în vagonul penitenciar nu există posibilitatea să-i despărți pe politici de cei comuni, în dube nu ai cum separa femeile de bărbați. Și atunci, cum să nu profite hoții de posibilitatea de a „trăi din plin" pe drumul între două închisori ?

Dacă nu ar fi hoții, atunci ar trebui să adresăm cuvinte de mulțumire pentru existența dubelor, pentru posibilitatea pe care o oferă să te întîlnești, măcar și pentru cîteva minute, cu o femeie ! Unde poți oare să întîlnești, să discuți, cu o femeie, în timpul detenției, dacă nu în dubă ?

Prin 1950, eram dușI foarte comod de la Butîrki spre gară. Eram numai paisprezece persoane într-o dubă cu bănci. Toți au luat loc, dar, în ultimul moment, a intrat și o femeie. Ea s-a așezat, înfricoșată, chiar lîngă ușă. Singură cu paisprezece bărbați, fără nici o apărare. Dintr-un scurt schimb de cuvinte a devenit, însă, clar că sîntem cu toții întemnițați pe baza articolului 58.

Femeia s-a recomandat : Repina, soție de colonel, a fost arestată după noi. Brusc, un deținut în haine militare, tînăr, tăcut, slăbuț, după înfățișare fost locotenent, o întreabă : „Nu cumva ați fost închisă cu Antonina Ivanova ?" — „Nu cumva sînteți soțul ei ? Sînteți Oleg ?" — „Da". — „Sînteți locotenent colonelul Ivanov de la Academia Frunze ?" — „Da".

Acest „da" a fost rostit cu o voce sugrumată. În el era mai mult frica de a afla, decît bucurie. Omul își schimbă locul, apropiindu-se de tovarășa de drum. Prin cele două gratii micuțe din spate intrau cîteva raze de lumină, și pe fețele celor doi apăreau pete de lumină. „În timpul anchetei am stat cu ea patru luni în aceeași cameră". — „Unde este acum ?" — „Tot timpul s-a ținut tare numai de dragul dv. ! Toate grijile ei erau legate de dv. și nu de propria soartă. La început, ca nu cumva să vă aresteze. Apoi, să primiți o sentință mai blîndă". „Dar ce-i cu ea acum ?" — „Nu vă speriați. Repina îl strînse de mînă ca pe un om apropiat. — Nu a putut rezista la această stare de încordare. Știți... a început să le cam încurce... Înțelegeți ?"

Și cînd te gîndești că această mică tragedie călătorea într-o cutie de metal, într-un mod foarte pașnic, printre cele șase rînduri de mașini, se oprea la semafoare, semnaliza pentru a indica direcția de mers.

Cu acest Oleg Ivanov abia făcusem cunoștință la Butîrki în următoarele împrejurări. Eram aduși în camera unde ne făceau pregătirile pentru plecare. Ni se aduseseră de la magazie lucrurile. Am fost strigați amîndoi în același timp. Cercetînd conținutul lor, supraveghetoarea a scos la iveală un epolet de locotenent-colonel. Epoletul a căzut și, din nebăgare de seamă, supraveghetoarea l-a călcat cu piciorul. Era ca o secvență de film.

I-am atras atenția : „Priviți, tovarășe locotenent-colonel".

El s-a întunecat la față. Își mai făcea iluzii privind serviciul militar neîntinat de nici o pată.

Și acum, soția.

Și toate acestea, într-o singură oră din viață.

Porturile Arhipelagului

Desfășurați, pe o masă, o hartă mare a Patriei noastre. Înconjurați toate orașele regionale și toate nodurile de cale ferată, precum și punctele unde se termină căile ferate și începe cursul unei ape sau un drum oarecare. Ce este asta ? Au murdărit mușteIe harta ? Nu, este harta măreață a porturilor Arhipelagului.

Nu sînt, desigur, porturile feerice, descrise de Alexandr Grin, unde marinarii beau în taverne și fac curte frumoaselor nopții. Nu veți găsi, aici, calda mare de azur (pentru baie găsești un litru de apă pe cap de om, iar, ca să te poți spăla mai lesne, primești un lighean în care patru oameni își varsă rațiile de apă și, apoi, se spală toți în același timp). În rest, romantism portuar cît îți dorește inima: jeg, insecte, înjurături, toate limbile pămîntului, bătăi.

Rareori scapă cîte un deținut de trei-cinci puncte de transfer — unii își amintesc că au fost prin vreo zece, iar fiii Gulagului pot reconstitui și cincizeci. Numai că, în memorie, se produc confuzii, că prea seamănă porturile între ele. Escorta formată din oameni inculți, chemări la apel după specificul cazurilor, așteptare îndelungată sub soare dogoritor sau pe timp de toamnă ploioasă și rece, spălatul cu dezinfectant, tunsul neigienic, WC-uri împuțite, coridoare rău mirositoare, camere întotdeauna prea aglomerate, fără aer și, aproape întotdeauna, întunecoase și igrasioase, căldura unor corpuri străine care te înconjoară din toate părțile, pe jos sau pe priciuri, pîine crudă și cleioasă, zeama lungă, fiartă parcă din nutrețuri pentru vite.

Cine are memoria bună și poate separa impresiile una de cealaltă nu mai are nevoie să călătorească prin țară ; cunoaște bine geografia după punctele de transfer. Novosibirsk ? Cum să nu ? Cunosc, am fost. Barăci trainice din trunchiuri de copaci groși. Irkutsk ? Acolo unde geamurile au fost, de cîteva ori, astupate cu cărămizi — dar, oricum, se vede care au fost cărămizile puse în timpul țarului și care mai tîrziu. Vologda ? Da, o clădire veche cu turnuri. WC-urile unul deasupra celuilalt. Tavanele din lemn erau atît de vechi, încît curgea de sus peste cei de jos. Usman ? Cum să nu ? O închisoare împuțită cu arcade, veche și plină de păduchi. Uneori era așa de plină, încît, atunci cînd îi scoteau pe deținuți pentru încolonare și plecare, nu-ți venea să crezi că încăpuseră toți înăuntru. Coloana se întindea pe jumătate de oraș.

Unui expert nu-i puteți demonstra că sînt și orașe care nu au închisoare de transfer. El vă va demonstra că astfel de oraș există, și va avea dreptate. Salsk ? Dar, în acest oraș, cei ce pleacă în exil sînt ținuți în închisorile preventive, împreună cu cei anchetați. De altfel, în fiecare centru raional există puncte de transfer. La Sol-Ileț k ? Există ! La Ribinsk ? Penitenciarul nr. 2, într-o fostă mînăstire ! Liniște, curți pietruite, acoperite cu mușchi, iar ligheanele din băi sînt din lemn. La Cita ? Penitenciarul nr. 1. La Nauški ? Acolo nu e penitenciar, dar pentru transfer există un lagăr. La Torjok ? Mînăstire, sus pe deal. Trebuie să înțelegi că nu există oraș fără închisoare de transfer. Tribunalele lucrează pretutindeni. Și deținuții doar nu pot fi transportați pe calea aerului !

Desigur că închisorile de transfer nu seamănă între ele ca două picături de apă. Care este cea mai bună ? Este o problemă despre care se poate discuta la infinit. Dacă se adună la un loc trei-patru deținuți, fiecare o laudă pe a lui.

— De exemplu, închisoarea de transfer Ivanovskaia nu este prea renumită și, totuși, merită să stai de vorbă cu cei ce au fost acolo în iarna anilor 1937—1938. Închisoarea nu se încălzea, dar deținuții nu numai că nu înghețau, ci, pe priciurile de sus, stăteau dezbrăcați. Au fost nevoiți să spargă geamurile la ferestre să nu se sufoce de căldură. În camera 21, în loc de douăzeci de deținuți erau trei sute douăzeci și trei ! Sub priciuri, era apă. S-au pus scînduri peste apă, și pe scînduri stăteau deținuții. Din cauza geamurilor sparte, sub priciuri se făcea un curent de nesuportat. În general, jos era noapte polară. Lumina nu putea pătrunde, din cauza celor care stăteau pe priciuri și între ele. Spre hîrdău se putea trece numai pe marginea priciurilor. Hrana nu se dădea individual, ci pentru cîte zece oameni deodată. Dacă din cei zece murea vreunul, era băgat sub prici și rămînea acolo pînă cînd duhoarea devenea insuportabilă. Pentru mort se primea, în continuare, rația de mîncare. Și toate încă ar fi putut fi suportate dacă n-ar fi fost supraveghetorii care aveau, parcă, mîncărimi sub coadă. Tot timpul goneau oamenii din cameră în cameră. Abia apucai să-ți găsești un locșor, că se auzea comanda : „Scularea ! Transfer în altă cameră !" Și, din nou, începea lupta pentru locuri. Cauza acestei supraaglomerări era următoarea : trei luni, deținuții nu au fost duși la baie. Din cauza jegului, au apărut păduchi, iar din cauza păduchilor a apărut tifosul. A fost instituită carantina și, astfel, patru luni nu a mai fost expediat nimeni.

— Vina n-a fost a închisorii Ivanovskaia. Așa a fost în '37—'38 peste tot. Nu numai deținuții plîngeau ; plîngeau și pietrele sub ei. Și la Irkutsk, de exemplu. Nici acolo închisoarea nu avea nimic deosebit. În 1938, și medicilor le era teamă să intre în camere. Treceau doar pe coridoare, iar supraveghetorii strigau : „Cei care au leșinat să iasă afară !"

— În anul 1937, toate acestea treceau prin Siberia spre Kolima, pînă la Marea Ohotsk și Vladivostok. Vapoarele abia apucau să transporte spre Kolima cîte 30 000 de deținuți pe lună, iar din Moscova se trimiteau mereu alții, astfel că s-au adunat vreo 100 000.

— Cine i-o fi numărat ?

— Cine a avut nevoie a numărat, n-ai teamă.

— De pildă, la închisoarea de tranzit din Vladivostok, în luna februarie 1937, erau cel mult 40 000.

— Da, acolo se stătea cîteva luni. Ploșnițele umblau pe priciuri cu miile. Se dădea cîte jumătate de cană de apă pe zi. Nu avea cine s-o aducă ! O zonă întreagă era rezervată pentru coreeni. Au murit cu toții din cauza dizenteriei ! Cu toții ! Din zona noastră se scoteau, zilnic, cîte 100 de morți. Se construia o morgă și, în loc de cai, erau folosiți deținuți pentru trasul căruțelor cu piatră. Astăzi, cari tu piatra, mîine, te cară alții pe tine. Toamna a adus și exantematicul. Și la noi era la fel. Nu-i scoteam pe morți pînă nu începeau să pută. Mai luam rația lor. Nici un fel de medicamente. Dacă ieșeam în zonă și începeam să cerem medicamente, de pe foișoare se deschidea foc. Mai tîrziu, cei cu tifos au fost duși într-o baracă aparte. Nu toți apucau să fie duși, dar, din cei care au ajuns acolo, prea puțini s-au întors. Priciurile erau, acolo, cu etaj. Bolnavii cu temperatură nu puteau să coboare și se urinau sus. Curgea pe cei de jos. Erau cam 1 500 de oameni. Ca sanitari lucrau deținuții de drept comun, care se îndeletniceau cu scosul dinților de aur de la cei morți. De fapt, nici de cei vii nu le erau rușine...

— Ce tot vorbiți de 1937 ? Vă amintiți anul 1949 ? Golful Vanino, zona a 5-a ? Erau 35 000. Au stat cîteva luni. Nu apucau să-i ducă pe toți la Kolîma. Nu se știe de ce, în fiecare noapte, ne tot transferau din baracă în baracă, din zonă în zonă. Ca la fasciști : țipete, fluierături. „Să iasă toți, în afară de ultimul !" Și numai în pas alergător, în pas alergător. Vase nu existau de nici un fel, așa că fiertura o luai în ce puteai, măcar și în palmă. Apa era adusă cu cisternele, dar nu aveau cu ce s-o împartă, așa că se dădea drumul la robinet și fiecare lua cu ce putea. Unii cu gura. Cum începeau să se bată lîngă cisternă, cei de pe foișoare deschideau focul. A venit pe acolo generalul maior Derevianko, comandantul lagărelor din nord-est, adică din Kolima. În față i-a ieșit un fost pilot militar, și-a rupt rubașca de pe el și a început să strige : „Cine a ordonat să se tragă în zonă ? Am șapte ordine militare !" Derevianko îi răspunde : „Am tras și vom trage pînă veți învăța să vă comportați".

— Toate acestea sînt, însă, floare la ureche. Închisoarea de transfer din Kirov ! Aia da ! Să nu luăm un an deosebit, ci anul 1947. Supraveghetorii îi îndesau pe deținuții noi cu picioarele ca să poată închide ușile camerelor. În septembrie, pe priciurile cu patru etaje (și țineți seama că Viatka nu este pe litoralul Mării Negre), toți ședeau în pielea goală. Ședeau pentru că nu exista loc pentru a sta culcat. Prin locurile de trecere, doi ședeau și unul stătea între ei, în picioare. Altfel nu încăpeau. Apoi, făceau schimb cu rîndul. Boccelele și le țineau pe genunchi sau în mînă, că nu aveau unde să le pună. Numai cei de drept comun își ocupau locurile rezervate : al doilea rînd, lîngă fereastră, și se lăfăiau. Erau atîtea ploșnițe, încît ciupeau și ziua. Cădeau direct de pe tavan. Și, astfel, oamenii răbdau cîte o săptămînă, cîte o lună.. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Mircea Podină

serial

Acei bolnavi care au guvernat

17

Pierre Accoce, dr. Piere Rentchnick

● Stalin nu era colosul blajin pe care il imortalizau, în tablourile lor, pictorii oficiali

● Ființă lipsită de fibra emotivă, Iosif Visarionovici a înspăimîntat mulți oameni. A fascinat, însă, prin dimensiunea sa istorică

● Un secret păstrat cu rigoare : Stalin se află la discreția unei hemoragii

● Constituția robustă a georgianului a cedat la reîntoarcerea de la conferința la nivel înalt, desfășurată la Yalta

Stalin

Iui Kamenev, care îl întreabă, într-o zi, ce reprezintă pentru el culmea fericirii, îi lansează un avertisment clar : „Pentru mine, constă în a prinde un dușman, a face toate pregătirile, a te răzbuna și, apoi, a merge să te culci".

Lenin vegetează opt luni, după care cedează la un al patrulea atac, la 21 ianuarie 1924. Avea 54 de ani. Deși așteptat, acest sfîrșit produce o puternică stare emoțională în rîndul populației, vădită prin tristețea de care este cuprinsă. Peste tot se desfășoară ceremonii spontane. Transportat la Moscova, corpul este expus în sala coloanelor din Casa Sindicatelor. Un ger năpraznic învăluie orașul. Oamenii, sute de mii, defilează prin fața catafalcului.

Trecînd peste obiecțiile ridicate de văduvă, Nadejda Krupskaia, Stalin dispune ca rămășițele pămintești ale lui Lenin să fie îmbălsămate și, pentru a le adăposti, ordonă ridicarea unui mauzoleu în fața zidurilor Kremlinului. La început din lemn, dar, din 1929, de granit. Deificarea îi irită pe ultrarevoluționari, în frunte cu Trotki. Mai apropiat, însă, de popor decît ei, Stalin a simțit că acesta îi va aproba decizia. Mort, Lenin va continua să servească Rusia. Fără îndoială, nu a reușit să facă tot ceea ce și-a propus. Uzura prematură a organismului i-a subminat ambițiile. Deși s-a văzut constrîns să tempereze aplicarea teoriilor pe care le-a elaborat, a dat, totuși, celor sărmani speranța. Întruchipînd-o, în ochii lor. Or, speranța nu se înmormîntează. Și nici nu este lăsată pradă dezagregării.

21 decembrie 1952. Generalul Dwight Eisenhower, ales președinte al Statelor Unite, își sărbătorește victoria. La Casa Albă îl așteaptă un dosar „fierbinte" : cel al războiului din Coreea. Care degenerează. În el se înfruntă China și America. Trebuie să i se pună capăt, înainte de a lua proporții mondiale. În Marea Britanie, Winston Churchill cîștigă alegerile și revine la putere, la vîrsta de 77 de ani. La Moscova, în aceeași zi, Stalin își celebrează a 73-a aniversare.

Iosif Visarionovici nu este colosul blajin pe care-l imortalizează, cu obstinație, în tablourile lor, pictorii oficiali. Și așa, mărunt de statură, abia de 1,65 m, pare și mai scund de cînd a devenit supraponderal. Burta i se revarsă, ceafa îi face cute. Pantalonii îi atîrnă anapoda ; ciupită de vărsat, boală avută în copilărie, fața i s-a veștejit. Este străbătută de vinișoare roșii. O consecință a proastei circulații sanguine.

Fiicei sale, Svetlana, venită să-l felicite, la Kremlin, îi explică cît îl costă ultima intervenție a medicilor care îl îngrijesc. Această se încăpățînează în insistența de a-l determina la o cură de slăbire, fără mare succes, deoarece el nu respectă regimul alimentar recomandat. Acum, ei îi interzic și fumatul. Nu numai țigările, dar și pipa. Are întotdeauna în buzunar una și, citeodată, o ține, fără tutun, între dinți. Obișnuința. Își dă seama, însă, de inutilitatea gestului și o repune grabnic la loc, în buzunar. O licărire galbenă îi răzbate din privire : plictiseala.

La fel ca rarii vizitatori pe care îi mai primește, Svetlana găsește că nu are o mină bună. Nu vorbește despre aceasta ; subiectul este tabu. Va scrie, mai tîrziu. Nu va rămîne prea mult timp lîngă el. Cum poate Svetlana să întrețină afecțiunea ? Stalin nu răspunde la tandrețe. Cînd era mică, lui îi plăcea să-i spună vrăbiuță, turturică. Pe măsură ce Svetlana a crescut, Stalin s-a îndepărtat de ea.

Iosif Visarionovici nu a avut familie. Doar, din cînd în cînd, aparența căminului. Trei copii ? Trei străini. În ochii stăpînului de la Kremlin, Vasili, fratele Svetlanei, general de aviație, nu este decît un ratat alcoolic, pe care nici nu-l mai primește. Pe acești doi descendenți îi are de la Nadejda Aliluieva, cea de-a doua soție. Ea s-a sinucis. Iakov, băiatul cel mai mare, provenea din prima căsătorie. Era fructul sec al — se pare — unicei iubiri a lui Stalin. Georgianul s-a căsătorit cu Ekaterina Svanidze în 1902, la Tiflis. Șase ani mai tîrziu a venit pe lume Iakov. Dar Ekaterina se simte rău după naștere și trece în neființă după cîteva luni. Cîțiva au știut doar cît de mult a suferit Stalin la moartea ei. În fața sicriului, ținînd mîna pe pieptul defunctei, a murmurat : „Totul este atît de dezolant...". De atunci, nimeni nu l-a mai văzut lăsînd frîu liber sentimentelor. Iakov a murit în cursul celui de-al doilea război mondial, în Germania, într-un lagăr de prizonieri. Stalin n-a avut nici o tresărire.

Această ființă lipsită de fibră emotivă, care și-a tăiat propriile rădăcini, a înspăimîntat mulți oameni. În anii de după dispariția lui Lenin, sub cizmele lui s-a născut și răspîndit în Uniunea Sovietică o teroare imensă. Uneltiri, presiuni, pușcării, ocne, călăi. Cîți au fost cei sacrificați ? Cine să știe. De altfel, ce semnificație ar avea numărul ? Chiar dacă nu ar fi existat decît o victimă, morala n-ar fi putut s-o accepte. Nimeni nu are dreptul să ucidă, să facă să se ucidă. Nici chiar pentru un șef de stat nu poate fi invocată, drept scuză, împietrirea sufletului.

Stalin a fascinat, deopotrivă, și prin dimensiunea sa istorică. „Ivan cel Groaznic și Petru cel Mare, întruchipați într-o singură persoană", afirma, despre el, președintele Charles de Gaulle. Țari care să construiască au fost puțini. La fel ca aceștia, însă, Stalin a construit. Barajele, uzinele — reprezintă piramidele sale. Firește, n-a lăsat ca moștenire o societate dezvoltată din punct de vedere economic, de tip european sau american. Cu toate acestea, succesorii vor moșteni un stat puternic, a doua putere industrială a lumii.

În decembrie 1952, cînd împlinește 73 de ani, se poate bucura din plin de glorie ? Cu excepția obișnuiților comeseni politici, care vin din ordin sau pentru a-l flata, mereu aceiași, Beria, Molotov, Malenkov, Hrușciov, Bulganin, nimeni nu mai frecventează locuința sa particulară de lîngă Usovo, în apropiere de Moscova. Pentru că el acolo stă, nu la Kremlin, unde nu mai vine decît în cursul zilei. Cu toate acestea, în camera din Palatul Kremlinului, pe care acum nu o mai ocupă și în care nu mai lucrează, ca altădată, pînă tîrziu în noapte, becurile rămîn aprinse, luminînd ferestrele. În vasta vilă de lîngă Usovo, intrată în posesia sa în 1919, Stalin duce o viață retrasă. Doarme, adesea, îmbrăcat, pe un pat de o austeritate monahală, într-o încăpere în care nu intră nimeni. Nici chiar gărzile, înzecite peste tot, nu au acces aici. Iosif Visarionovici nu mai suportă nici mulțimea, nici asistența redusă. Îl macină o nevroză teribilă : fobia de oameni.

Răul este de dată recentă. Iată, sînt trei ani de cînd Rusia tremură. Securitatea statului reacționează la cea mai mică ridicare din sprîncene a stăpînului de la Kremlin. Medicii, care, nu fără teamă, se apropie de el, cunosc motivul acestei situații. Stalin este subminat de o arterioscleroză avansată. Iar repercusiunile cerebrale ale fragilității vasculare se resimt și în starea lui de spirit. Sînt eliberate, din această cauză, impulsuri inconștiente prin definiție. Se trezesc, astfel, demonii familiari anilor '30 : purificările sîngeroase.

Un secret păstrat cu rigoare : Stalin se află la discreția unei hemoragii, care poate oricînd avea loc fie la cord, fie în zona cerebrală. O știe și el, din 1945. Pînă la acea dată, n-a ținut seama de avertismentele medicilor. Era sfătuit să respecte un regim alimentar ? Replica prin excese stupefiante cînd lua masa. I se vorbea de odihnă ? Răspundea printr-o activitate sporită pînă la perturbarea ritmurilor sale biologice, inversînd ziua cu noaptea. Cînd l-a afectat una din maladiile benigne ce încearcă orice ființă umană, a aruncat, ostentativ, medicamentele, îngrijindu-se singur, potrivit obiceiurilor de la țară : cîteva picături de tinctură de iod într-o linguriță de apă. Nimic altceva.

Constituția sa robustă georgiană a cedat la reîntoarcerea de la conferința la nivel înalt avută, la Yalta, cu Franklin Roosevelt și Churchill. În cursul acestui meci în trei, din Crimeea, nu s-a obosit, totuși, prea mult din punct de de vedere intelectual. Roosevelt, aflat în pragul morții, incapabil să se apere, i-a acceptat majoritatea exigențelor. Churchill admite, implicit, că Marea Britanie nu mai deține vreo pondere. Au existat, însă, acolo, agapele, iar tarele imprudențelor comise s-au acumulat. Începutul l-au constituit migrenele, grețurile, vomismentele, țiuitul urechilor, amețelile ușoare. Cîteva zile mai tîrziu, lucrurile au luat o întorsătură mai serioasă. Apare o durere imensă, circulară, în torace, dînd impresia că pieptul este prins într-o menghină. În examinarea cu urechea, profesorul Miasnikov, unul din marii cardiologi ai lumii, nu a depistat nimic anormal. Luarea tensiunii îi va aduce clarificarea : presiunea sanguină era foarte scăzută. O electrocardiogramă avea să confirme diagnosticul. Infarct al miocardului. Ușor, limitat la partea inferioară a inimii. Îngrijirile nu au fost, totuși, la îndemînă. Medicina rusă nu dispunea, pe atunci, de anticoagulante eficiente. De la acest accident, Stalin trebuie să se supravegheze, să nu-și uite niciodată sedativele.

Al doilea infarct, la fel de puțin întins ca și primul, a fost cunoscut, de asemenea, numai de medicii ruși. Sechelele celui de-al treilea, ținut tot secret, sînt, totuși, observate, în iulie 1945, de guvernanții americani și englezi. Trei atacuri cardiace în cinci luni marchează un om, oricît de puternic ar fi organismul său. Războiul se sfîrșise în Europa și se apropia de final în Extremul Orient. Președintele Harry Truman îl înlocuise pe Roosevelt, săvîrșit din viață. Înfrîngerea Germaniei a impus decizii, ocuparea și controlul teritoriului ei, pedepsirea criminalilor de război, formarea unui guvern provizoriu. Rămîneau de stabilit, de asemenea, noile frontiere ale Poloniei. Se impunea, deci, o nouă conferință la nivel înalt. Se va ține la Potsdam, vechea reședință de vară din Prusia a Kronprinz-ului, pavoazată pentru acest prilej, de Armata Roșie. Trebuia să-și înceapă lucrările la 17 iulie și să dureze pînă la 2 august. Stalin a sosit mai tîrziu decît era prevăzut, în uniformă de gală, cu două dungi de culoare deschisă de-a lungul pantalonului bleumarin întunecat și cu epoleți de aur pe vestonul alb. Tenul său gălbui, întîrzierea insolită, îi intrigă pe Truman și Churchill. Stalin se va rezuma la a-și îndrepta un deget spre inimă, făcînd o grimasă. Au înțeles ; și memoriile lor constituie o mărturie în acest sens.

O simplă răsturnare de situații. În februarie 1945, la Yalta, un Stalin încă intact, în aparență, trata cu brutalitate un Roosevelt transparent, sub privirile lui Churchill, furios de a se vedea redus la rolul de figurant. 150 de zile mai tîrziu, în fața unui Churchill resemnat în a nu mai conta, Stalin, slăbit, trebuind să-și economisească suflul și mișcările, era expus, la rîndul său, asaltului dat de Harry Truman, un challenger ce nu stă o clipă locului, cu privirea de gheață, surprins că nu simte o împotrivire reală. Firește, i se ridicau dificultăți, dar de formă.

Truman aducea o veste mare, care îi motiva încrederea în sine, ce-l caracteriza. Va aștepta, cu ea, șapte zile. Pe 24, se mărginește să anunțe că „Statele Unite dispun de o armă supremă". A fost experimentată cu succes la Alamogoroda, în deșertul New Mexico. Posibilitățile pe care aceasta le-a deschis par fantastice. Era vorba de bomba atomică. O a doua naviga pe Oceanul Pacific, în cala crucișătorului „Indianapolis", cu destinația — insula Tinian. Bombardierele o vor lansa asupra Hiroshimei, la 6 august. Americanii montau o a treia bombă, destinată orașului Nagasaki, unde a fost aruncată trei zile mai tîrziu (9 august). Se aștepta, președintele american, la o reacție deosebită ? Stalin nu s-a arătat impresionat, urînd doar să fie „bine folosită împotriva japonezilor".

Comentatorii politici au atribuit dezinteresul manifestat de șeful statului sovietic cunoașterii, de către el, a secretului american, datorită spionilor pe care-i avea. Medicii explică, de asemenea, că un om atins de arterioscleroză nu ignoră gravitatea cazului pe care îl reprezintă și se repliază asupra propriului „eu". Nu se mai preocupă decît de evoluția perioadelor de coagulare a sîngelui său ori de apariția, în acesta, a fermenților ce vor releva instalarea unui nou infarct al miocardului. Or, începînd din vara lui 1945, replierea lui Stalin nu mai trece, pentru nimeni, neobservată, la Kremlin. Din această retragere a rezultat implozia furioasă, care a eliberat teribilele sale impulsuri.

Primele indicii ? Pierderea simțului său critic. Suferea de un complex fundamental de inferioritate, sub masca compensărilor sale. Camarazii din tinerețe, din perioada agitațiilor politice din Georgia, mărturiseau : „Koba, spuneau ei, n-a știut niciodată de glumă". În 1920, el a fost singurul membru al Biroului Politic pe care Boris Efimov, caricaturistul „Pravdei", n-a îndrăznit să-l „schițeze", în vreme ce nu i-a menajat nici pe Trotki, nici pe Lenin. În 1945, la Yalta, Stalin s-a simțit vexat cînd Roosevelt i-a spus că, împreună cu Churchill, îl porecleau „Unchiul Joe". De la 1 iulie 1945, rîsul și satira devin, la Kremlin, o crimă de lèse-majesté.

Traducere și adaptare
Vasile Crișu

Se caută cel de-al doilea centru! *)

— Dezvăluiri și ipoteze privind evenimentele de la 17 noiembrie 1989, de la Praga —

După cinci luni, comisia comună a camerelor Adunării Federale și Consiliului Național Ceh pentru controlul cercetării evenimentelor care au avut loc la Praga, la 17 noiembrie 1989, a dat publicității o informare finală. Aceasta se citește ca un mesaj cifrat, deoarece, printre rînduri, se ascund multe. În prim plan este prezentat drumul chinuit al „amatorilor" spre adevărul despre una dintre cele mai importante acțiuni din istoria aparatului nostru de securitate. Apar aici numele acuzaților și condamnaților, dar și mai multe nume zac ascunse sub cerneala de tipar a literelor. Comisia menționează numai „suspiciunea motivată", în legătură cu faptul că întreaga acțiune din jurul datei de 17 noiembrie și modul de realizare a acesteia au fost planificate dinainte și că urmau să ducă la înlăturarea conducerii politice de atunci, a partidului comunist, de către forțe nedefinite, care se aflau, ca opoziție, în interiorul partidului comunist și al Securității Statului (StB). Informarea face o referire decentă la K.G.B.

Fapt este că, luni de-a rîndul, trupele Ministerului de Interne au aplicat împotriva demonstranților toate tacticile : separarea mulțimii în grupuri mai mici, împingerea lor spre străzi lăturalnice, dispersarea, dar, tocmai în ziua respectivă, legată de tradițiile naționale ale rezistenței față de totalitarism, s-a ajuns la o confruntare frontală și la molestarea sălbatică a mulțimii. Zilele trecute, s-a raliat la ideea de puci împotriva conducerii și Miroslav Stepan, fost prim-secretar al conducerii de partid din Praga.

Se pare, deci, că intervenția a fost dirijată din două locuri de comandă. Dar, dacă această acțiune a fost bine gîndită, dacă scenariul a fost dinainte pregătit, nu putea exista doar prologul — 17 noiembrie —, ci și alte acte și tablouri. Deci totul s-a desfășurat conform unui scenariu sau rezultatul actual este departe de ceea ce și-au imaginat autorii ? Cel de-al doilea centru a fost spart și s-a destrămat sau continuă să funcționeze și să colaboreze ?

În toată această problemă, cel mai mult m-a frapat un fapt la care se referă, firește, și informarea finală : inactivitatea remarcabilă, imediat după evenimente, a StB, excelent informată, și dotată, în mod evident, cu un scenariu. De exemplu, crearea, la 19 noiembrie, a Forumului cetățenesc (care a dat platforma ideologică pentru posibilitatea presiunii generale asupra vechilor structuri) nu s-a bucurat de interes din partea acesteia. În sala teatrului a ajuns doar înștiințarea din partea directorului că a primit indicație să închidă teatrul la o anumită oră ; oamenii începuseră să se impacienteze, se și vedeau arestați, dar nimic din toate acestea nu s-a întîmplat. Se oferă o singură explicație foarte simplă : fracțiunea nemulțumită din cadrul partidului comunist cu care a intrat în legătură „trustul creierelor țării", StB, a vrut să iasă din cercul vicios și să pună pe tron un fel de Gorbaciov cehoslovac, dar reacția de masă a fost atît de uriașă, încît poporul nu a mai putut fi împiedicat să meargă pe calea libertății. Pentru istoria națională este, să spunem, o idee agreabilă, sprijină mitul despre „revoluția de catifea", realizată prin curajul moral al cetățenilor, apropiindu-se de miturile din jurul anului 1918. Dar, după părerea mea, este o subestimare a scenariului. Primele demonstrații de masă au avut loc abia luni 20 noiembrie.

Mi-e greu să-mi imaginez o forță atît de puternică ce nu face decît să aștepte să fie nimicită, într-un scenariu pe care ea însăși l-a pus în mișcare, — cîteva mii de oameni special instruiți care, mai întîi, sînt puși în mișcare prin ordine, iar apoi, aduși în stare de nemișcare. A fost vorba oare numai de putreziciunea regimului ?

Oarecum dincolo de concluzia raportului sînt menționate și părerile a doi membri ai comisiei, care consideră că una din figurile cheie ale acțiunii a fost generalul Lorenc (fost prim-adjunct al ministrului de interne), care, surprinzător, tocmai la 17 noiembrie, a luat cina cu vicepredintele K.G.B. și cu șeful direcției de contraspionaj, generalul Gruşko. Generalul Lorenc, conform altor informații, a discutat, la sfîrșitul lui august și începutul lui septembrie, la Moscova, cu președintele K.G.B., Kriucikov. În raport se spune despre K.G.B. că „a fost informată despre situație, chiar dacă nu s-a dovedit că ea ar fi influențat pregătirea și realizarea intervenției de la 17 noiembrie".

Ne mișcăm în sfera estimărilor. Este posibil ca, inițial, scenariul să fi fost ispititor pentru StB ; se spune că, la 18 noiembrie, s-a și sărbătorit modul în care a reușit prima parte a serialului. Nu s-a constatat oare, apoi, că pur și simplu nu există o continuare ? Este posibil ca nu numai dl. Jakes, dar și StB-ul să fi rămas singuri cuc, „înconjurați" de o rețea de agenți dubli ? Este posibil ca... ? Dar gata cu presupunerile, altfel ajungem la scenarii à la James Bond. Sau poate că ar trebui ca măcar o parte a celui de-al doilea centru să-l căutăm ceva mai departe ?

„K.G.B. SAU C.I.A. ?"

Ziarul independent cehoslovac „LIDOVE NOVINY" a publicat recent o relatare a corespondentului „Taniug" la Praga, apărută în ziarul iugoslav **„Borba"**, referitoare la rezultatele anchetei comisiei Adunării Federale. Ziarul iugoslav scrie, printre altele :

Alături de părerea considerabil răspîndită, conform căreia Moscova, respectiv K.G.B., ar fi fost interesată în înlăturarea conducerii lui Jakes pentru că, prin rezistența față de restructurare, altera imaginea reformatoare a lui Gorbaciov, există și o a doua versiune. Despre aceasta nu se scrie în ziare, ci doar se vorbește, inclusiv în cercurile străine din Praga. Conform acestei versiuni, nu este exclusă influența Kremlinului, concret a K.G.B.-ului, dar principalul rol în evenimentele din Cehoslovacia l-a jucat C.I.A.

După cinci luni de anchetă, raportul Comisiei parlamentare conține mai multe întrebări decît răspunsuri, constată ziarul iugoslav. Fără răspuns rămîne și principala întrebare : dacă fosta poliție secretă era subordonată conducerii superioare politice, iar aceasta nu a dat ordin să se intervină, cine a condus, de fapt, întreaga operațiune ? K.G.B. sau C.I.A. ? Sau amîndouă împreună ? În orice caz, conducerea comunistă nu a controlat situația — subliniază ziarul iugoslav „Borba".

*) „Forum" (săptămînal cehoslovac al „Forumului cetățenesc", nr. 16/1990).

poșta redacției

„Zidul scindării trebuie demolat"

Marian Tomescu, București. La recenta sesiune a Adunării Populare Supreme a R.P.D. Coreene, de la 24 mai, președintele țării, Kim Ir Sen, a făcut o analiză a dezvoltării societății socialiste coreene și a prezentat principalele orientări de politică externă. Între acestea s-a aflat și proiectul, în cinci puncte, proiect alcătuit din tot atîtea propuneri vizînd reunificarea pașnică a celor două Corei, într-un viitor ce se vrea cît mai apropiat. Iată, în sinteză, cîteva idei din planul avansat de R.P.D. Coreeană :

● Un prim pas ar fi atenuarea tensiunii în peninsulă. În acest sens, s-ar impune ca Nordul și Sudul țării să adopte o declarație de neagresiune (reducîndu-și forțele armate), iar R.P.D. Coreeană și S.U.A. să încheie un acord de pace (prin eliminarea armelor nucleare și retragerea treptată a trupelor din Coreea de Sud).

● Permisiunea de a călători liber, în Nord și în Sud, prin „demolarea zidului scindării" și „realizarea deschiderii în întreaga peninsulă".

● Prin politica externă a celor două Corei să se creeze un climat internațional favorabil reunificării independente și pașnice. Acest deziderat ar angaja atît părțile implicate, cît și țările interesate în problema coreeană. S-ar evita, astfel, în interior, concurența și confruntarea dintre cele două părți. Iar din exterior, îndeosebi Statele Unite, manifestînd responsabilitate în soluționarea problemei, ar juca, obligatoriu, un rol pozitiv în realizarea reunificării pe cale pașnică.

Coreea — se arată la acest punct — trebuie să adere la O.N.U. ca o țară unică. Iar dacă aderarea ar avea loc înainte de reunificare, ambele țări să ocupe un singur loc (tot în ideea unei apropiate reunificări).

● Demersul cel mai „la îndemînă" pentru „deblocarea" procesului este, bineînțeles, dialogul între cele două părți. Pentru a fi într-adevăr eficient, dialogul trebuie să se angajeze la toate nivelurile, pentru a cuprinde o gamă cît mai largă de păreri și puncte de vedere.

● Se consideră că, în afara dialogului, o altă cale ce ar putea influența pozitiv avansarea spre reunificare este crearea unui front unit național. Scopul acestuia ar fi depășirea intereselor de grup și așezarea aspirațiilor comune ale tuturor coreenilor deasupra altor deosebiri, de orice natură ar fi ele.

Jula Tiberiu, Brașov. Considerăm că sora dumneavoastră, emigrată în R.F.G., poate reveni în România, dacă dorește. Această posibilitate este mult mai mare, acum, după victoria Revoluției din 1989 și modificarea dispozițiilor noastre legale privind libera circulație a persoanei. Sfătuiți-o să contacteze Ambasada României din R.F.G. În legătură cu dreptul său la pensie, vă rugăm să vă adresați organelor noastre administrative competente, respectiv Ministerului Muncii și Ocrotirii Sociale.

Iran. „Reajustare"?

Gheorghe Tirlescu, Sibiu. Săptămîna de doliu național, care a marcat un an de la moartea imamului Khomeiny, a dat politicienilor iranieni ocazia să „recentreze" linia politică, așa cum a fost trasată de el, în scopul de a înfăptui proiectul reconstruirii regiunilor distruse de război. Șeful statului, Ali Akbar Hashemi Rafsanjani, încearcă să se sprijine pe aportul noului lider spiritual, ayatolahul Ali Khamenei, și pe fiul imamului, Ahmed Khomeiny, pentru a face din interpretarea ideilor imamului un „domeniu rezervat" echipei conducătoare — susțin observatorii politici, citați de agenția **„France Presse"**.

Preocupat de reconstruirea țării după opt ani de război, guvernul Rafsanjani — arată agenția „France Presse" — a fost mereu „ținta atacurilor" aripii dure din cadrul regimului, care, servindu-se de „interpretările făcute pornind de la cuvintele imamului Khomeiny, critică orice tentativă de deschidere față de Occident".

Ceremoniile organizate cu ocazia primei comemorări a morții lui Khomeiny s-au desfășurat sub dublul semn al „fidelității față de imam" și al unei „reajustări" a politicii tandemului Rafsanjani—Khamenei, vizînd evitarea „ascensiunii aripii extremiste" și garantarea realizării politicii guvernului, relevă observatorii. Într-un mesaj adresat națiunii, Khamenei, succesorul imamului decedat la 3 iunie 1989, a reafirmat, după cum relatează agenția „France Presse", „loialismul" puterii islamice față de „gîndirea politică și ideologică" a lui Khomeiny ca singurul „factor susceptibil să garanteze continuitatea revoluției".

„Nu trebuie ca o fracțiune sau un curent politic să utilizeze, în favoarea lor, numai o parte din ideile imamului pentru a-și ataca adversarii, ci trebuie acceptat ansamblul gîndirii sale", a precizat Khamenei. Șeful statului iranian a ținut să mai sublinieze că „difuzarea programelor muzicale, revizuirea Constituției și decizia de a pune capăt războiului cu Irakul sînt probleme asupra cărora imamul s-a pronunțat pentru a facilita sarcina de astăzi a conducătorilor țării". Reamintind părerea imamului despre aceste probleme, Rafsanjani a vrut să dea de înțeles că imamul începuse să atenueze restricțiile impuse societății de religie și de revoluție, apreciază sursa citată.

După moartea lui, durii din cadrul regimului islamic, avînd în frunte pe Ali Akbar Mohtashemi, au îngreuiat misiunea președintelui Rafsanjani, care se lansase într-o politică de deschidere, de redresare economică și de reconstrucție. Pentru a scoate țara din imobilism după moartea imamului și pentru a evita riscul blocării instituțiilor, echipa aflată la putere pare a fi decisă să-și „neutralizeze adversarii, revenind la sursă", conchidea „France Presse".

„WM - T Atlant"

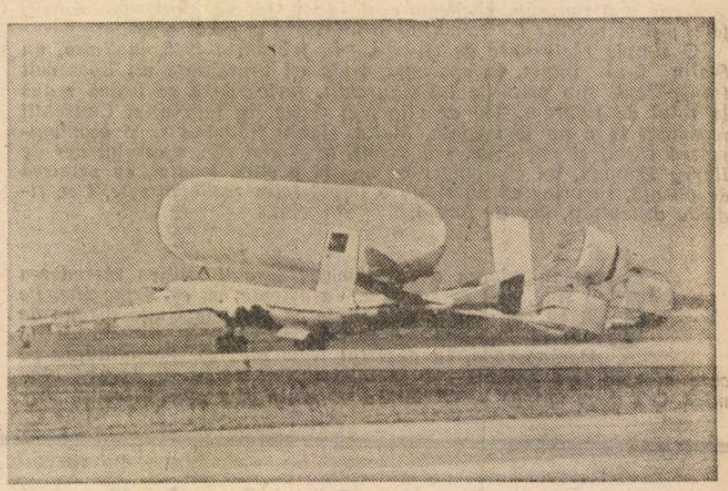

Mircea Ciurez, București. Ne bucură interesul tău pentru aviație, manifestat la o vîrstă cînd mulți copii își mai fac încă avioane din hîrtie. Te informăm că, recent, la Moscova a fost creată, la o uzină experimentală constructoare de mașini, un purtător de nave aeriene, tip „WM-T Atlant". În **imagine** este prezentat acest prototip, la puțin timp după aterizarea lui dintr-un zbor-test. Noul avion, care poartă numele lui V. M. Miasiscev, poate fi folosit la transportarea unor încărcături de mare tonaj.

Întîlniri sovieto - americane

I. Vlad, Tîrgoviște. ● **Întîlniri între președinții Mihail Gorbaciov și George Bush 2—3 decembrie 1989, Malta.** Sînt abordate aspecte ale relațiilor bilaterale și probleme privind dezarmarea, procesul negocierilor de la Viena, alte aspecte ale situației internaționale. **31 mai — 1 iunie 1990, Washington.** Se semnează 16 acorduri (vezi numărul 23 al revistei)

● **Întîlniri între miniștrii de externe Eduard Șevardnadze și James Baker 7 mai 1989, Viena.** Întîlniri preliminarii la negocierile CEE. Se discută întreaga agendă a relațiilor sovieto-americane, inclusiv controlul armamentelor, drepturile omului, conflictele regionale și legăturile bilaterale. **29 iulie 1989, Paris.** Întîlnire la deschiderea conferinței privind Cambodgia. Discuții cu mare arie de subiecte, atît bilaterale, cît și internaționale. **22—23 septembrie 1989, Jackson, Wyoming.** A doua întîlnire ministerială la care se discută întreg evantaiul de relații sovieto-americane. Se dă publicității o declarație detaliată care descrie acordurile specifice sau înțelegerile la care s-a ajuns în domenii precum controlul armamentelor și chestiunile bilaterale. **7—9 februarie 1990, Moscova.** Convorbiri în pregătirea celei de-a doua întîlniri la nivel înalt ce se va desfășura la Washington. Se revede agenda bilaterală și se obțin anumite acorduri în domeniul controlului armamentelor. **12—13 februarie 1990, Ottawa.** Întîlnire și convorbiri prilejuite de conferința „cerul deschis". Accent pe mecanismul conferinței „2+4" privind unificarea Germaniei. **20 martie 1990, Windhoek, Namibia.** Cu prilejul ceremoniilor independenței Namibiei, discuții privind declarația de independență a Lituaniei, Afganistanul, unificarea Germaniei, controlul armamentelor. **4—6 aprilie 1990, Washington.** Rediscutarea întregii agende sovieto-americane. În plus : Lituania și unificarea Germaniei. **15—19 mai 1990, Moscova.** Pregătirea întîlnirii la nivel înalt. Se ajunge la concluzia că s-a creat „o bază solidă" pentru această întîlnire, fiind rezolvate două principale complexe de probleme — al rachetelor de croazieră cu baza în aer și al celor cu baza pe mare.

Călătorii turistice

În ce privește călătoriile turistice între România și R.D. Germană, Ambasada R.D.G. la București ne-a oferit următoarele precizări:

a) O călătorie particulară în Republica Democrată Germană este posibilă pentru un cetățean român numai pe baza unei invitații formale confirmate (autentificate) de către organele de poliție din R.D.G.

b) Călătoriile cu caracter turistic ale cetățenilor români în R.D.G sînt posibile numai pe baza unui document (Voucher, chitanță, etc.) din care să rezulte angajarea fermă de cheltuieli turistice. Și aceste documente se vor prezenta, odată cu pașaportul, direct la punctele de frontieră ale R.D.G., în momentul intrării în această țară.

c) Călătorii care au viză de intrare într-o țară vestică, vecină nemijlocită cu R.D.G., pot tranzita R.D.G. ca și pînă acum, respectiv fără viză de tranzit.

Autodesființarea unui partid

Aurelia Bena, Sebeș — Alba, jud. Alba. La întrebarea dv. privind activitatea Partidului Social-Democrat de centru din Marea Britanie, vă informăm că liderii săi au votat în favoarea desființării, ca urmare a scăderii numărului de membri și a sanselor electorale ale partidului. „Chiar dacă nu am reușit alceva, am dovedit importanța promovării unor principii și a unei politici pe care am considerat-o că este în interesul națiunii", a afirmat, potrivit agenției „Associated Press", liderul partidului, David Owen, după ce Comitetul național a adoptat această decizie. Owen a înființat, în 1981, acest partid pentru a oferi alegătorilor o alternativă de centru față de Partidul Conservator și un Partid Laburist deplasat mult spre stînga.

Comitetul a votat cu 17 voturi pentru, față de 5 contra, pentru desființarea partidului, iar într-o declarație făcută ulterior s-a arătat: „Este o zi foarte tristă pentru noi și pentru multe persoane care au sprijinit PSD și cred în valorile social-democrației". Owen și doi colegi ai săi din Parlament, John Cartwright și Rosie Barnes, își vor menține statutul de social-democrați independenți în Camera Comunelor. Cartwright, care este și președintele partidului, a declarat că membrii fostei formațiuni vor continua să conlucreze, dar fără a avea un lider. Vă reamintim că Owen și alți trei foști miniștri în cabinet au părăsit Partidul Laburist în ianuarie 1981 și au format PSD cu două luni mai tîrziu. Neavînd posibilitatea de a combate singuri atît pe conservatori, cît și pe laburiști, P.S.D. a participat la alegerile din 1983 și 1987 în alianță cu Partidul Liberal, de centru. După ce au cîștigat numai 22 din cele 650 de locuri în parlament, în 1987, majoritatea membrilor celor două partide au hotărît unificarea — constituind Alianța Social-Democrată și Liberală. Owen și susținitorii săi loiali s-au opus unificării, rămînînd social-democrați. În cadrul unor alegeri parțiale, organizate luna trecută, pentru un loc vacant în Parlament, P.S.D. s-a plasat pe locul șapte din opt candidați.

Owen a declarat că nu are nici un fel de planuri, „cel puțin pentru moment", de a reveni în Partidul Laburist, din rîndurile căruia a funcționat, ca ministru de externe în perioada 1977—1979, fiind considerat drept un potențial prim-ministru. Potrivit opiniei lui, majoritatea membrilor P.S.D. nu se vor alătura altor partide.

Comitetul național nu are autoritatea să dizolve partidul, dar poate recomanda aceasta Consiliului pentru social-democrație, format din 500 de membri. Owen a relevat — după cum relatează în încheiere, sursa citată — că partidului „nu i-au lipsit fondurile, ci membrii", P.S.D. avînd aproximativ 6 000 de membri.

Dileme nepaleze

I. Ștefan, București. Oricît vi s-ar părea de ciudat, probleme au pînă și comuniștii nepalezi. Ei se confruntă cu o serioasă dilemă: cum să reconcilieze marxismul, monarhia și democrația pluripartită. O mișcare democratică vizînd instaurarea „puterii populare" i-a introdus pe comuniști în guvernul regatului din Himalaya, în momentul în care tovarășii lor din Europa de est sînt eliminați de la putere — constată agenția „Reuter".

Frontul unit al stîngii încearcă să stabilească rolul — dacă există vreunul — pe care economia marxistă ar trebui să-l joace într-o economie agrară, care nu garantează nici măcar un nivel de trai necesar supraviețuirii majorității țăranilor. „Gospodării colective?" — s-a întrebat președinta frontului, noul ministru al industriei, Sahana Pradhan. „Nici măcar în U.R.S.S. nu mai există cineva care să sprijine această idee". Dna Pradhan și alți doi membri ai Frontului s-au alăturat unui guvern interimar, în vederea continuării pactului pragmatic realizat între cele șapte fracțiuni comuniste, pe care le reprezintă, și Partidul Congresului nepalez, de orientare liberală. Liberalii și cei de stînga și-au unit forțele, în februarie, pentru a lansa o campanie în favoarea unei democrații pluripartite, a cărei victorie, la 8 aprilie, a luat prin surprindere ambele părți.

„Reuter" evocă faptul că, la aproape 30 de ani, după ce o lovitură de palat a marcat sfîrșitul unui experiment de 21 de luni de democrație parlamentară, regele Birendra a ridicat interdicția impusă partidelor politice și a afirmat că este de acord ca alianța democratică să elaboreze o nouă Constituție.

Coaliția a venit la putere fără să aibă pregătită o politică economică pentru Nepalul sărac și semifeudal. Cu toate că Pradhan a afirmat că se dezbat probleme legate de proprietatea individuală, prețurile subvenționate pentru țărani, subsidiile pentru îngrășăminte, este puțin probabil că guvernul provizoriu va avea timp pentru o reformă agrară profundă. Pe agenda sa oficială figurează elaborarea unei Constituții care va subordona parlamentului atotputernica monarhie, precum și organizarea de alegeri în aprilie anul viitor.

În tot acest timp, noii conducători ai Nepalului — arată „Reuter" — se tem de eventualitatea unei conjurații de palat, fapt sesizat de Pradhan. Astfel, unul din cei doi membri ai cabinetului numiți de rege, este Keshar Juny Rayamajhi, care a primit sprijinul Moscovei cînd Partidul Comunist din Nepal s-a divizat, după lovitura de palat din 1960. Beijingul l-a sprijinit pe Pushpa Lal, fostul soț al lui Pradhan, care a plecat în exil, acuzîndu-l pe Rayamajhi de a fi regalist.

Divizările între comuniști s-au înmulțit după 1960, într-o țară în care ideologia nu a avut multe în comun cu politica. Politica — explică agenția citată — a gravitat în jurul monarhiei care, în 1951, a îndepărtat o oligarhie a prim-miniștrilor și a introdus reforme agrare care au redus, dar nu au eliminat, proprietățile unei minorități de familii bogate. Ajutoarele occidentale pentru dezvoltare au avut un impact nesemnificativ asupra modernizării agriculturii și asupra dezvoltării industriei. Comuniștii au obținut sprijin în cîteva zone, unde s-a dezvoltat industria mică, precum și în rîndurile muncitorilor agricoli. Revolta populară din acest an s-a îndreptat împotriva unui sistem politic care a combinat dominația palatului cu o birocrație care a impus în Nepal un sistem puternic centralizat și controlat de stat.

Frontul unit al stîngii a declarat că este satisfăcut de primii pași spre libertate. „În societățile primitive, nimeni nu obișnuia să plătească compensații pentru sclavi, dacă aceștia erau omoriți" — a declarat secretarul general al Frontului, Radha Krishna Mainali. „Mai tîrziu, a fost elaborată o lege în care se arată că, dacă este omorît un sclav, se plătește pentru el un preț similar celui pentru o oaie. Cînd această lege a fost elaborată, sclavii au fost foarte bucuroși. Situația țării noastre este exact aceeași".

Jozsef Antall

prim-ministru al Guvernului Republicii Ungaria

Jozsef Antall, desemnat prim-ministru al Ungariei, după ce partidul său, Forumul Democratic, a cîștigat alegerile desfășurate în două tururi de scrutin în martie — aprilie a.c., s-a născut la 8 aprilie 1932, la Budapesta. El este fiul lui Jozsef Antall (1896—1974), liderul Partidului micilor proprietari independenți, puternică formațiune politică de după cel de-al doilea război mondial; acesta a fost ministru al reconstrucției și finanțelor în guvernul conservator aflat la putere în anii 1945—1946, urmare a scrutinului din 1945.

Jozsef Antall junior a urmat școala la frații piariști, apoi Universitatea din Budapesta, unde a studiat istoria, dîndu-și, ulterior, și doctoratul.

Va deveni director general al arhivelor, bibliotecii și muzeului de istorie a medicinei din capitala ungară. În 1965, cînd poporul maghiar s-a ridicat împotriva regimului stalinist, el este prezent în insurecție. Totodată, ia parte la reorganizarea partidului condus de tatăl său și la fondarea Ligii tineretului creștin. După curmarea revoltei, a fost ținut cîțiva ani departe de responsabilitățile profesionale, la care a revenit abia în 1974. În septembrie 1987, este prezent la reuniunea de la Lakitelek, la care s-a creat Forumul Democratic Maghiar, iar, după doi ani, la 21 octombrie 1989, Jozsef Antall este ales președinte al acestei mișcări politice. În cursul verii trecute, s-a făcut remarcat la masa rotundă în cadrul căruia puterea și opoziția au discutat și convenit asupra măsurilor vizînd tranziția către democrație în Ungaria.

Comentînd ascensiunea lui politică rapidă, ziarul francez „Le Monde" remarca: „În cîteva luni, Jozsef Antall a învățat cu ușurință, zi de zi, meseria de om politic, înconjurîndu-se de oameni de încredere și serioși". El este apreciat de observatori drept un „moderat și un om politic eficace".

Dumitru Constantin

poşta redacţiei

Din „Murphologie"

Legea lui Weiller

Nimic nu este imposibil pentru acela care nu trebuie să facă el însuşi.

Definiţia lui Weber

Un expert este un om care ştie din ce în ce mai mult despre un domeniu din ce în ce mai restrîns, pînă cînd ajunge să ştie absolut totul despre absolut nimic.

Singalezi şi tamili

Adrian Vasile, Bucureşti. Despre conflictul etnic — dintre populaţia singaleză şi cea tamilă — din insula Sri Lanka (fostul Ceylon) s-a scris, în repetate rînduri, în revista noastră. Conflictul — în datele sale noi sau mai vechi — rămîne în atenţia observatorilor. Un amplu reportaj a fost consacrat de revista **„Paris Match"** istoriei multiseculare a singalezilor şi tamililor. În urmă cu 2 500 de ani — scrie revista — 800 de războinici din rasa arienilor indoeuropeni, sosiţi din nordul Indiei, au debarcat într-o insulă minunată. Ei erau conduşi de prinţul Vijaya, numit şi „fiul leului" sau „Shinha" — în sanscrită —, de unde numele Ceylon. În insulă, trăiau deja o serie de triburi „veddah" (populaţie din care au mai rămas cîteva sute de persoane vieţuind în pădurile srilankeze). Între insulă şi India există doar o mică strîmtoare, Palk. Pe coasta indiană s-au instalat tamili de rasă dravidiană, cu pielea închisă la culoare. Surprinşi de apariţia războinicilor albi, veniţi din nord, şi de instalarea lor în insula neexplorată, dravidienii au început, la rîndul lor, să manifeste interes pentru aceste locuri. În pofida numeroaselor căsătorii mixte, se pare că sentimentul apartenenţei la una sau alta din rase nu a slăbit pe parcursul secolelor. În anul 300 i.e.n., regele singalez Tissa a trecut la budhism, reformă a hinduismului ce îmblînzea sistemul castelor, căruia dravidienii (tamilii) i-au rămas fideli. De-a lungul vremii, istoria Sri Lankăi a fost presărată cu episoade ale înfruntării dintre singalezi şi tamili. În perioada colonială, care a durat cinci secole, rivalitatea dintre cele două comunităţi s-a intensificat. Spre mijlocul secolului al XVII-lea, colonialiştii olandezi au adus din India sclavi tamili, pentru a lucra în orezăriile din insula ceyloneză. În 1782, englezii au debarcat la Trincomalee şi, în 1802, Ceylonul a devenit colonie a Coroanei britanice. Englezii au adus, aici, din India, circa 800 000 de tamili din casta de jos, pentru cultivarea ceaiului. Această practică a colonialismului britanic de a transfera populaţii dintr-o ţară în alta, pentru a lucra în mine sau pe plantaţii, a creat mari probleme şi tulburări, continuate şi agrăvate după plecarea lor. În 1948, cînd Ceylonul a obţinut independenţa, cele două etnii s-au văzut faţă în faţă. Din analiza situaţiei se desprindeau o serie de concluzii semnificative pentru evoluţiile ulterioare. După 2 500 de ani de convieţuire şi metisaj, singalezii — reprezentînd circa 83 la sută din populaţie — păstrau, în genere, o culoare mai deschisă a pielii decît tamilii. Continuau să vorbească limbi diferite, singura limbă comună, pentru o parte dintre ei, fiind engleza. S-a decis ca singaleza să fie limba oficială şi s-a stabilit o cotă, corespunzătoare procentului etnic, pentru admiterea în universităţi şi ocuparea posturilor administrative. Au izbucnit neînţelegerile, nemulţumirile şi o parte a tamililor, cu vederi mai radicale, mergînd pînă la extremism, au reclamat constituirea unui stat separat, Eelam, în nordul şi estul insulei.

Activitatea forţelor extremiste s-a intensificat considerabil, ajungîndu-se la un veritabil război civil. Evoluţia conflictului s-a răsfrînt, în cele din urmă, şi asupra relaţiilor dintre Colombo şi Delhi, în sudul Indiei existînd o importantă comunitate tamilă, de circa 50 milioane de persoane. În dorinţa de a se găsi o cale paşnică de soluţionare a neînţelegerilor dintre singalezi şi tamili şi, implicit, pentru o înseninare a raporturilor indiano-srilankeze, liderii celor două state, India şi Sri Lanka, au semnat un acord în iulie 1987. În baza acestui acord au fost trimise trupe indiene în regiunile srilankeze cu populaţie majoritară tamilă. Prezenţa militară indiană a complicat, însă, tabloul situaţiei. Noile autorităţi, instalate între timp atît la Delhi cît şi la Colombo, au decis retragerea trupelor indiene.

IF YOU WOULD LIKE TO IMPROVE YOUR ENGLISH

● WES vă poate ajuta să vă îmbunătăţiţi capacitatea de a citi, scrie şi vorbi în limba engleză

● Trimiteţi numele şi adresa dv. către

World English School
P.O.Box 1013
Little Rock, Arkansas 72203
U.S.A.

● Este un curs gratuit prin corespondenţă

World English School, Inc.

The World English School was developed to help people improve their knowledge of the English language. For more then twenty years a group of concerned English professors have worked with, improved, re-written and field tested the correspondence course that is now offered. Some of the very first experiments with this material were conducted in Vietnam in the late 1960's and later in West Germany, Portugal and Italy in the 70's and 80's.

Professors and University Students from America spent their summers traveling to these countries and teaching students, one on one, to test and develop the materials. What was learned from these field tests was then used to improve and adapt the materials until in 1988 they were put into final form and printed as they now are used.

Thousands of students in scores of nations around the world are now improving their English through WES. In Romania 5892 Students had requested the course as of April 18th. We are prepared to teach up to 30,000 students in Romania so send in your name and address today. WORLD ENGLISH SCHOOL, P.O. Box 1013, Little Rock, AR 72203, USA.

Alexandru Vasile, Bistriţa, jud. Bistriţa-Năsăud. 1. Despre actuala situaţie politică din Albania, am scris în nr. 21/1990 al revistei noastre şi vă sugerăm să citiţi articolul respectiv.

2. Confirmăm primirea, în aprilie 1990, a copiei după Memoriu-propuneri, pe care l-aţi adresat Congresului al XIII-lea al P.C.R. şi, la fel ca dumneavoastră, am apreciat că publicarea, fie şi măcar a unei părţi din el în revista noastră, este tardivă. Numeroase articole publicate în revista „Lumea azi" pledează pentru împlinirea dorinţei dumneavoastră de **„a trăi într-o ţară frumoasă şi liberă, să nu avem necazuri de nici un fel, să trăim în pace şi prietenie, să muncim cinstit şi cu dăruire sufletească, să susţinem şi să sprijinim la conducerea ţării oameni cu experienţă, cu simţ patriotic, cu dăruire sufletească şi omenească în tot ce fac, să fim şi noi în rîndul lumii, să terminăm odată cu toate improvizaţiile, cu provizoratul".**

3. Despre pluralismul parlamentar din diferite ţări, în special cel din SUA, Franţa, Japonia şi Anglia, am scris în cîteva numere ale revistei noastre apărute înaintea alegerilor de la 20 mai a.c., cu aceeaşi intenţie la care vă referiţi — „de a se trage multe învăţăminte şi în ţara noastră."

4. La întrebările cu caracter economic, vă vom răspunde într-unul din numerele viitoare.

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Rodica Georgescu, Ion Madoşa – şef de secţie, Ilie Olteanu – secretar general de redacţie, Radu Pascal – redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Tăpor, Stelian Ţurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu – şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Ioana-Mariela Bărbulescu, Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Ileana Iordahce, Ion Matei, Marin Pieleanu, Manuela Ştefănescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu, Marilena Szabo ; Administrator : Brînduşa Anghel. Tipografi : Ion Aghescu, Gheorghe Matei, Nicolae Mihăilă, Aurel Stănescu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poştal 33, cod 1341, căsuţa poştală 33–29, telefon : 17 60 10, internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" – sectorul export-import presă. P.O.BOX12-201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64–66.

C.P.B.

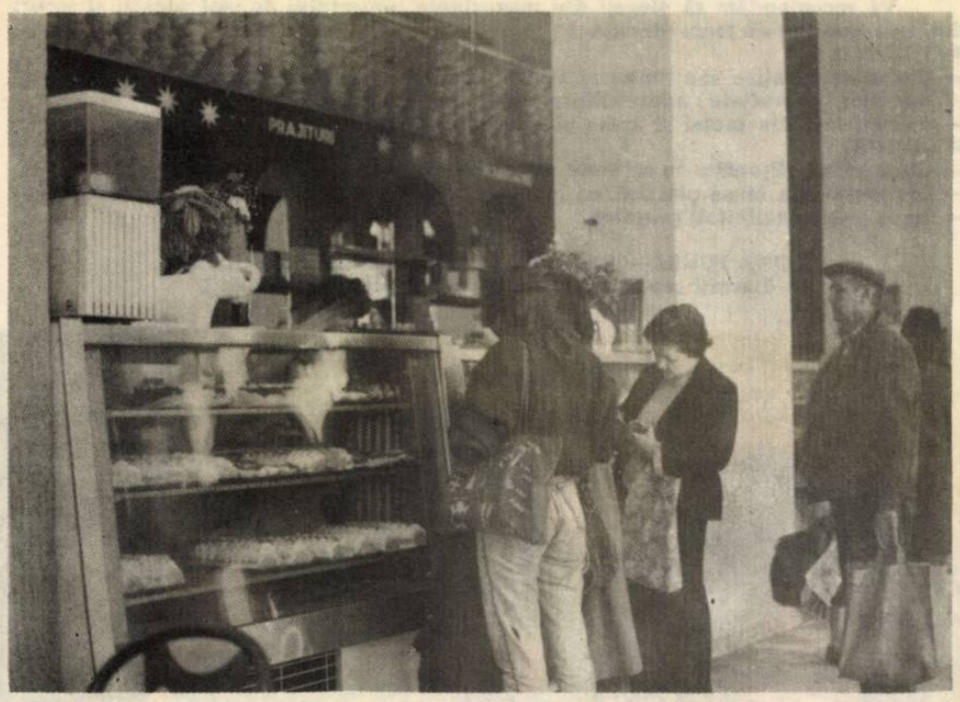

„Luna cadourilor pentru copii"

În tot timpul anului copiii primesc daruri, însă în luna iunie — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII — darul „cel mai dulce" este acela oferit în unitățile de cofetărie ale comerțului de stat

PRĂJITURI, BOMBOANE, TORTURI, TORTULEȚE, SPECIALITĂȚI DE ÎNGHEȚATĂ, SUCURI, RĂCORITOARE

sînt numai cîteva din produsele atrăgătoare, în forme și culori variate, realizate de maeștrii cofetari în condiții de calitate deosebită, pentru toate gusturile și preferințele,
în luna iunie — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII — o lună a dulciurilor în unitățile de cofetărie ale comerțului de stat.

O dată pe an este LUNA CADOURILOR PENTRU COPII
Dăruiți copiilor dumneavoastră multe bucurii !

LUNA IUNIE — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII, minunat prilej de a oferi copiilor cele mai atrăgătoare daruri

Vă recomandăm să alegeți din magazinele comerțului de stat jucării și jocuri destinate copiilor de toate vîrstele :

- **JUCĂRII :**

— din mase plastice sau material textil : ursuleți, iepurași, cățeluși, elefanței etc. ;
— metalice litografiate : autoutilitare, sobițe, frigidere ;
— mecanizate, din metal și mase plastice : mașinuțe de diferite tipuri, avioane ;

- **JOCURI :**

— din carton poligrafiat cu caracter distractiv-educativ ;
— din metal sau mase plastice, cu caracter tehnic sau pentru jocuri de construcție ;
— truse pentru activități practice.

Nu uitați !
LUNA IUNIE — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII !
Dăruiți copiilor dumneavoastră jucăriile preferate !

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D. 555

Biblo

LUMEA azi

Nr. 25 21 iunie 1990

Presa

și democrația

Din actualitatea internațională

Washington • Praga • Moscova • Alger

Bursa – mecanism al economiei de piață

Unificarea Germaniei și implicațiile ei militare constituie o problemă centrală de dezbatere. După intîlnirea de la Brest dintre miniștrii de externe sovietic și vest-german, respectiv Eduard Șevardnadze și Hans-Dietrich Genscher (in imagine), președintele Mihail Gorbaciov a propus o nouă formulă pentru viitorul stat german, ca „membru asociat la cele două blocuri, atita timp cit ele vor continua să existe". „Noi dorim — a precizat el — să terminăm, pentru totdeauna, cu existența celor două blocuri pe continentul nostru".

Din actualitatea internațională

Președintele Cehoslovaciei, Vaclav Havel (in imagine — alături de Alexander Dubcek, președintele Adunării Federale), a avut primele consultări politice cu reprezentanți ai formațiunilor cîștigătoare ale recentelor alegeri : Forumul Cetățenesc și Opinia Publică impotriva Violenței. S-a căzut de acord cu desemnarea, pentru formarea noului guvern, a actualului prim-ministru Marian Calfa.

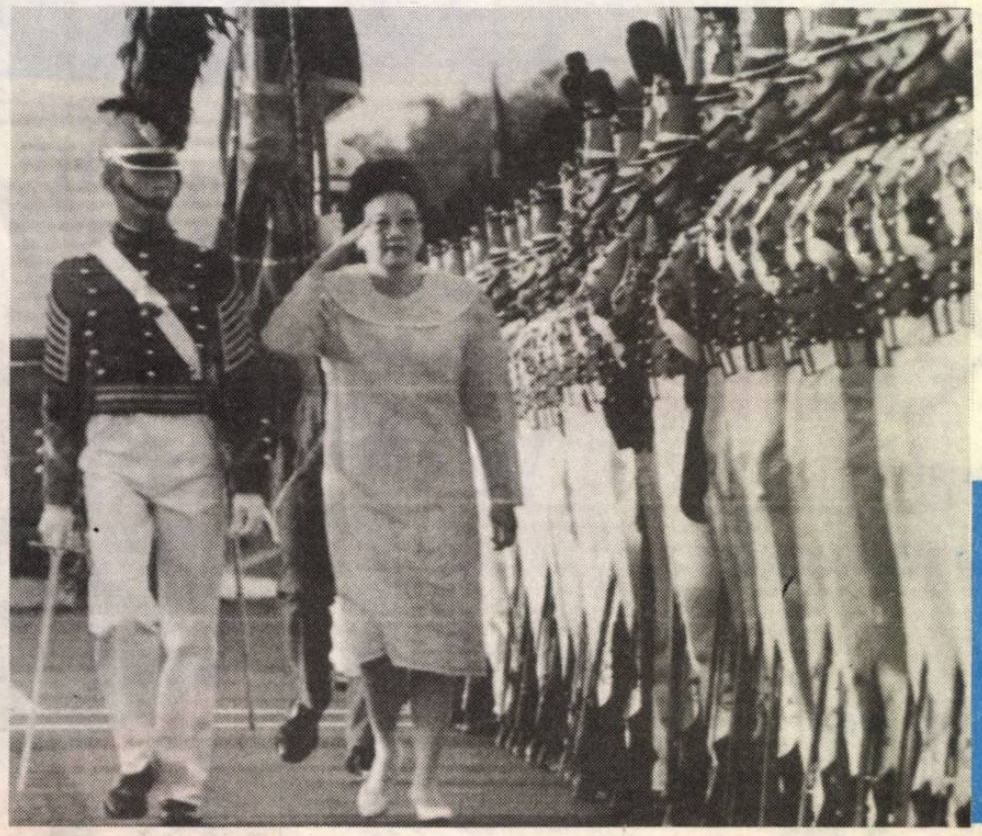

Manila, Rizal Park. Președintele filipinez Corazon Aquino trece în revistă garda de onoare, cu prilejul celei de-a 92-a aniversări a zilei independenței (12 iunie).

Urgențe ale momentului

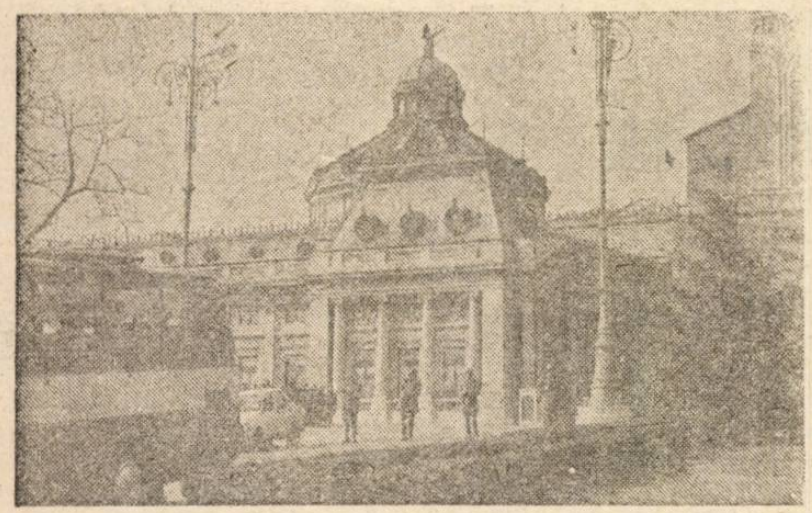

Parlamentul — Senatul și Camera Deputaților — și-a reluat lucrările într-o atmosferă de responsabilitate, sub semnul gravelor evenimente din 13, 14 și 15 iunie. Fundamentarea structurilor statului de drept, ieșirea din criza morală, depășirea dificultăților politice, economice și sociale, refacerea consensului național pe baze democratice, restabilirea credibilității României pe plan extern — sînt urgențele cărora va trebui să-i facă față forul legislativ suprem al țării. (pag. 2)

Păreri și... păreri

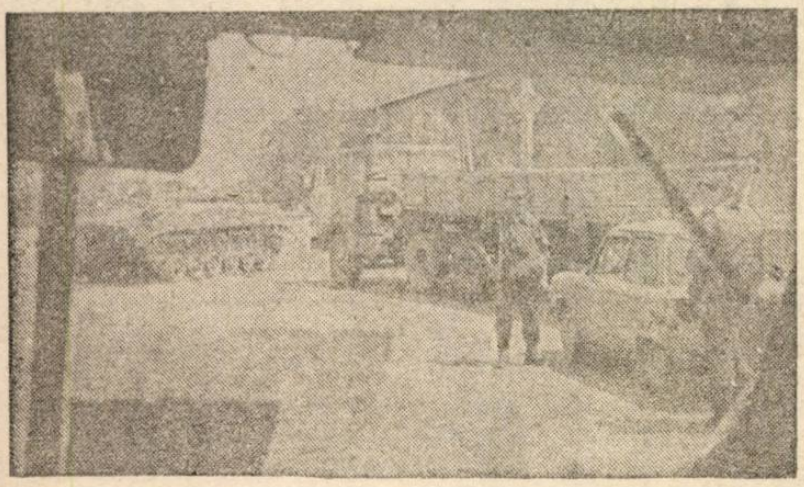

Apropierea unor evenimente politice majore — Conferința de partid a comuniștilor din Rusia (19 iunie), al XXVIII-lea Congres al PCUS (2 iulie) — concentrează atenția tuturor factorilor responsabili, a întregii opinii publice sovietice. O dezbatere aprinsă, caracterizată printr-o intensă confruntare de opinii pe cele mai arzătoare teme, prefațează aceste două momente de anvergură unională. O concluzie se desprinde ca predominantă: punctele de vedere față de politica de „perestroika" și „glasnosti" sînt deosebit de polarizate. (pag. 14)

„Schema Baker"

(pag. 9)

România, în optimi!

Hai România! Cît de puțin obișnuit sună această formulă în această pagină? Și totuși... Cine va fi crezut? Poate suporterii împătimiți, cei ce se gîndeau și sperau că, iată, a venit și României rîndul să fie între primele 16 țări ale lumii, prezente la o Cupa mondială! Scena cu acel „mit" Maradona, care, în minutul de prelungiri, se ruga lui Dumnezeu să-l ajute, ne va urmări multă vreme de aici înainte... Să credem, deci, în tricolorii României! (pag. 23)

România-FMI-BIRD

Cele două organisme internaționale confruntate, de altfel, cu o multitudine de situații specifice în țările membre, nu fac o legătură între reluarea colaborării și trecerea la o economie de piață. Singura condiționare pe care o stabilesc este între creditele acordate și posibilitățile de rambursare, acestea din urmă putînd fi, în principiu, superioare într-o economie de piață. (pag. 8)

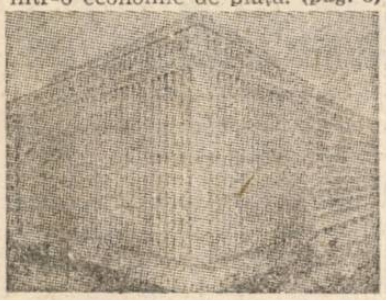

Bursa

Spre o economie de piață

(pag. 19)

Sumar

Exigențe ale momentului. **Radu Pascal** 2

Un nou tribut extern. Declarații politice, dar și măsuri economice. 3

Acesta să fie viitorul? **Ilie Șerbănescu** 5

Nu trageți în ziarist! **Stelian Turlea** 6

Relațiile României cu FMI și Banca Mondială. **Ilie Șerbănescu** 8

Alger, Primele alegeri pluripartite. **C. Ștefan** 9

„Schema Baker". 9

Praga. De la un „guvern de concilliere națională" la un „guvern de sacrificiu național". **Vera Maria Anton** 10

Sofia. După al doilea tur de scrutin. 11

Negocierile de dezarmare și procesul de revizuire a concepțiilor de securitate. **Constantin Ene** 12

Moscova. Păreri și... păreri. **Nicolae Crețu** 14

„Sperăm că într-o zi vom realiza o rețea internațională de supraveghere". Convorbire cu dl. Dolphi Drimer, consemnată de **Aurel Zamfirescu** 15

1 000 + 1 16

Paradoxuri. **Liana Enescu** 17

Spre o economie de piață. Bursa. **Ioan Popa** 19

Nicaragua. Între coabitare și alianțe tactice (2). **Anca Voican** 20

Iugoslavia – pe calea economiei de piață și a pluralismului politic. **Vera Georgescu** 22

Bravo România! **Dumitru Constantin** 23

Armand Călinescu: însemnări politice 1916–1918 24

Acei bolnavi care au guvernat (18) 26

Lech Walesa: „Doresc liniște și pace" (din „Der Spiegel") 27

Arhipelagul Gulag (23) 28

Poșta redacției 30

Profil. Rafael Angel Calderon, președintele Republicii Costa Rica 31

Coperta I
Sorin Turculeț

Urgențe ale momentului

Durerea, consternarea, mînia unora, dezamăgirea altora, amărăciunea speranțelor înșelate ; la unii — optimismul, încrederea renăscute, la alții — apăsarea incertitudinii și teama. O avalanșă de sentimente contradictorii a cuprins Bucureștiul, înecat sub valurile succesive de violență stradală, ce și-a răspîndit ecoul, tulburînd sufletul unei țări care încearcă să înțeleagă ceea ce pare din ce în ce mai de neînțeles.

Înscrisă într-o mai veche suită de confruntări aflate mereu sub aceeași zodie a imprevizibilului, dramatica succesiune a evenimentelor din 13, 14 și 15 iunie a multiplicat necunoscutele unei ecuații în care România post-revoluționară riscă să fie imobilizată în strădania obsesivă de a-i găsi soluții plauzibile, raționale. Cum și de ce a fost posibil ? Cine sînt autorii ? Ce scopuri urmăreau ei ? De ce atîta ură dezlănțuită ? De ce atîta înverșunare a unei minorități radicalizate pînă la violența oarbă, incendiind instituții publice, înnegurînd cerul capitalei de parcă s-ar fi instaurat spectrul Beirutului pe malurile Dîmboviței ? De ce atîta condamnabilă pasivitate din partea forțelor de ordine ? De ce, atunci cînd, totuși, momentele de gravă cumpănă au fost depășite, cînd ordinea fusese aproape restabilită, a trebuit, în locul factorilor în drept, să fie investită cu misiuni justițiare, incompatibile cu menirea ei profesională, o categorie socială străină peisajului bucureștean, dictînd dreptatea și bunul simț cu bîta și cu ranga ? Să fi fost, într-adevăr, puterea, liber aleasă la 20 mai, atît de lipsită de instrumentele autorității democratice ? Instrumente care, totuși, au acționat cu eficiență, cu cîteva nopți mai înainte, eliberînd Piața Universității de grupurile eterogene de demonstranți și grevișți ai foamei din așazisă „zonă liberă de neo-comunism", tolerată de peste o lună și jumătate. De ce atîta grabă, atunci, cu puțin înaintea deschiderii oficiale a Parlamentului, unde, cu siguranță, s-ar fi putut lua aceeași decizie, dar întărită de consensul forului legislativ al țării ? Sau de ce atîta întîrziere cînd se pare că se știa despre eventualitatea unei lovituri de stat, așa cum, oficial, s-a confirmat ulterior, și despre a cărei pregătire, la fel de oficial, se vorbise chiar cu mai multe săptămîni înainte ?

Aceste întrebări au îmbogățit, astăzi, folclorul străzii — și așa, intens stimulat de nedumeriri mai vechi, de întrebări care prea de mult își așteaptă răspunsul, de ipoteze izvorîte, toate, dintr-un gol de informație autorizată, alimentînd o cețoasă mitologie post-revoluționară, cu preluări dintre cele mai puțin dorite în ecoul mass-mediei internaționale.

Adăugate exploziilor, al căror detonator politic și social rămîne încă insuficient determinat, cele din zilele de 12 ianuarie, 28 februarie, 17 martie și, în fine, 20 aprilie, cînd s-a declanșat fenomentul Pieței Universității, adăugate, deci, acestor izbucniri, toate la un loc și fiecare în parte contestînd o putere izvorîtă din revoluție și, apoi, legitimată la urne, adăugate acestei suite de momente înscrise parcă într-o strategie a imprevizibilului, evenimentele de la 13, 14 și 15 iunie reclamă o examinare atentă, eliberată de prejudecăți și patimi partizane, astfel încît concluziile să fie pe deplin clarificatoare și să ofere fundamentul unei acțiuni legale, în conformitate cu normele și principiile de funcționare a statului de drept. Este o condiție necesară asanării morale, restabilirii încrederii în valorile democrației. Ancheta decisă la recenta ședință parlamentară sperăm să răspundă acestor exigențe. După cum la fel de salutare — chiar dacă excesiv de întîrziate — sperăm că vor fi și concluziile pe care le va face cunoscute comisia însărcinată cu elucidarea evenimentelor de la Tîrgu Mureș.

Momentul e dificil. De deciziile care vor fi, de acum înainte, luate depinde viitorul imediat al țării. Viitorul imediat, căci, datorită atîtor fracturi dureroase în exercițiul democratic, perspectiva — pe care, poate, prea des ne-am amăgit s-o prefigurăm — este, deocamdată, sortită amînării.

Urgența este la ordinea zilei. Urgența de a construi un consens național întemeiat pe durabile structuri democratice. Urgența de a restabili capitalul de încredere al străinătății în România, capital grav deteriorat sub impactul ultimelor evenimente. Urgența de a preveni alte posibile destrămări sociale și naționale. Urgența în a reface prestigiul instituțiilor țării, singurele instrumente care pot garanta funcționarea democrației. Urgența în a preîntîmpina noi dereglări în sistemul relațiilor de muncă și de viață într-o societate traumatizată de decenii de opresiune totalitară și lunile de derută post-revoluționară. Urgența în a elibera această societate de tensiunile generate de noi și periculoase patimi ideologizante. Urgența punerii efective în aplicare a unei profunde reforme economice, generatoare a unei autentice dinamici productive.

Sub imperiul acestor urgențe, Parlamentului ales al țării, instituției prezidențiale și noului guvern le revin misiuni de înaltă responsabilitate. Un Parlament destinat să reprezinte cu adevărat voința politică a națiuni, să elaboreze Constituția, să voteze legile cele mai adecvate societății românești, să controleze democratic executivul, fără să pretindă, însă, a-și depăși rolul și prerogativele. Un guvern care să aibă capacitatea efectivă de a guverna și să merite adeziunea țării. Un președinte, arbitru național, învestit cu o recunoscută autoritate morală.

Numai prin reunirea acestor factori, revoluția română își va demonstra caracterul constructiv și creator de democrație.

Radu Pascal

Reluarea lucrărilor parlamentare în Camera deputaților...

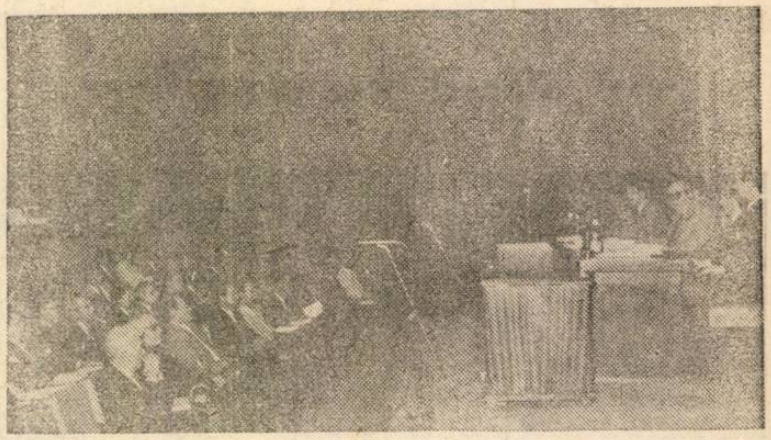

și în Senat

Un nou tribut extern

Reacțiile oficiale externe la dramaticele evenimente de săptămîna trecută sînt de natură să ne amărască ori să ne contrarieze, dar ele s-au produs în valuri, constituind o altă povară pentru țara noastră. Le reproducem pe larg, așa cum ne-au parvenit prin agenția Rompres, pentru a da cititorilor posibilitatea de a măsura ei înșiși efectul internațional al atacurilor violente împotriva tinerei noastre democrații.

Unele declarații dovedesc obiectivitate și înțelegere, altele probează o informare insuficientă ori o interpretare unilaterală a tulburărilor, a tentativelor de destabilizare din capitala țării noastre. Forțele de ordine sînt învinuite, astfel, de reprimarea demonstranților, cînd, de fapt, ele au dovedit pasivitate, timorare și lipsă de prevedere. Parcurgînd reacțiile din coloanele alăturate, pot fi observate și alte inadvertențe. Dar ar fi simplist și neproductiv să ne limităm la reproșuri și să dăm toată vina pe „ochii străinătății". Comportamentul nostru civic este și va fi urmărit cu mare atenție, iar orice abatere de la regulile democrației și legalității este și va fi aspru sancționată, indiferent de forțele care o comit. Din asemenea acțiuni contrare normelor democratice, pe care noi înșine le condamnăm cu severitate, are de pierdut țara. Unele guverne și organisme internaționale nu s-au mărginit la declarații, ci au procedat și la măsuri care afectează serios cooperarea economică a României, tocmai într-un moment în care colaborarea internațională ne este atît de necesară pentru depășirea impasului și a teribilei moșteniri de pe urma dictaturii ceaușiste.

Vorbind deschis, informarea unilaterală ni se datorează, în bună parte, nouă înșine. În zilele și nopțile tulburi din săptămîna trecută, ne-am așteptat ca purtătorii de cuvînt ai ministerelor de interne, externe, ai guvernului „să iasă la joc", să ofere gazetarilor români și străini date autorizate, să atenueze ori să combată sursele improvizate, zvonurile, supozițiile. Credem că s-ar fi cuvenit – și se cuvin încă – demersuri diplomatice adecvate pentru cunoașterea adevărului și apărarea imaginii corecte a țării peste hotare.

În afara oricărei îndoieli rămîne faptul că România este împovărată cu un mare și greu tribut extern. Pierderile pot fi, desigur, recuperate și sperăm, dorim din toată inima, ca imaginea internațională a țării să revină la înălțimea și demnitatea asigurate de istorica Revoluție din decembrie.

declarații politice, dar și măsuri economice

Paris

● Președintele Franței, François Mitterrand, aflat în Madagascar, a declarat: „Sufragiul universal s-a exprimat recent în România. Există aici o putere legitimă. Franța nu contestă această putere. Dar este evident că democrația se implantează dificil. Consider că guvernul român trebuie, mai degrabă, să adopte mijloacele normale care să-i permită, îndeosebi, să mențină ordinea publică, fără să fie nevoie să recurgă la mijloace care nu pot decît să sporească dezordine, incertitudine și să ridice pe români unii contra altora. Toți românii trebuie să renunțe la violență, dacă doresc să intre cu adevărat în cercul democrațiilor recunoscute ca atare".

Referindu-se, la rîndul său, la evenimentele din România, ministrul francez de externe, Roland Dumas, i-a criticat pe demonstranții antiguvernamentali. Alegerile nu au fost nicăieri perfecte — a spus el, exprimîndu-și dorința ca în România să fie reinstaurată liniștea de care țara are atîta nevoie.

Moscova

● Purtătorul de cuvînt al Ministerului afacerilor externe al URSS, Ghennadi Gherasimov, a relevat că România se confruntă cu numeroase dificultăți, legate de condițiile obiective ale tranziției de la regimul autoritar la adevăratul stat de drept, către care nu există o cale netedă. „Totodată, este evident — a subliniat el — că apariția unor noi dificultăți în viața politică internă a țării nu poate decît să o orienteze spre panta unor încercări dramatice". „Totuși, în prezent, parvin informații potrivit cărora situația din București se normalizează — a arătat Gherasimov. Sperăm că stabilitatea și transpunerea consecventă în viață a prefacerilor democratice vor fi asigurate".

Roma

● Guvernul italian a dat publicității o notă în care își exprimă „vie preocupare" în legătură cu evenimentele din România. Condamnînd orice formă de violență, de orice origine ar fi ea, guvernul Italiei invită autoritățile de la București să respecte și să facă să fie respectate angajamentele liber asumate de noua Românie în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, în domeniul drepturilor omului. Roma își exprimă, de asemenea, speranța că „valorile democrației, libertății și pluralismului" vor intra definitiv în viața politică românească și că „spiritul de reconciliere națională va prevala cît mai curînd".

Budapesta

● Purtătorul de cuvînt al Consiliului de Miniștri al Ungariei a declarat că guvernul ungar condamnă toate măsurile bazate pe violență, aplicate la București împotriva demonstranților, îndeosebi împotriva tineretului neînarmat — relatează agenția „MTI".

Tokio

● Japonia „deplînge faptul că, potrivit tuturor informațiilor disponibile, autoritățile române au făcut uz excesiv de forță" și au recurs la sprijinitorii lor civili pentru a suprima demonstrațiile antiguvernamentale. Într-o declarație, dată publicității la 15 iunie, Ministerul japonez de externe a cerut guvernului român să „dea dovadă de maximum de reținere față de manifestațiile antiguvernamentale". „Japonia speră că guvernul României va soluționa pașnic actuala criză și va instaura o democrație autentică, întemeiată pe domnia legii și pe respectarea drepturilor omului".

Berna

● Elveția a lansat „un apel urgent" guvernului român prin care-i cere „să dialogheze cu toate grupurile societății românești", informează agenția „France Presse", care citează un comunicat oficial dat publicității la Berna. În acest document, Departamentul federal helvetic al afacerilor externe precizează că l-a convocat pe însărcinatul cu afaceri român la Berna, pentru a-i transmite că Elveția „a luat cunoștință cu consternare de conflictele sîngeroase și de represiunea din România". Elveția, se arată în continuare, condamnă cu „hotărîre aceste acte ce nu corespund principiilor democrației și statului de drept pe care România a promis să le respecte".

● Afirmînd, la rîndul său, într-un comunicat difuzat la Geneva, că este „foarte tulburată" de violențele care au izbucnit în România, Confederația Internațională a Sindicatelor Libere (CISL) apreciază că „doar stabilirea rapidă a unor instituții democratice poate împiedica situația ca noi violențe să opună civililor alți civili, muncitorilor alți muncitori".

Bonn

● Guvernul vest-german este „extrem de preocupat" de violențele din ultimele zile din România — a declarat purtătorul de cuvînt al cabinetului de la Bonn, Hans Schumacher.

Copenhaga

● Reuniți la Copenhaga pentru conferința asupra dimensiunii umane a CSCE, reprezentanții Statelor Unite, Danemarcei, Franței, Austriei, Elveției, Mării Britanii, Italiei, Spaniei și Cehoslovaciei, s-au declarat la 15 iunie „viu preocupați" de evenimentele ultimelor 48 de ore din București.

Washington

● Departamentul de Stat al SUA a afirmat, îndată după evenimentele din 13 iunie, că deplînge folosirea excesivă a forței de către poliție în scoaterea demonstranților antiguvernamentali din Piața Universității din București. Departamentul de Stat a cerut tuturor părților să dea dovadă de reținere. „Sîntem îngrijorați de faptul că această acțiune a autorităților române ar putea declanșa un ciclu al violenței. Președintele Iliescu și guvernul său trebuie să dea dovadă de reținere. Cerem tuturor cetățenilor români să evite violența și să folosească mijloace pașnice pentru a-și exprima nemulțumirile".

Două zile mai tîrziu, Statele Unite au condamnat folosirea forței de către guvernul român, acuzîndu-l că a recurs la violență în ultimele zile pentru „a justifica reprimarea unei contestări legitime". „Statele Unite condamnă în termenii cei mai fermi posibili reprimarea brutală, de către guvernul român, a formelor legale de exprimare a dezacordului și de protest politic" — a afirmat pur-

tătorul de cuvînt al Departamentului de Stat, M. Tutwiler. Ea a exprimat regretul, în același timp, în legătură cu „violențele la care se dedau muncitorii și alte persoane împotriva unor cetățeni români, la îndemnul guvernului". Purtătoarea de cuvînt a Departamentului de Stat a reproșat, de asemenea, contestatarilor că au atacat sediul televiziunii și clădiri cu destinație oficială. Asemenea acțiuni, precum cele întreprinse de guvern, „se îndepărtează de la normele acceptate de comun acord ale democrației și respectării legii", a spus ea.

De asemenea, purtătorul de cuvînt al Casei Albe, Marlin Fitzwater, a făcut cunoscut că Statele Unite au acuzat guvernul român că nu se comportă în manieră democratică, afirmînd că a folosit actele de violență din ultimele zile pentru a „justifica reprimarea unei contestări legitime". Această situație „scoate în evidență necesitatea urgentă ca noii conducători ai României să instaureze regimul legii și să demonstreze prin fapte angajamentul afișat pentru o democratizare reală" — a declarat Marlin Fitzwater, într-un comunicat formulat în termeni foarte fermi.

Guvernul american a anunțat hotărîrea de a suspenda orice ajutor economic neumanitar de care România ar putea beneficia, atîta timp cît procesul democratic nu va fi reinstaurat în această țară. Într-o declarație a Departamentului de Stat, citată de „France Presse", Statele Unite lansează un apel autorităților „să înceteze imediat orice acțiune îndreptată împotriva procesului democratic incipient".

Londra

● Guvernul român a reacționat „prea energic", reprimînd cu brutalitate manifestațiile de pe străzile Bucureștiului, ceea ce riscă să ducă țara la „anarhie" a declarat, la 14 iunie, ministrul adjunct la Foreign Office, William Waldegrave, la postul de radio BBC. „Se pare că primul test al democrației române a eșuat", a precizat ministrul, amenințînd că va reexamina ajutorul britanic acordat României. Dacă România continuă să reprime manifestațiile, ea nu se poate aștepta să beneficieze de același tratament ca celelalte țări din Europa de est, care au introdus reforme democratice, a lăsat să se înțeleagă Waldegrave.

Berlin

● Secretarul de stat est-german pentru afacerile externe, Helmut Domke, a exprimat, tot la 14 iunie, autorităților române „preocuparea sa după violentele confruntări dintre manifestanți și forțele de ordine" survenite în țară. „Ar fi de dorit ca, în situația actuală din România, problemele politice existente să fie rezolvate cu moderație și prin mijloace pașnice", i-a spus Domke însărcinatului cu afaceri român, Ioan Lupu, pe care l-a întîlnit în Berlinul de est — subliniază un comunicat dat publicității de Ministerul afacerilor externe est-german.

Piața comună

● Într-o primă declarație a Comisiei Executive a C.E.E. se arată că Piața comună a cerut României să pună capăt folosirii violenței împotriva celor care protestează contra guvernului și a lăsat să se înțeleagă că ajutorul occidental va fi blocat, în cazul în care nu se realizează acest lucru. Comisia executivă a CEE a declarat că este „șocată și dezamăgită de folosirea violenței de către autorități — acest lucru contravenind angajamentelor explicite asumate la cel mai înalt nivel în fața reprezentanților comunității". „Comisia apelează la autoritățile române să se rețină de a mai folosi violența și să reia cursul reformelor politice și economice pe baza democrației, dialogului și schimbărilor pe cale pașnică".

Ulterior, comisarul european însărcinat cu politica regională, Bruce Millan, a anunțat, la Strasbourg, că organismul executiv al CEE, Comisia Europeană, a hotărît să suspende procedura de ratificare a acordului de cooperare economică, parafat la 8 iunie cu România. Semnarea acestui acord urma să aibă loc în toamnă. „Vă confirm, însă, că nu vom urma această procedură", a precizat Millan, adresîndu-se parlamentarilor europeni reuniți în sesiune la Strasbourg. El a explicat că guvernul român trebuie să dea, mai întîi, un „semn" responsabililor Comunității Europene, în sensul respectării drepturilor omului și valorilor democratice, înainte ca CEE să decidă reluarea acestor negocieri. „Fără un astfel de semn, cooperarea nu este posibilă", a precizat el. Comisarul european a arătat că, în luna iulie, 24 de țări occidentale urmau să se pronunțe asupra extinderii în favoarea României a ajutorului lor pentru reconstrucția economiilor țărilor din Est. Ținînd cont de situația locală care s-a „agravat", a spus el, „nu îmi pot imagina că această reuniune va decide extinderea programului său de ajutor și pentru România". Bruce Millan a mai spus că Piața comună și „cei 24" vor urmări cu atenție situația, pentru „a se asigura că există condițiile de bază pentru cooperare și ajutor" destinate poporului român.

STOP CADRU

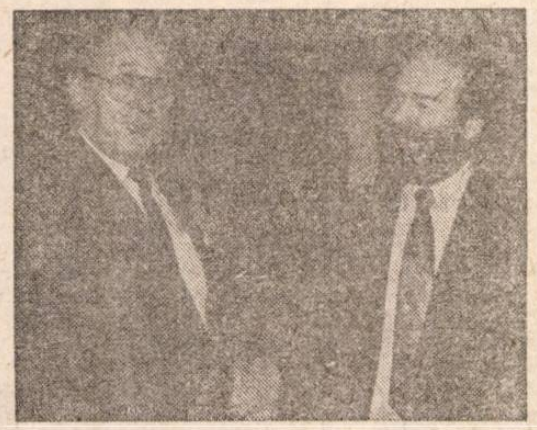

În pregătirea viitoarei reuniuni „doi plus patru" în problema germană, miniștrii de externe vest și est-german, Hans-Dietrich Genscher și Markus Meekel (dreapta), s-au întîlnit în Berlinul răsăritean. Rapiditatea și condițiile în care se desfășoară procesul unificării germane nu întrunesc, totuși, consensul popular : cu ocazia celei de a 37-a aniversări a revoltei din Berlinul răsăritean, un grup de cetățeni est-germani au manifestat, recent, împotriva unificării

Încă unul din personajele principale ale scandalului „Iran-contras" a fost condamnat săptămîna trecută de un tribunal din Washington. Amiralul John Poindexter, fostul consilier pentru securitatea națională în timpul Administrației Reagan, împreună cu adjunctul său lt.col. Oliver North, au creat o rețea clandestină prin care deturnau în folosul forțelor „contras" profiturile deținute din vînzările (ilegale și acestea, conform dispozițiilor în vigoare atunci) de arme către Iran. Sprijinul militar acordat forțelor „contras" era interzis prin amendamentul Boland

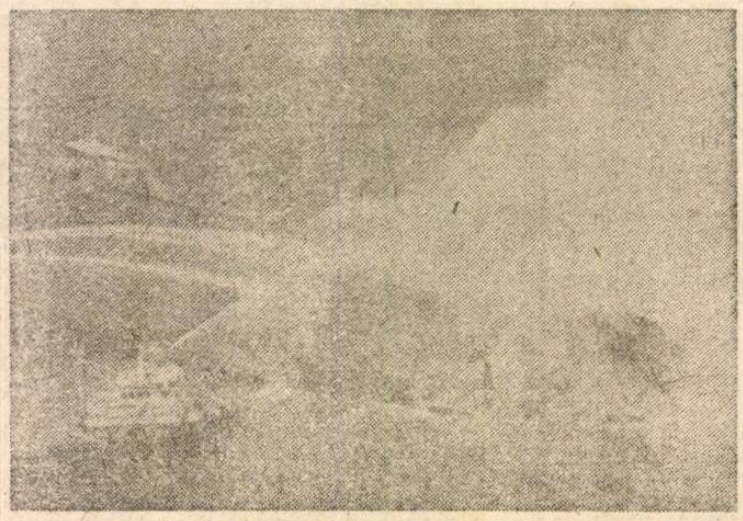

Operațiuni de stingere a incendiului, declanșat la bordul superpetrolierului Mega Borg, în timp ce se afla la 57 de mile depărtare de coasta statului Texas

Acesta să ne fie viitorul?

Din punctul de vedere al imaginii României în străinătate, evenimentele tragice din 13—15 iunie au întors înapoi țara cu șase luni. Poate n-ar fi mult. Dar, din păcate, este vorba de exact acele șase luni care readuc România în situația de contestare și izolare internațională de dinaintea revoluției.

La reuniunea CSCE privind drepturile omului de la Copenhaga, zece țări occidentale, dar și est-europene, au condamnat prejudiciile grave aduse democrației care încerca să se înfiripeze în România ; din aceleași motive, guvernul SUA a încetat orice ajutor economic neumanitar, problema acordării clauzei națiunii celei mai favorizate fiind scoasă din discuție, iar Piața comună a suspendat **sine die** ratificarea acordului comercial, recent parafat, cu România. Purtătorul de cuvînt sovietic a declarat că procesul de instaurare a democrației în România întîmpină mari dificultăți. Sînt doar cîteva dintre reacții.

În ce privește evenimentele în sine, președintele țării le-a calificat ca „o rebeliune legionară", parte „a unui complot internațional de dreapta împotriva țărilor din Est", iar primul ministru a respins ferm alegațiile din presa occidentală că ar fi fost vorba de o înscenare urmărind lichidarea opoziției și oricărei contestări la adresa puterii. Pentru a se risipi orice îndoieli asupra realităților, răspunsuri clarificatoare, bazate pe probe, trebuie oferite unui șir de întrebări preocupante: Cine sînt efectiv capii rebeliunii, avînd în vedere că, deocamdată, se are de-a face doar cu manipulații lor, dintre care, după însești declarațiile oficiale, foarte mulți sînt minori ? Cine au putut fi acești capi care și-au îndreptat atît de precis manipulații direct spre locurile unde se găseau acte și arme în chiar sediile organelor de ordine ? Și, mai ales, cum a fost posibil, dacă, potrivit acelorași declarații oficiale, rebeliunea a fost premeditată și au existat indicii prealabile, ca tocmai sediile instituțiilor menite a da o ripostă celor care puneau la cale o lovitură de stat să rămînă fără apărare, expuse bunului plac al vandalilor ?

Sînt implicate, în aceste întrebări probleme grave care privesc nu doar evenimentele recente, ci viitorul țării. Dacă serviciile noastre secrete și de ordine sînt atît de neprofesionale pe cît s-a spus oficial, atunci înseamnă că ne putem aștepta la noi „rebeliuni legionare" sau, pentru a ne apăra, la noi chemări ale minerilor, organizați în detașamente de ordine. Acesta să ne fie viitorul ? Mai ales că incriminabilii și-au făcut reapariția în Piața Universității !

Și dacă mize importante, nedezvăluite, au fost în joc, de ce a fost nevoie să se lase îndoiala că evenimentele tragice ar fi fost folosite în alte scopuri ? Căci nu poate fi decît apăsătoare liniștea asigurată de detașamentele de ordine venite în vederea stabilizării situației. „Legionarii", abili, s-au ascuns și nu au fost, deocamdată, descoperiți. Au fost, însă, reduși la tăcere, ceilalți „vinovați", în alăturarea lor tragică : bișnițarii, intelectualii „incitatori" și ziariștii „instigatori". Publicațiile cele mai „instigatoare" au fost obligate, pentru moment, să-și înceteze apariția. Acesta să ne fie viitorul ?

Știm bine unde duce drumul fără intelectuali și cu un monolitism al presei. Nu se numește Europa ! Rămîne de văzut ce se va întîmpla dacă atîția dezamăgiți, probabil în primul rînd intelectuali, vor alege iarăși calea pribeglei, precum au făcut sute de mii în timpul regimului Ceaușescu. Vor fi anulate pașapoartele emise și interzisă eliberarea altora ? Vor fi din nou românii izolați, fizic, de lume ? Acesta să ne fie viitorul ?

București, 13 iunie, în Piața Universității

...și la Poliția Capitalei

Dramatic este faptul că, după cum se pare, există șanse reduse spre recîștigarea, de altfel fragilei, credibilități externe. Opoziția, care, ca partide, era deja o cantitate neglijabilă, a fost practic desființată ca mișcare și este amenințată să nu se mai manifeste nici măcar ca idee. Iar puterea, care a făcut și, neobișnuitul lucru de a chema românii să se denunțe unii pe alții, și-a consumat mijloacele de a dovedi disponibilitatea către dialog și acceptarea contestării. Căci nu mai are, de fapt, cel puțin deocamdată, de către cine să fie realmente contestată și cu cine dialoga.Acesta să ne fie viitorul ?

Mai gravă încă decît suferința în care se găsește imaginea României în Europa este poate implicația acesteia asupra situației economiei românești și perspectivelor ei. Nu trebuie să fii neapărat economist pentru a înțelege că, din actualul dezastru economic, nu se poate practic ieși fără un aport tehnologic, investițional și de credit din partea exact a celor care, în condițiile politice din prezent, nu se grăbesc să ni-l ofere sau chiar ni-l refuză. Moștenirea economică dramatică de pe vremea regimului Ceaușescu este neatinsă. De fapt, situația economică, în multe privințe, s-a agravat. Există doar impresia că ar fi ceva mai bine. Totul este artificial. Producția a scăzut, în timp ce salariile au fost plătite integral și chiar cu numeroase sporuri netarifare. Se trăiește din importuri și o nouă datorie externă își face apariția, pentru care nu există posibilități de rambursare. O asemenea stare de lucruri nu poate continua. Și fără un sprijin extern — deacum, cu totul improbabil — există riscul unor explozii. Și nu știu cu cine va mai colabora România în plan economic, avînd în vedere că însiși foștii parteneri tradiționali din Est se îndreaptă spre Europa. Nu va fi nevoie de a se trece la o economie de piață — trecere care, în noile condiții, devine la fel de improbabilă — pentru ca inflația și șomajul să-și arate colții, chiar dacă în forme mai mult sau mai puțin mascate.

Și dacă minerii, prin însuși obiectul muncii lor, atît de grea și de necesară, nu vor fi amenințați direct de o degradare în continuare a situației economice, alte categorii sociale, inclusiv largi pături ale clasei muncitoare, vor fi. Înfruntarea gravelor probleme economice ale țării — de fapt cele mai importante — impune, nicidecum, acel consens național rezultat din monolitismul contraproductiv, ci dialogul aspru între opinii și opțiuni diferite, din care să se degaje calea beneficiilor economice celor mai mari posibile și costurile sociale celor mai mici posibile. Oamenii nu trebuie amăgiți cu iluzia că nu vor fi costuri sociale sau că acestea ar putea fi integral evitate sau compensate. O economie sleită nu le poate compensa. Să nu amăgim, să nu ne amăgim și să nu ne lăsăm amăgiți. Căci, altfel, ne-am îndrepta spre același viitor de îndoială și neîncredere, hărăzit pînă nu de mult și a cărui origine se afla în ruptura de realitate, în absența dialogului și în transformarea opiniei contrare puterii într-un delict, cel mai de neiertat. Acesta să ne fie viitorul, la fel ca în trecut ?

Ilie Șerbănescu

Nu trageți în ziarist!

• presa și democrația •

Unul dintre marii oameni de cultură ai neamului și fondatori ai presei române, C.A. Rosetti, a rostit cîteva vorbe de ascuțită viziune și adeseori amintite : „Presa trebuie să fie a patra putere a unui stat civilizat și liber. Presa, pentru a fi a patra putere în stat, trebuie ca redactorii ei, cînd iau condeiul, să fie sacerdoți. Ziariștii sînt preoți care servesc la altarul a două zeități : naționalitatea și libertatea". În momente de cumpănă, vorbele acestea devin balsam, îndeosebi pentru cel care caută adevărul, și au o greutate enormă. Dar puterea presei, necesară (și vom vedea de ce) oricărei societăți, nu există decît în măsura în care există o libertate a presei — libertate ce se constituie în prima dintre libertățile unui stat, menționată ca atare în chiar legile fundamentale — constituțiile. Între această menționare și realitate intervine însă, adesea, un hiatus ce transformă totul într-un raport fals, dacă nu o mascaradă.

Societatea modernă nu poate trăi fără informații despre ea însăși și despre restul lumii. Globul a devenit un imens sat în care evenimentele, chiar și atunci cînd se încearcă ascunderea lor, se află aproape instantaneu. Interesul față de evenimente este, în mod firesc, și el, diferit, și va fi promovat întîi de toate elementul inedit. De multă vreme se știe o regulă a ziaristicii de pretutindeni : „Un cîine mușcă un om — nu este o informație. Un om mușcă un cîine — iată informația". Aceasta nu înseamnă fuga după senzațional, care constituie caracteristica unei părți a presei, motivată divers și asupra căreia vom reveni, ci desprinderea ineditului. Evenimentele pot fi văzute ca știri proaste sau știri bune — nu o dată unghiul sub care sînt privite este relevant pentru gradul de libertate al presei. Dar nu presa creează știrile proaste, ea le comunică doar. Opinia publică, al cărei rol este mereu mai important în societatea de astăzi, are nevoie să știe ce se petrece în lume și să cunoască modul în care evenimente diverse pot influența interesele sale vitale. Comunicatele oficiale, declarațiile purtătorilor de cuvînt guvernamentali sînt, pretutindeni, lapidare și lacunare și, inevitabil, lipsite de obiectivitate. Pe de altă parte, asupra unui eveniment sau altul pot exista opinii divergente și, prin compararea acestora, oamenii trebuie să-și facă singuri o opinie. Doar prin acest proces dialectic al confruntării de idei se poate consolida cadrul democratic. Singura în măsură să ajute la acest proces este presa liberă. În același timp, cetățeanul unei democrații are dreptul să cunoască acțiunile celor ce-l reprezintă, acțiuni ce se pot îndepărta de mandatul încredințat la urne. Controlul acesta împotriva abuzurilor și deformărilor este, iarăși, menirea unei prese libere.

Declarația universală a drepturilor omului, adoptată de Organizația Națiunilor Unite în 1948, a răspuns acestor necesități prin articolul 19 : „Toți oamenii au dreptul la libertatea de opinie și exprimare ; acest drept include libertatea de a avea nestînjenit opinii proprii și de a căuta, primi și transmite informații și idei prin orice mijloc de comunicare și indiferent de existența frontierelor". Într-o formă sau alta, ideea se regăsește chiar în constituțiile multor state. Exemplul american este elocvent. Cei care au alcătuit legea fundamentală și care se temeau de o putere guvernamentală excesivă au propus, la numai șase luni după intrarea în vigoare a noului cod constituțional, zece amendamente constituționale cunoscute drept „Carta drepturilor", întrucît ideea lor centrală era ocrotirea cetățeanului față de eventualele abuzuri ale puterii de stat. Primul dintre aceste amendamente stabilește : „Congresul nu va adopta nici o legislație... îngrădind libertatea cuvîntului sau a presei". Interpretările date ulterior au transformat acest amendament într-un obstacol relativ eficient împotriva încercărilor de cenzură apărute la oricare nivel al structurii guvernamentale, inclusiv cel prezidențial. Cazurile celebre, numai în ultimele decenii, sînt numeroase.

La 12 iunie 1970, ziarul „New York Times" începe să publice studiul Departamentului Apărării asupra „Istoriei adoptării hotărîrilor americane în privința politicii față de Vietnam", așa-zisele „Dosare ale Pentagonului", din care reieșeau poziții și acțiuni diferite de cele anunțate de oficialități. Președintele Richard Nixon cere departamentelor Justiției și Apărării să urmărească și să identifice sursele dezvăluirilor. Ministrul justiției obține o hotărîre judecătorească interzicînd continuarea publicării documentelor și, pentru prima oară în istoria de două sute de ani a Americii, se interzice apariția unui ziar. Dar ștafeta este preluată de „Washington Post". Două săptămîni mai tîrziu, Curtea Supremă statuează dreptul celor două ziare de a publica documentele, sub protecția primului amendament. Dezvăluirile au contribuit la modificarea opiniei publice față de continuarea unui război absurd. Se spunea că fotocopia documentelor fusese încredințată presei de Daniel Ellsberg, care a fost arestat. Mai tîrziu avea să se afle că oameni avînd legături cu C.I.A. s-au străduit să-l discrediteze pe Ellsberg — care, însă, va fi achitat de tribunal.

Doi ani după aceea, un grup de spărgători au fost arestați la Hotelul Watergate din Washington, unde urma să se desfășoare Convenția Partidului Democrat ; aveau asupra lor aparatură sofisticată, ce sugera că se intenționa instalarea unor microfoane în clădire. Doi reporteri de la „Washington Post", Carl Bernstein și Bob Woodward, au fost trimiși să relateze ceea ce părea o banală spargere, dar a devenit o tenebroasă afacere încheiată cu demisia, după doi ani, a președintelui Nixon. Spargerea făcea parte dintr-un plan amplu de încercări de discreditare a opoziției, de nereguli financiare, de urmărire a oponenților, pus la punct de echipa de la Casa Albă, plan de care președintele nu era străin. Presiunile de tot felul asupra celor doi ziariști și asupra celorlalți reporteri care au preluat „afacerea Watergate", dezmințirile și acuzele n-au împiedicat aflarea adevărului. Cînd totul a fost dezvăluit, secretarul de presă al Casei Albe a cerut scuze, în mod public, ziarului „Washington Post".

Un deceniu mai tîrziu, membrii altei Administrații republicane ajută masiv forțele „contras" care vor să răstoarne regimul sandinist din Nicaragua, deși exista un amendament al Congresului prin care se interzicea sprijinul militar. Presa dezvăluie afacerea „Iran-contras", de vînzări de arme către Iran, prin intermediari, și deturnarea profiturilor în beneficiul forțelor „contras". Dezmințirile autorităților se succed, dar la sfîrșitul lui 1986 consilierul pentru securitate națională este obligat să demisioneze, adjunctul său este demis, se deschid trei anchete paralele și mai multe procese care, împreună, completează imaginea schițată inițial de presă.

Interesul alegătorului (deci, al cititorului) pentru viața politică are, nu o dată, consecințe tragice pentru unii politicieni. Senatorul democrat Gary Hart, candidat cu mari șanse la alegerile prezidențiale, în urmă cu cîțiva ani, a fost scos din cursă cînd s-a aflat despre frecventele sale escapade extraconjugale. Politicieni sau chiar judecători și-au pierdut funcțiile cînd presa a relatat despre consumul de droguri. Exemplele ar putea continua pe multe pagini ; și nu numai în Statele Unite.

Dar aceste exemple dovedesc că o presă responsabilă și obiectivă, care critică abuzurile statului, atunci cînd acestea apar, devine un fel de „scut constituțional", o forță socială ce exercită un control neoficial asupra puterii. „Presa liberă — declara Walter Karp, un colaborator al revistei americane «Harper's» — este o presă care apără și, dacă este necesar, fortifică guvernarea poporului de către popor și în slujba poporului. Evident, o asemenea presă dă unor oameni impresia că este adversativă. Oricare uzurpator al puterii legitime — un tiran, spre exemplu — privește presa liberă ca pe o amenințare nefastă. Același lucru poate fi spus des-

pre oamenii care dețin puterea în mod secret și iresponsabil. Deoarece, de fapt, presa liberă informează despre faptele și intențiile oamenilor cărora le este încredințată puterea. Dacă asemenea oameni consideră că presa a devenit adversarul lor, cred că putem trage concluzia că ei dețin puterea în mod ilicit".

Desigur, există o seamă de constrîngeri cărora presa trebuie să li se supună, chiar în absența cenzurii, vizibile în primejdiile ce o pîndesc „din interior". Există pericolul de a face politică, în loc de a relata despre activitatea politică ; există primejdia recurgerii la practici inacceptabile — documente confidențiale obținute prin fraudă, ingerințe în viața personală ; există pericolul și mai grav al defăimării, al acuzelor nefundamentate pe documente incontestabile ș.a. Multe cazuri de acest fel ajung, în mod firesc, în fața tribunalelor, ziariștii ori publicațiile lor fiind obligați să aducă dezmințiri și să plătească daune ce se pot ridica la multe milioane de dolari. Ziaristul, în calitate de critic al societății, — preciza un fost director al Agenției de Informații din S.U.A. — este ocrotit de stat, fiind răspunzător doar în fața legilor care condamnă calomnia.

Dar toate acestea la un loc sugerează că presa poate fi și lipsită de obiectivitate și că asupra ei se pot exercita presiuni ce alungă din primul plan responsabilitatea. Presiunea cea mai abuzivă pare să fie aceea a publicității. Majoritatea ziarelor trăiesc din reclame, din publicitatea pe care o fac unor firme și produse. Dar se întîmplă ca acestea să-și retragă sprijinul cînd se simt lezate în interesele lor. O mare întreprindere de automobile a retras bugetul de publicitate unei publicații al cărei redactori au relatat „prea mult" despre o grevă în respectiva întreprindere ; un mare fabricant de margarină a încetat să mai facă publicitate într-o publicație care evidențiase meritele untului ; altă firmă constructoare de automobile și-a retras sprijinul acordat unui ziar ce publicase reportaje despre efectele nocive asupra mediului înconjurător.

O a doua primejdie constă în concentrarea publicațiilor și în apariția unor monopoluri ce pot promova interese unilaterale. Concentrarea mijloacelor de informare poartă în sine germenul monopolului de opinie impus de imperiile atotputernice ale presei, ale căror interese nu se suprapun, în general, cu ale masei de cititori. „Le Monde Diplomatique" atrăgea, mai demult, atenția asupra urmărilor acestui proces : „Pentru a trăi, un ziar are nevoie de bani, dar într-o societate mercantilă poate foarte bine să moară pentru că s-a supus legilor profitului (...) Modul de dezvoltare ales de Occident nu putea neglija ziarele. S-a spus prea repede că presa, în procedeele sale de fabricație, nu putea scăpa progresului științific și tehnologic. Numai că acesta nu e orientat spre o mai bună servire a omului, ci spre cel mai mare profit. Libertatea presei tinde, astfel, să se reducă la o libertate de întreprindere împotriva căreia nu operează nici o legislație antitrust".

În sfîrșit, primejdia cea mai vizibilă este a căderii pradă senzaționalului. E greu de spus cîte publicații, care acordă prioritate senzaționalului, există în Occident — sute, probabil mii, majoritatea cu o circulație locală, printre ele și cîteva care au reușit să impună tiraje impresionante. Presa de scandal se adresează simțurilor, încearcă să trezească instinctele primare ale omului, neglijează, de multe ori, cu o indiferență uluitoare, rațiunea, aspirația spre un ideal. O presiune constantă asupra cititorului nu rămîne fără rezultate abrutizante. Creșterea violenței și a delincvenței în rîndul adolescenților a fost pusă chiar de factorii politici de răspundere pe seama relatărilor presei și figurilor de „eroi" promovați de televiziune. Tentativele de a limita aceste influențe sînt nesemnificative, deoarece, în spatele fiecărei publicații de scandal, se află magnați doritori de cîștig sau chiar grupări interesate în stări de lucruri ce le sînt favorabile.

Există, însă, o uriașă diferență între presa de scandal și presa onestă care, recunoscîndu-și apartenența la un grup, relatează, pe cît posibil, evenimentele în funcție de importanța lor în viața unei țări. După cum există o uriașă diferență între presa subordonată deplin intereselor unor monopoluri și cea mai mult sau mai puțin independentă, care, pe cît posibil, nu deformează faptele. Chiar și obiectivitatea are limite, și colocvii nenumărate continuă să dezbată aprins acest subiect (fairness doctrine — doctrina obiectivității). Dar atîta vreme cît presa continuă să pună întrebările fundamentale, încrederea cititorului se va menține.

Există, însă, și situația țărilor în care nu se poate vorbi de o democrație reală ori în care instituțiile sînt prea fragile pentru a rezista criticii. În aceste societăți, ziaristul este considerat, în mod deliberat, un slujitor al puterii, cu menirea de a sprijini politica guvernului și de a promova obiectivele acestuia. Este ceea ce a fost numit „ziaristica militantă", care nu va fi capabilă, niciînd, să demaște abuzurile și care va contribui la intoxicările promovate de regimurile totalitare.

„Fără îndoială, un ziar perfect este un mit — scria Claude Sales, de la «Le Point». Dar cititorul știe să facă diferența între un ziar cinstit și unul traficat". Firește, și în funcție de modul în care s-a răspuns, la nivelul publicației, dar și social, presiunilor și primejdiilor cărora presa trebuie să le facă față. Există mai multe căi de a răspunde crizelor, îndeosebi concentrării în mari monopoluri. Una privește reînnoirea presei, atît în organizare, cît și în conținut. Cealaltă, cu mult mai importantă, privește rolul statului. Acesta poate ajuta presa acordîndu-i, în funcție de moment, subvenții (echipament, hîrtie), tarife preferențiale (poștă, telecomunicații, transporturi) și avantaje fiscale — fără ca sprijinul să echivaleze cu pierderea independenței publicațiilor. Exemplele de acest fel sînt numeroase. În Franța, ajutorul statului, acordat în mod nediferențiat tuturor ziarelor, datează dintre cele două războaie ; în Norvegia, Parlamentul a votat, în 1969, o lege acordînd presei un număr de ajutoare, mai ales subvenții pentru hîrtie ; în Suedia, statul subvenționează cotidianele în deficit, pentru a favoriza viața democratică ; în Olanda se acordă un ajutor global prelevat din publicitatea televizată ; în Italia există ajutoare directe (subvenții și facilități de credit pentru modernizarea tipografiilor) și subvenții indirecte pentru hîrtie.

În multe țări există un minister al informațiilor, deci un monopol al statului, care nu împiedică existența unei prese libere, cu sursele sale de informare. Dar situația opusă este, și ea, prezentă. În S.U.A., un monopol al statului asupra informației este de neconcepût și nu există un minister al informațiilor.

Diversitatea existentă în lumea mijloacelor de informare reflectă diversitatea socială, culturală, națională și de interese a lumii în care trăim. Dreptul cetățeanului de a se bucura de libertatea cuvîntului nu trebuie separat de dreptul său de a se informa prin intermediul unei prese libere. În lumea de azi, în care informația se propagă rapid și tenace, indiferent de existența frontierelor, îngrădirile nu pot fi decît minore și temporare. Punînd întrebările fundamentale, fie că acestea convin sau nu, presa devine o forță socială necesară. De ce să tragem în ziariști?

Stelian Țurlea

NOTA BENE

Gravele evenimente care au tulburat conștiința românească și ordinea publică în ultima săptămînă au produs nu numai o învrăjbire inadmisibilă a unor categorii sociale împotriva altora, dar și o încălcare a rolului și statutului pe care trebuie să-l aibă presa într-o democrație. În mod arbitrar, mai multe publicații aparținînd unor partide politice ale opoziției, dar și independente, au fost împiedicate să apară, s-au înregistrat atacuri la adresa unor ziariști, au fost devastate sedii și au apărut chemări la a condamna publiciști care au exprimat, în ultimele luni, puncte de vedere din opoziție.

Deteriorarea limbajului jurnalistic constatată în ultima vreme, calomniile și atitudinile extremiste, prezente în publicații aparținînd celor mai diverse orientări sau formațiuni politice, s-au datorat, în mare măsură, inexistenței unei legi a presei, care să delimiteze limpede obligațiile și libertățile mijloacelor de informare. Dar împiedicarea apariției unor publicații autorizate echivalează cu îngrădirea informației, fapt contrar unui climat democratic și, prin urmare, nejustificat și inadmisibil. Asemenea măsuri exprimă o tendință de reinstituire a delictului de opinie, unul dintre cele dintîi pe care le-au suprimat Revoluția din decembrie și jertfa tinerilor comemorați astăzi. Democrația pe care o dorim și pentru care s-au pronunțat toate formațiunile politice, presupune deosebiri de vederi, firești și necesare, ce nu trebuie amendate prin măsuri administrative, o libertate necondiționată de exprimare, un drept la opoziție și o confruntare calmă, lucidă și argumentată a părerilor. O viitoare Constituție va garanta, sîntem siguri, aceste drepturi acceptate astăzi. Cu atît mai nefirești apar, pe de o parte, intimidarea și îngrădirea celor de altă opinie și, pe de altă parte, recurgerea la măsuri arbitrare, extremiste și care încalcă chiar și legile actuale. Din moment ce aceste legi interzic, în mod justificat, existența formațiunilor de tip fascist și, firește, a eventualelor lor organe de presă, împiedicarea apariției oricărei alte publicații nedeclarate sau nedovedite ca atare constituie un abuz și o încălcare a normelor și obiectivelor pe care ni le-am propus pentru readucerea României în rîndul țărilor civilizate.

O societate democrată cu adevărat liberă și capabilă să dea frîu liber potențelor sale creatoare presupune, credem, înainte de toate, un fundament de adevăr, în care informarea promptă, corectă și detaliată este esențială. De aceea, ar fi nevoie, credem, ca purtătorii de cuvînt să dea răspunsuri rapide și, îndeosebi, să mențină un contact permanent cu mijloacele de informare. Informarea presupune accesul direct la sursele cele mai autorizate. Lipsa acestui acces alimentează nedumeririle, zvonurile, știrile false (cum de nenumărate ori s-a dovedit în timpul din urmă) care, preluate cu promptitudine de mijloacele de informare străine, contribuie, odată în plus, la „înnegrirea" imaginii României. Avem convingerea că la înlăturarea tuturor acestor distorsiuni poate contribui o presă liberă, cu un larg evantai de opinii, exprimate civilizat, o presă în cadrul căreia să se deschidă un dialog și care să deschidă un dialog cu toate forțele sociale, o presă-garant al libertății omului, capabilă să împiedice abuzurile, corupția, ripostele necontrolabile, violența și intoleranța.

Observator

Relaţiile României cu F.M.I. şi Banca Mondială

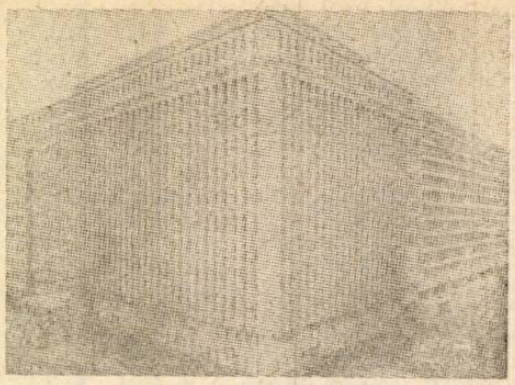

De la trimisul nostru, Ilie Şerbănescu

Aflîndu-mă pentru prima oară la Washington — ca trimis de presă la întîlnirea Bush-Gorbaciov — am folosit prilejul pentru a detecta pulsul relaţiilor României cu cele două mari instituţii financiare internaţionale, Fondul Monetar Internaţional (F.M.I.) şi Banca Mondială, care îşi au sediile faţă în faţă, pe strada 19 din capitala americană.

Acoperind de peste două decenii problematica economiei mondiale în cadrul acestei reviste — timp în care am scris multe sute de pagini despre instituţiile respective şi am utilizat curent diagnozele şi statisticile din rapoartele lor anuale asupra situaţiei economice şi financiare internaţionale — am avut posibilitatea de a urmări îndeaproape atît aderarea, la începutul anilor '70, a României la cele două instituţii, dezvoltarea relaţiilor cu acestea, dar şi deteriorarea, pînă chiar la o întrerupere, a relaţiilor respective în ultima perioadă.

În anii '70, România a apelat practic puţin semnificativ la resursele F.M.I., dar a beneficiat de mari credite din partea Băncii Mondiale (de un miliard şi cîteva sute de milioane dolari), acordate de această instituţie, potrivit politicii ei de atunci, de a sprijini îndeosebi ţările care fac ele însele eforturi masive de investiţii. Dar investiţiile în obiective neacoperite cu resurse interne, au dus la dezechilibrul ce a explodat la începutul anilor '80. Finanţarea externă a unora dintre aceste obiective, ca şi a importurilor de petrol scumpite ,a făcut ca, în contextul majorării fără precedent a dobînzilor, România să nu mai poată onora plăţile în contul datoriilor, fiind obligată, în 1982, să deschidă negocieri, pe de o parte, cu guvernele occidentale şi, pe de altă parte, cu băncile particulare pentru reeşalonarea rambursărilor. Potrivit procedurii de urgenţă, finalizarea acordurilor de reeşalonare era condiţionată de un aranjament prealabil cu F.M.I., prin care să se ofere indirect garanţii că aceste acorduri vor avea o bază economică de operare. În schimbul unui credit de susţinere în valoare de 1,5 miliarde dolari, furnizabil în trei tranşe, F.M.I. a recomandat României un program de măsuri care includeau : reducerea importurilor energetice, majorarea preţurilor interne, devalorizarea leului „turistic" şi celui „comercial", ridicarea nivelului dobînzilor în economie şi restructurarea anumitor ramuri industriale pentru atenuarea dezechilibrului energetic şi de materii prime. Regimul Ceauşescu nu a acceptat această ultimă exigenţă — care reprezenta un pas necesar spre o rezolvare de fond a problemelor de plăţi externe —, dar, însuşindu-şi-le pe celelalte, a exacerbat peste măsură dimensiunile unora dintre acestea. Printr-o creştere masivă a preţurilor şi, mai ales, prin legarea salarizării de îndeplinirea unor planuri stabilite deliberat irealizabile, a comprimat drastic consumul intern, astfel încît importurile să fie reduse dramatic şi plata datoriei să se facă, de fapt, pe seama unei scăderi fără precedent a nivelului de trai. În doi ani, prin reducerea substanţială a importurilor (nu numai energetice) s-au degajat suficiente excedente în comerţul exterior pentru a nu se mai apela la reeşalonări şi a se intra la zi cu plăţile. Prilejul a fost folosit de regimul Ceauşescu pentru a se da peste nas F.M.I.-ului, renunţîndu-se la ultima tranşă din creditul oferit de acesta şi, considerîndu-se dezangajată de acordul cu F.M.I., România acelor ani a luat măsuri de revenire la situaţia anterioară din punctul de vedere al nivelului dobînzilor şi cursului leului. Critici vehemente au fost lansate la adresa F.M.I. şi, practic, din acel moment, colaborarea României cu instituţia respectivă se poate spune că a încetat.

În continuarea diversiunii de a transfera responsabilitatea greşelilor de gestiune economică internă asupra unor factori externi, regimul Ceauşescu a luat, apoi, în obiectiv Banca Mondială. Mărul discordiei a fost găsit în achitarea în avans a creditelor acordate de Banca Mondială, nu atît a celor din anii '70, care, prin condiţiile lor (cuantumuri şi dobînzi fixe), nu puneau probleme, cît mai ales a celor contractate la începutul anilor '80. Întrucît acestea erau exprimate în valorile unui „coş" de valute principale şi erau acordate cu dobînzi variabile (în funcţie de situaţia din momentul scadenţei), plăţile în contul lor variau. La sfîrşitul anului 1987, cînd regimul Ceauşescu dorea urgentarea rambursării lor, împrejurările erau cum nu se poate mai defavorabile : dobînzile pieţei erau mai înalte şi, mai ales, valoarea în dolari a creditelor era mult mai ridicată decît în momentul primirii acestora, datorită scăderii cursului monedei americane pe pieţele de schimb (partea în alte valute din credite echivalînd mai mult în dolari la noile cursuri). Negociatorii români au fost puşi într-o situaţie aproape fără ieşire : li se cerea de către Ceauşescu, împotriva clauzelor contractuale, să obţină rambursări la valorile în dolari din momentul contractării creditelor, deşi, la cursurile de schimb existente, nu mai putea fi vorba de aceiaşi dolari, ci de sume sporite în dolari curenţi. Pînă la urmă, Banca Mondială, în schimbul unor plăţi accelerate, a acceptat unele reduceri, interzicînd, însă, practic accesul României, pe mai mulţi ani, la creditele acordate de Bancă. În replică, specialiştilor români li s-a dat ca sarcină de către regimul Ceauşescu să fundamenteze o ieşire a României din sistemul celor două instituţii internaţionale.

Acum, cînd România îşi propune o restructurare a economiei, inclusiv pe calea depăşirii izolării economice în care fusese aruncată, se pune şi problema unei reluări a relaţiilor cu aceste instituţii, pe o bază nouă. Are nevoie România de o asemenea reluare?

Washington

(Continuare în pag. 13)

Ce sînt şi cum funcţionează

F.M.I. funcţionează ca un fel de casă de ajutor reciproc. Din cotele de participare (stabilite în raport cu ponderea în economia mondială) ale ţărilor membre — actualmente peste 150 — este constituit un fond din care acele state aflate îndeosebi în dificultăţi de plăţi pot efectua „trageri" (adică se pot împrumuta) pentru a finanţa sau susţine programe de depăşire a acestor dificultăţi. Avînd în vedere că un sfert din cota de participare reprezintă vărsăminte în valute liber convertibile, „tragerile" din fond pînă la concurenţa acestei fracţiuni sînt automate (necondiţionate) şi fără dobîndă. „Tragerile" corespondente restului de trei pătrimi din cotă, care permit de fapt utilizarea de valute străine (liber convertibile) în schimbul participării cu monedă naţională, sînt condiţionate şi supuse impunerii cu o dobîndă relativ scăzută. Diferite scheme de finanţare autorizează un acces suplimentar (de pînă la 300 la sută în raport cu cota de participare) la „trageri" din fond şi se poate spune că sumele implicate în acestea îmbracă forma unor împrumuturi propriu-zise cu dobînda pieţei. Toate „tragerile" din fond trebuie rambursate cu dobînzile prevăzute (din aceste dobînzi F.M.I. finanţîndu-şi activitatea, fiind o instituţie ce trebuie să se autoîntreţină). De subliniat este că, pe lîngă supravegherea unor reglementări internaţionale în plan monetar (îndeosebi în ce priveşte cursurile de schimb valutar), F.M.I. îşi propune, de fapt, prin sistemul de credite pe care le pune la dispoziţia ţărilor membre, să acorde un sprijin temporar pentru corectarea unor dezechilibre în plăţile externe, care pot avea cauze externe, dar mai ales interne. Finanţarea sa de susţinere — care este pe termen scurt sau mediu — *vizează, deci, domeniul* echilibrului macroeconomic.

Pentru acordarea acestei finanţări, F.M.I., pe baza datelor statistice pe care le cere, întocmeşte rapoarte asupra situaţiei economice din ţara beneficiară, făcînd, totodată, recomandări de măsuri de întreprins, pentru a avea o anumită certitudine că creditele furnizate nu vor rămîne fără efect. De aici, multiplele contestări la adresa F.M.I., întrucît aceste recomandări, de care este condiţionată acordarea creditelor de susţinere, conţin inevitabile măsuri de restructurare economică şi austeritate.

Spre deosebire de F.M.I., Banca Mondială, cu toate că şi-a restructurat mult activitatea de-a lungul anilor, a fost şi a rămas, în esenţă, o instituţie ce acordă credite de dezvoltare pe termen lung. *Pentru furnizarea acestora, Banca Mondială foloseşte resurse proprii (participaţiile ţărilor membre, stabilite în funcţie, de asemenea, de ponderile în economia mondială), precum şi resurse atrase (de pe pieţele internaţionale de capitaluri). Fiind, la rîndul ei, o instituţie ce trebuie să se autoîntreţină, Banca Mondială îşi finanţează activitatea, ca orice bancă, din diferenţele de dobînzi pe care le percepe la creditele acordate şi cele cu care onorează împrumuturile contractate. Creditele acordate de Bancă au condiţii de rambursare şi dobîndă diferenţiate în funcţie de nivelul de dezvoltare al ţărilor membre. Fiind vorba de credite pe obiective economice (fără a li se putea schimba destinaţia) sau pentru restructurarea pe termen lung a economiei naţionale, expertizele de specialitate, necesare în vederea fundamentării tehnico-economice, deschiderii finanţării şi urmăririi execuţiei, reclamă un personal mult superior celui al F.M.I. (6500 faţă de 1700).*

Apartenenţa la Banca Mondială este practic legată de cea la F.M.I., care presupune, între exigenţele implicate de statut, punerea la dispoziţie, de către ţara membră, de date statistice reale şi cuprinzătoare asupra situaţiei economice interne şi externe.

ALGER

Primele alegeri pluripartite

Peste 8 milioane de alegători, din aproape 13 milioane înscriși, s-au prezentat pe 12 iunie în fața urnelor, în cadrul primelor alegeri pluripartite după obținerea independenței țării în 1962. În cei 28 de ani, care au trecut de atunci, la putere s-a aflat, singur și în permanență, Frontul de Eliberare Națională (F.L.N.). Pentru întiia oară, în cele aproximativ trei decenii, alegerile municipale și regionale au fost pierdute de F.L.N. și cîștigate de Frontul Islamic al Salvării (F.I.S.), primul partid politic de inspirație religioasă fondat în Maghreb.

Din cele 1 541 de consilii municipale, cîte există în Algeria, s-a votat în 612. În 327 minicipii a cîștigat F.I.S., ceea ce înseamnă circa 53,4 la sută. F.L.N. a ieșit victorios în 208 (33,9 la sută), iar Gruparea pentru cultură și democrație (R.C.D.) în 51 municipii (8,3 la sută). Cei ce au candidat pe liste independente au ieșit învingători în 25 de municipii (circa 4 la sută). Celelalte 8 partide, din 25 înregistrate oficial, n-au reușit să depășească 1 la sută.

Absenteismul a fost de aproximativ 35 la sută, față de 24 la sută la referendumul constituțional din februarie 1989, și 13 la sută la alegerile prezidențiale din decembrie 1988. Referindu-se la acest fapt, ministrul algerian de interne Salah Mohammedi a apreciat că absenteismul s-ar fi datorat, în principal, apelurilor lansate de unele partide la boicotarea alegerilor. Pentru buna desfășurare a scrutinului — a spus Mohammedi — statul a cheltuit 200 milioane dinari (136 milioane franci francezi). Au fost mobilizate 600 000 de persoane, care au lucrat la 45 000 de secții de votare. La alegeri s-au prezentat 110 000 de candidați. Ministrul algerian a recunoscut că au fost comise diverse iregularități, însă acestea nu au influențat, în mod decisiv, rezultatul.

Președintele Frontului Islamic de Salvare, Cheikh Abassi Madani (59 de ani), care este și purtătorul de cuvînt, a declarat că partidul său cere dizolvarea parlamentului actual, format în totalitate din membrii F.L.N., și organizarea de alegeri legislative anticipate în următoarele luni. „Dacă vom fi refuzați, am putea cere un referendum, care să decidă în privința scrutinului". Totodată, Madani a făcut apel la forțele armate să elimine orice tentație de a organiza „o lovitură de stat", întrucît victoria islamiștilor este susținută de populație. Deși liderul F.I.S. a criticat F.L.N. pentru „politica totalitară pe care a dus-o timp de aproape trei decenii", el a recunoscut, totuși, că „în numele lui Dumnezeu, F.L.N. a declanșat lupta de eliberare împotriva ocupației franceze".

„Schema Baker"

Criticile aspre aduse de secretarul de stat al S.U.A., James Baker, noului guvern israelian de dreapta fac parte dintr-o strategie elaborată, prin care se urmărește ca Israelul și statele arabe să fie cele ce vor contribui net la relansarea procesului de pace în regiune, se spune într-un comentariu al agenției „Reuter". Cu puțin timp în urmă, secretarul de stat american declarase următoarele: „Voi, opinia publică din întreaga lume, trebuie să fiți judecătorii ! Nu ne putem permite ca noi să dorim instaurarea păcii în zonă mai mult decît părțile în conflict, iar dacă acestè părți sînt sincere și angajate, noi vom fi alături de ele".

Secretarul de stat american, James Baker, își reafirmă poziția potrivit căreia doar începerea unui dialog palestiniano-israelian ar putea debloca procesul de pace din Orientul Mijlociu

Baker a redus la tăcere cel mai agresiv comitet pro-israelian din Congresul S.U.A., cel pentru afacerile externe al Camerei Reprezentanților, criticînd condițiile puse de liderii statului evreu pentru deschiderea convorbirilor cu palestinienii.

Primul ministru Y. Shamir și-a înăsprit poziția, insistînd ca negociatorii palestinieni să accepte autonomia Israelului asupra teritoriilor ocupate, înainte de începerea convorbirilor de pace. Administrația Bush consideră că această poziție subminează credibilitatea negocierilor și spulberă speranțele cu privire la un proces viabil de pace, într-o perioadă cînd se intensifică tensiunile regionale. Relevînd că nu va fi posibilă pacea în Orientul Mijlociu în cazul în care se persistă în această atitudine, Baker a recurs la un gest „puțin ortodox", făcînd cunoscut, în mod public, numărul de telefon al Casei Albe și spunînd Israelului că, atunci cînd va privi cu seriozitate procesul de pace, să sune.

Reacționînd la declarația lui Baker, ambasada Israelului din Washington a arătat că noul guvern israelian dorește să promoveze procesul de pace, dar numai în condițiile puse de el.

Discursul dur al lui Baker, care i-a șocat pe membrii Congresului și pe mulți observatori americani, a fost ținut la o zi după ce tot el prezentase, în fața Comitetului pentru relații externe al Senatului, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească O.E.P. pentru continuarea dialogului cu Washingtonul.

Intenția sa a fost ca cele două declarații să fie analizate în tandem. Ele reflectă ceea ce a devenit o „schemă Baker", prezentă pentru prima dată într-o cuvîntare controversată, din 1989, în fața Comitetului americano-israelian pentru afaceri publice, care constă în comunicarea, în mod clar și echilibrat, a dorințelor ca modalitate de a-i forța pe israelieni și pe palestinieni să acționeze.

Baker a cerut O.E.P. să-și reafirme angajamentele luate în 1988 de a renunța la terorism, prin condamnarea raidului din 30 mai asupra Israelului de către o fracțiune a O.E.P. și „disciplinarea" liderului acesteia, Mohammed Abbas. În caz contrar, a declarat el, dialogul S.U.A. cu O.E.P., reluat în decembrie 1988, după 13 ani și în ciuda unor proteste puternice din partea Israelului, va fi serios periclitat.

Joyce Starr, analistă în problemele Orientului Mijlociu, care s-a aflat în vizită în Israel, a susținut că a fost șocată de remarcile lui Baker și consideră că el a înțeles greșit dinamica israeliană. „Tot ce se spune aici (în Israel) este pentru uzul intern al oamenilor care se luptă, pînă la ultima lor suflare, pentru viitorul lor politic" a declarat ea agenției „Reuter".

„Prin urmare, isteria de la Washington poate că nu este nelalocul ei, dar ar putea să realizeze exact lucrul pe care încearcă să-l evite... și anume să fie abandonat procesul de pace", a declarat ea într-un interviu telefonic.

Premierul Shamir l-a primit pe secretarul cabinetului Eliakim Rubinstein (stînga), care a făcut recent o vizită neoficială la Washington. Este prima întîlnire între o oficialitate a guvernului israelian și autoritățile americane, după formarea noului guvern din Israel

Pe de altă parte, ambasadorul Clovis Maksoud al Ligii Arabe la O.N.U. consideră că remarcile lui Baker trebuiau făcute cu mult timp în urmă. „El și-a dat seama că actuala structură a noului cabinet israelian face imposibil ca Statele Unite să asigure realizarea obiectivelor israeliene, fără a se bucura de o minimă credibilitate în lumea arabă", a declarat Maksoud agenției „Reuter".

În altă ordine de idei, Abassi Madani a evocat un proiect pe care intenționează să-l pună în practică. „Vom face totul pentru ca zona de litoral a țării — cea mai fertilă din punct de vedere agricol — să nu mai fie suprapopulată. În aceeași categorie intră și importantele centre urbane. Acest lucru nu este posibil decît dacă îi vom sprijini pe oameni să se deplaseze de pe malul mării spre munte", a conchis președintele F.I.S.

Comentînd actuala situație politică, secretarul general al F.L.N., Abdelhamid Mehri, a declarat că dizolvarea parlamentului este inevitabilă și ea ar putea avea loc cît de curînd.

De altfel, cu cîteva săptămîni înainte de alegeri, președintele Chadli Bandjedid a afirmat că nu exclude posibilitatea unei „coabitări" cu un guvern de o altă coloratură politică. În cercurile politice din capitala Algeriei s-au făcut chiar comparații cu tandemul Mitterrand—Chirac de la mijlocul deceniului trecut. Însă, deocamdată, F.L.N. deține controlul la nivel național, iar F.I.S. la nivel local.

Comentatori ai scenei politice algeriene opinează că, dacă vor avea loc alegeri anticipate, acestea se vor ține anul acesta, dar nu mai devreme de luna noiembrie. Termenul normal pentru alegeri ar fi primăvara lui 1992. În cazul în care președintele Bendjedid ar demisiona din funcția de șef al statului pe care o deține din februarie 1979, alegerile prezidențiale ar avea, probabil, loc în primul trimestru al lui 1991.

Deși după scrutinul din 12 iunie nu prea au existat declarații optimiste la adresa F.L.N., există, totuși, și excepții. Astfel, Abderrahmane Belayat, membru al Biroului Politic al F.L.N., a afirmat că partidul său a ieșit întărit din alegeri, întrucît a putut demonstra că este deschis spre democrație. „Unii adversari ai F.L.N. declaraseră, înainte de scrutin, că acesta va fi trucat. Rezultatul voturilor demonstrează exact contrariul, ceea ce nu poate decît să mă bucure", a spus, în continuare, Belayat. Referindu-se la succesul obținut de F.I.S., Belayat a opinat că el „nu reflectă, în întregime, realitatea, întrucît campania electorală a fost deformată de activitatea zgomotoasă a integriștilor islamici".

În ceea ce privește rezultatul alegerilor, acesta nu poate să nu le îngrijoreze pe femeile din Algeria, care își văd periclitate unele drepturi cîștigate cu greu, mai ales cel de a munci. Președinta Asociației independente pentru triumful drepturilor femeii, Khalida Messaoudi, a afirmat că integriștii sînt împotriva drepturilor femeii. Ea a criticat și codul familiei aprobat de F.L.N., care exclude femeia din viața socială și politică, întrebîndu-se ce ar putea face mai mult integriștii. Răspunsul este că ei ar putea interzice chiar și dreptul femeii de a avea o locuință și un loc de muncă.

În următorii cinci ani, cît durează mandatul la alegerile municipale, islamiștii vor trebui să-și demonstreze capacitatea de a ameliora condițiile de viață.

K. Messaoudi consideră că, dacă la alegerile legislative alegătorii vor participa cu toții la vot, islamiștii nu vor reuși să se desprindă în cîștigători. În legislația algeriană există posibilitatea ca unul din soți să voteze pentru amîndoi, ceea ce, în accepțiunea lui K. Messaoudi, înseamnă o deturnare a voturilor femeilor, capul familiei fiind cel care votează în marea majoritate a cazurilor. Există, desigur, și femei care susțin că revenirea la vestimentația musulmană și la îndeletnicirea de a sta acasă și crește copiii sînt cît se poate de firești.

De notat că Frontul Islamic al Salvării a fost înființat în martie 1989, la puține zile după adoptarea Constituției ce autoriza pluripartitismul în Algeria. El a fost recunoscut, oficial, în septembrie 1989, și susține că are 3 milioane de membri.

C. Ștefan

PRAGA

De la un „guvern de conciliere națională" la un „guvern de sacrificiu național"?

Corespondență de la Vera Maria Anton

Șocant, pentru un ziarist român, centrul Pragăi în zilele premergătoare alegerilor parlamentare de la 8 și 9 iunie. Peste imaginile Pieței Universității, pe care le aveam în fața ochilor, mi s-au suprapus, dintr-o dată, imagini viu colorate, de-a dreptul vesele, ale zonelor pietonale de pe străzile din centru — Vaclavske Namesti și Na Prikope —, pregătite parcă pentru o sărbătoare populară, un carnaval la care erau chemați să participe aproape un milion de locuitori ai capitalei. Fanioane multicolore, traversînd în ghirlande străzile, panouri, postere, afișe (n-o să vă vină a crede, dar aproape toate erau întregi) ale diferitelor partide și mișcări, tineri și vîrstnici vînzînd ziare, insigne, grupuri de oameni privind programe (politice) video pe ecranele televizoarelor instalate în vitrinele magazinelor. Ici-colo, mici grupuri de băieți și fete cîntînd acompaniați la chitară, o procesiune a unor personaje mascate, dește parcă din Evul Mediu... Pe Podul pietonal Karel, construit peste Vltava în 1348 și împodobit cu statui, pictori amatori sau studenți la arte plastice își expun miniaturi în acuarelă sau tuș reprezentînd imagini ale orașului. Mai încolo s-a instalat un taraf venit din Slovacia în costume populare încîntătoare. Mai fac cîțiva pași și zărește, rezemat de postamentul statuii unui Crist crucificat, un tînăr solitar ai cărui ochi sînt acoperiți de ochelari fumurii. Cîntă acompaniindu-se la chitară despre niște întîmplări de demult, din Praga medievală... În capătul celălalt al podului o „orchestră" de copii — cel mai mare dintre ei nu cred să aibă mai mult de 16 ani — îi încîntă pe spectatorii ocazionali adunați în jurul lor cu cîntece folclorice, ale căror versuri stîrnesc rîsul auditoriului... Campanie electorală ? Carnaval ? Așa au înțeles praghezii să-și pregătească alegerile și să meargă la urne. Ca la o sărbătoare. Încheiată sărbătorește : la 9 iunie, seara, în Piața Orașului Vechi a avut loc un concert simfonic la care a asistat, alături de mii praghezi, și președintele Vaclav Havel. În deschidere, după imnul de stat, s-a interpretat poemul simfonic al lui Smetana, „Patria mea"...

■

Așadar, campania electorală s-a desfășurat, cel puțin la Praga, într-o atmosferă de calm, apelîndu-se la forme originale de propagandă, fără mitinguri de anvergură ale diferitelor partide pe străzi sau în piețele publice. În pofida atmosferei aparente de liniște a străzii, campania electorală a fost, totuși, destul de tensionată. În majoritatea lor, programele partidelor și mișcărilor politice se deosebesc doar în amănunte ; aproape toate au promis alegătorilor ceea ce-și doresc cel mai mult — democrație, libertate, reformă economică —, dar fără să concretizeze realizarea acestor deziderate. După părerea ziarului sindical „Prace", partidele și mișcările mari au sugerat „în mod democratic" electoratului că este absurd să voteze cu partidele mici, slab numericește, întrucît, oricum, acestea nu vor ajunge în parlament ; iar cele mici, la rîndul lor, atacînd partidele mari — citez din nou ziarul sindical — semănau, uneori, „cu un cățeluș care latră la un automobil".

Înseși condițiile de start în competiția electorală au fost inegale. În perioada de după 17 noiembrie s-au format aproximativ 50 de partide și mișcări politice. Apar, prin fuziuni, coaliții, dar și prin renunțări(conform legii electorale, numărul minim de membri sau aderenți dovediți ai unui partid pentru a prezenta listă proprie de candidați a fost de 10 000), la alegeri au participat 22 de formațiuni. Unele partide, aș cita aici Social-Democrația Cehoslovacă, au recunoscut, chiar în

SOFIA

După al doilea tur de scrutin

Două milioane și jumătate de alegători s-au prezentat, duminică 17 iunie, la al doilea tur de scrutin din cadrul primelor alegeri libere din ultimii 44 de ani. Se remarcat numărul mare de abțineri de la vot, motivul fiind, potrivit observatorilor, impresia electoratului că „partida a fost deja jucată", la 10 iunie, cînd Partidul Socialist Bulgar (P.S.B.), fostul partid comunist, era pe punctul de a cîștiga majoritatea absolută. Îi mai trebuiau, pentru aceasta, 29 de mandate (la 10 iunie, P.S.B. obținu-se 172 de locuri din totalul de 400, cîte numără Adunarea Constituantă). La închiderea ediției noastre, radio Sofia anunța că P.S.B. mai avea nevoie doar de un mandat, ușor de obținut, avînd în vedere faptul că, la acea oră, mai rămăseseră de numărat voturile din 25 de circumscripții electorale.

Coaliția opoziției, Uniunea Forțelor Democratice (U.F.D.), a obținut, la primul tur de scrutin, 107 mandate, cărora li se vor adăuga, probabil, alte 25. Astfel, U.F.D. își face o intrare spectaculoasă în parlament, convinsă fiind, după cum declara președintele ei, filozoful Jelio Jelev, că „fără U.F.D., nici o lege nu va putea fi adoptată".

Surpriza acestor alegeri a constituit-o partidul minorității turce, Mișcarea pentru Drepturi și Libertăți (M.L.D.), care a de-

ajunul alegerilor, că șansele lor de reușită sînt destul de anemice. Acest fapt nu a împiedicat, însă, Social-Democrația Cehoslovacă și nici alte partide, printre care Partidul Socialist, să felicite Forumul Cetățenesc și Opinia publică împotriva violenței, recunoscîndu-le victoria netă în scrutinul parlamentar. În același timp însă, săptămînalul social-democrat „Pravo lidu", evidențiind necesitatea democrației pluraliste, sublinia în editorialul său din 7 iunie : „Sîntem unitari în ce privește respingerea monopolului politic. Democrația parlamentară presupune diversitatea de păreri, posibilitatea exprimării lor. Dar diversitatea de păreri nu poate fi obținută sub acoperișul unui singur partid, chiar dacă acesta își zice mișcare" — aluzie, mai mult decît evidentă, la Forumul Cetățenesc.

Alegerile în sine — era de părere senatorul american Ch. Dodd, unul din conducătorii grupului de observatori străini prezenți în Cehoslovacia în zilele scrutinului — au fost „teribil de plicticoase". Participarea masivă a electoratului la vot (peste 96 la sută) a depășit prognozele reieșite din sondajele de opinie. Ea a fost pusă de presă pe seama faptului că majoritatea a înțeles actul electoral ca expresie legală a schimbărilor cucerite în noiembrie. „Alegătorii nu s-au prezentat la urne pentru a da startul carierei cîtorva politicieni, ci pentru a întări o evoluție care devine, astfel, poate ireversibilă" — consemna, într-un articol, săptămînalul independent „Respekt".

Într-o primă analiză a rezultatelor alegerilor, revista „Forum" (a Forumului Cetățenesc) relevă între altele : „Victoria considerabilă a Forumului Cetățenesc nu este deosebit de propice pentru construirea unei societăți diversificate și structurate, pentru că, în condițiile democrației, în cele din urmă, nu se pune problema cine o deține, ci problema ca nimeni să n-aibă prea multă putere ; pe de altă parte, acest lucru nu este prea periculos, întrucît Forumul este, de fapt, și el, o coaliție. Există, așadar, premisa reală ca spectrul larg al diferitelor curente politice, care coexistă în interiorul Forumului Cetățenesc, să fie poate garanția capacității lui de a renaște din interior". Într-un interviu acordat ziarului „Hospodarske noviny", Petr Kucera, membru al Centrului de coordonare a „Forumului", a declarat că acesta nu intenționează să se transforme într-un partid politic, ci să rămînă o „mișcare civică deschisă, ai cărei reprezentanți să obțină mandatul alegătorilor direct la urne". „Înclinăm spre ideea ca structura de conducere a «Forumului» să fie o echipă de manageri, iar baza largă să o formeze cluburile «Forumului Cetățenesc», a căror legitimitate dorim să o soluționăm cu prilejul alegerilor comunale" (care vor avea loc în toamnă).

Nemulțumit de rezultatele scrutinului este Partidul Popular Cehoslovac. Acesta a participat la alegeri în cadrul coaliției Uniunea Creștin-Democrată, obținînd împreună 15 mandate în Adunarea Federală. Rezultatele mai slabe obținute în alegeri de creștin-democrați au fost influențate, într-o anumită măsură, de acuzația — formulată de ministrul adjunct de interne, Jan Ruml, după încheierea campaniei electorale — la adresa președintelui Partidului Popular, dr. Bartoncik, de colaborare cu Securitatea statului, timp de 17 ani. Problema a fost larg dezbătută de mass media ; au avut loc o serie de conferințe de presă pe această temă, dar, conform agenției CTK, cazul nu a fost încă suficient elucidat.

Președintele Vaclav Havel a început, imediat după alegeri, consultări politice cu Forumul Cetățenesc și Opinia publică împotriva violenței — cele mai puternice două formațiuni rezultate din alegeri — în vederea formării noului guvern. Actualul premier al guvernului de conciliere națională, Marian Calfa, a fost însărcinat să conducă și noul executiv federal. Că sarcina formării noului guvern nu va fi deloc ușoară o dovedește declarația purtătorului de cuvînt prezidențial la o conferință de presă cu ziariști cehoslovaci și străini, în sensul că președintele Havel va refuza să fie garantul unui guvern cu care nu ar fi fost de acord. La întrebarea unui ziarist dacă această declarație ar putea fi un indiciu că sînt de așteptat probleme în alcătuirea executivului federal, purtătorul de cuvînt Michael Zantovsy a răspuns : „Domnul președinte a spus odată, în glumă, că noul guvern are de luat atîtea măsuri nepopulare, încît nimeni nu ar trebui să-și dorească să facă parte din el. După guvernul de conciliere națională, este rîndul unui guvern de sacrificiu național". Problema formării unui guvern de coaliție rămîne, deocamdată, deschisă. Mișcarea Democrat-Creștină din Slovacia, care a obținut, în total, 25 de mandate în parlamentul federal, a respins oferta Forumului Cetățenesc de a participa la guvernul federal. Partidul comunist, care va avea în Adunarea Federală 25 de deputați, a declarat, imediat după alegeri, că va reprezenta opoziția de stînga în parlament.

Rezultatele alegerilor — evidențiază, aproape unanim, presa cehoslovacă — trebuie să constituie, în orice caz, un motiv de reflecție pentru toate partidele și mișcările politice. Învingătorii își vor asuma în guverne și parlamente (la nivel federal și republican) răspunderea, deosebit de grea, de a scoate țara din criza economică, îndreptînd-o spre prosperitate, de a începe să o transforme într-un stat modern, demn de sfîrșitul secolului al XX-lea, în spiritul idealurilor născute în timpul revoluției din noiembrie. „În ochii opiniei publice, — scrie ziarul independent «Lidove noviny» — Forumul Cetățenesc și Opinia publică împotriva violenței simbolizează forțele care au făcut revoluția și și-au formulat un program politic clar. Se ridică, însă, întrebarea dacă povara pe care victoria o pune pe umerii învingătorilor nu va fi prea grea. Oare o mișcare, care prin însuși statutul său, respinge structurile de partid, va putea suporta răspunderea istorică, rezistînd, în același timp, tuturor pericolelor de polarizare ?" — se întreabă ziarul citat. Răspunsul la această întrebare va fi dat pe parcursul următorilor doi ani.

Premierul bulgar Andrei Lukanov, candidat în orașul Plevna (200 kilometri est de Sofia), la un miting al P.S.B.

venit cel de-al treilea grup parlamentar. Rezultatul scrutinului confirmă succesul tînărului său lider, Ahmet Dogan, un filozof în vîrstă de 36 de ani, în rîndul minorității turce, care numără circa un milion de persoane.

Partidul Agrarian Bulgar (P.A.B.), care a rupt cu comuniștii, al căror aliat fidel a fost timp de peste 40 de ani, a obținut doar 16 mandate, cu mult sub așteptări.

Prin urmare, P.S.B. va fi chemat să formeze noul guvern, pe care liderul P.S.B., Alexandăr Lilov, îl dorește a fi un cabinet de coaliție, de înțelegere națională. „Dacă forțele parlamentare refuză, problema va fi dificilă, însă nu imposibil de rezolvat" — susține Lilov. Într-un interviu acordat „BBC" și citat luni de organul P.S.B., „Duma", Alexandăr Lilov a acuzat opoziția de „iresponsabilitate", în cazul în care va persista în atitudinea sa „de a nu răspunde mîinii întinse".

Amănunte privind desfășurarea alegerilor pentru Adunarea Constituantă a Bulgariei vă vom prezenta într-o corespondență de la fața locului, pe care o vom publica în numărul viitor.

Și, totuși, se mișcă...

● „Uniunea Sovietică aplică consecvent în practică hotărîrea luată unilateral de reducere a efectivelor sale armate, care, pînă în prezent, au fost diminuate cu peste 290 000 de militari. În cursul tratativelor bilaterale sovieto-cehoslovace și sovieto-ungare s-a ajuns la înțelegeri privind retragerea totală a trupelor sovietice de pe teritoriile acestor țări. În 1991 vor fi retrase șapte divizii, dintre care trei de tancuri. Nu se poate să nu se ia în considerare faptul că, din momentul declarației sovietice privind retragerea în mod unilateral a trupelor din R.D.G., Cehoslovacia și Ungaria a șase divizii de tancuri și, apoi, lichidarea lor ulterioară, în Europa a apărut o nouă situație militar-strategică", se arată într-un comunicat al Ministerului Apărării al U.R.S.S., transmis de agenția T.A.S.S.

● Ministrul american al apărării, Richard Cheney, a reafirmat la New York angajamentul S.U.A. de a continua ajutorul lor militar acordat Israelului, cerînd, totuși, autorităților israeliene să se angajeze în negocierile de pa în Orientul Mijlociu. Într-un discurs, Cheney a insistat asupra legăturilor „solide și inalterabile" dintre Statele Unite și Israel, subliniind, însă, că „armele și tehnologia, singure, nu sînt suficiente" pentru reglementarea conflictului israeliano-arab. „O securitate reală în Orientul Mijlociu nu va fi asigurată decît prin negocieri încununate de succes, conducînd la o pace durabilă cu palestinienii și statele arabe" – a opinat ministrul american.

Negocierile de dezarmare şi procesul de revizuire a concepţiilor de securitate

Constantin Ene
adjunct al ministrului afacerilor externe

Schimbările radicale de sistem care au avut loc şi se desfăşoară cu o mare rapiditate în Europa Centrală şi de Est, cu urmări importante pentru structurile securităţii şi cooperării pe continent, se racordează intim cu procesele profunde care se produc, de un timp, în domeniul conex al DEZARMĂRII. Din păcate, acestora li se acordă o mai mică atenţie. Or, evoluţiile de mare anvergură din acest domeniu se întrepătrund cu cele din raporturile politice noi, care se stabilesc pe continentul european şi pe plan mondial şi, adeseori, se condiţionează reciproc, cu valoare de cauză sau efect.

Negocierile politico-militare, revederea la nivel naţional sau de alianţă a concepţiilor de securitate au devenit o componentă esenţială a reaşezărilor dramatice care au loc în ceea ce, în trecut, se numeau relaţii Est-Vest, în fapt una din direcţiile de forţă ale acestora. Concepte care reprezentau, cu un deceniu în urmă, pilonii imuabili ai lumii bipolare, bazate pe sporirea continuă a armamentelor, întărirea alianţelor militare, lipsa de încredere şi teama faţă de orice element de instabilitate în raporturile militare cu adversarul de alianţă sînt pe calea unei revizuiri radicale. Recenta întîlnire Bush—Gorbaciov şi documentele semnate cu această ocazie au adus în atenţie perspectiva reducerii cu 30—50 la sută a arsenalelor nucleare strategice, iar a stocurilor de arme chimice ale celor două superputeri cu 80—90 la sută. Negocierile de la Viena promit încheierea unui acord de reducere asimetrică a armamentelor convenţionale din Europa ale statelor participante la N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia cu 5—10 la sută şi, respectiv, cu 30—40 la sută, sau chiar mai mult. Este pe punct de realizare integrală acordul încheiat între S.U.A. şi U.R.S.S. privind eliminarea totală a rachetelor nucleare cu rază medie şi mai scurtă de acţiune, iar în cadrul Conferinţei pentru dezarmare de la Geneva s-au înregistrat progrese substanţiale pe calea încheierii unei convenţii universale pentru interzicerea producţiei de arme chimice şi distrugerea stocurilor existente de asemenea arme. Sînt şi alte acorduri încheiate sau în curs de negociere privind întărirea încrederii şi eliminarea suspiciunilor ce pot apărea ca urmare a activităţilor militare, cum este Documentul Conferinţei de la Stockholm sau cel care urmează a fi convenit la negocierile de la Viena între cele 35 de state participante la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa. Au avut loc, de asemenea, două runde de negocieri pentru instituirea unui regim de „cer deschis" între statele participante la cele două alianţe militare, care să permită, pe baze de reciprocitate, zborul liber al unor avioane militare neînarmate, pentru recunoaştere, în spaţiul aerian al ţărilor participante la acord.

Toate acestea reprezintă, categoric, o răsturnare a conceptelor militar-strategice care guvernau relaţiile dintre state cu mai puţin de zece ani în urmă. Ele au transformat şi conceptul de apărare care se baza pe existenţa alianţelor militare. Recenta Consfătuire de la Moscova a Consiliului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia a deschis o perspectivă reală pentru transformarea acestuia dintr-o alianţă militară într-una cu caracter preponderent politic. Din partea unor state participante la Tratat, s-a cerut retragerea trupelor sovietice aflate pe teritoriul lor şi s-a pus chiar problema ieşirii lor din structurile Tratatului. Procesul rapid de reunificare a Germaniei pune, la ordinea zilei, noi probleme în ceea ce priveşte structura şi obiectivele Tratatului de la Varşovia, după cum trebuie admis că obiective declarate ale N.A.T.O. în momentul creării acestei organizaţii, cum au fost „îngrădirea comunismului", preîntîmpinarea unei agresiuni din partea U.R.S.S. şi a aliaţilor ei împotriva ţărilor vest-europene şi a S.U.A.", dispar, practic, de pe ordinea de zi.

Progresele în curs de realizare din domeniul dezarmării — fie că sînt pe planul relaţiilor dintre cele două superputeri, fie că se circumscriu la relaţiile dintre alianţele militare sau dintre statele europene în totalitatea lor — fac parte din tabloul înnoitor al relaţiilor internaţionale, constituind, ele însele, un factor dinamic al acestei reînnoiri. Ele fac ca vechii „inamici" să devină, treptat, „parteneri" într-o operă comună.

De aceea, mijloacele noastre de informare, analiştii ar trebui să se aplece mai mult asupra conţinutului şi efectelor negocierilor politico-militare care au loc în prezent în diverse capitale şi centre ale lumii. Angajată în procesul democratizării vieţii sale politice, sociale şi economice, neferită de convulsiile pe care nu le poate totdeauna evita pe parcursul acestui proces, adeseori cu reverberaţii externe, societatea românească, europeană prin excelenţă, şi avînd un rol de jucat în viitoarea arhitectură a Europei, trebuie să fie mai angajată în urmărirea şi cunoaşterea cursului nou pe care îl iau relaţiile politico-militare pe continentul nostru. Şi aceasta, pentru simplul fapt că, dintr-un deziderat, considerat mult timp un slogan, actul dezarmării are şanse să devină o realitate.

Structurile negocierilor de dezarmare ar putea fi imaginate într-o configuraţie concentrică, avînd în mijloc Statele Unite şi Uniunea Sovietică, pe o orbită exterioară — statele care fac parte din cele două alianţe militare (N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia) şi într-o relaţie de complementaritate — toate cele 35 de state semnatare ale Actului final de la Helsinki, iar pe a treia circumferinţă — forurile de negocieri sau dezbateri cu vocaţie universală, cum sînt Conferinţa pentru dezarmare de la Geneva, Comisia O.N.U. pentru dezarmare, însăşi Adunarea generală a O.N.U. Urmărirea negocierilor la toate aceste nivele, chiar simpla ţinere la zi a calendarului reuniunilor nu sînt o chestiune prea simplă.

Negocierile sovieto-americane de la Geneva promit încheierea primului acord de reducere a armelor nucleare strategice ale celor două ţări (START I) pînă la sfîrşitul anului. Pe parcursul lor s-a stabilit, ca obiectiv central, reducerea la jumătate a încărcăturilor — a focoaselor nucleare ale acestor arme, ca şi a mijloacelor de transportare a lor la ţintă (rachete, avioane strategice, submarine) la un nivel paritar (6 000 focoase pentru fiecare parte). Dificultăţile apărute pe parcurs vizau, în principal: legătura existentă între această categorie de arme şi aşa-zisele sisteme de apărare antirachetă avînd ca arie de funcţionare spaţiul cosmic, în curs de experimentare de către ambele părţi; repartiţia pe diverse tipuri de arme a plafoanelor globale convenite, avînd în vedere asimetriile existente în structura arsenalelor fiecăreia din părţi; lipsa capacităţii tehnice de control faţă de rachetele terestre mobile, rachetele de croazieră cu baza pe mare, numărul de focoase pe care îl poate transporta o rachetă ş.a.

La recenta întîlnire Bush—Gorbaciov s-a reconfirmat intenţia de încheiere a acordului pînă la finele anului. Mai mult, cele două părţi au adoptat o declaraţie privind obiectivele începerii unei noi runde de negocieri strategice, care să înceapă, cît mai curînd posibil, după semnarea tratatului START I şi care ar urma să se concentreze pe „reducerea numărului de focoase nucleare care echipează fiecare rachetă intercontinentală". În

STOP CADRU

Armata chiliană a respins cererile de demisie a generalului Augusto Pinochet din funcţia de şef al armatei, exprimate de numeroşi manifestanţi şi formulate după redescoperirea recentă a unei gropi comune, unde fuseseră înhumate victime ale execuţiilor din timpul dictaturii. La o întîlnire cu Augusto Pinochet (în stînga), militarii au susţinut că lovitura de stat din 1973 a fost rezultatul unei „dificile decizii patriotice" şi a avut la origini „o operaţiune militară", drept care ei cer „respect" faţă de instituţia lor şi faţă de cei care au luptat în rîndurile acesteia, în condiţiile situaţiei de „război intern". Preşedintele Patricio Aylwin a desemnat o comisie specială pentru investigarea violării drepturilor omului în anii dictaturii generalului Pinochet (1973—1989)

ce privește START I au fost deblocate unele din problemele existente, pentru finalizarea acordului, dar nu toate. La 11 iunie, a.c., s-au întîlnit experții celor două părți pentru a preciza mai bine unele din înțelegerile realizate la nivel politic. Astfel, s-a convenit numărul de focoase nucleare care să poată fi transportat de rachete intercontinentale mobile (nu mai mult de 1 100 focoase din totalul de 6 000 de care va dispune fiecare parte). O altă înțelegere se pare că ar viza interzicerea așezării pe baze mobile (trenuri) a rachetelor intercontinentale grele de care dispune U.R.S.S. Nu s-a ajuns, însă, la o înțelegere în ce privește îngrădirea modernizării rachetelor grele (racheta sovietică SS-18) și nici în ce privește rachetele de pe submarine. De asemenea, nu s-a găsit încă o soluție în ce privește categorisirea avionului sovietic Backfire ca bombardier strategic, cu rază lungă de acțiune, avînd în vedere capacitatea acestuia de a fi alimentat în zbor.

Negocierile de la Viena privind reducerea armamentelor convenționale din Europa ale statelor participante la cele două alianțe militare reprezintă un alt promițător for de negocieri. În fapt, se conteză, cu fermitate, pe posibilitatea încheierii unui acord care să poată fi semnat de șefii de stat ai țărilor participante, în luna noiembrie—decembrie 1990.

Obiectivele de bază ale viitorului acord vizează, printre altele : ajungerea la un nivel stabil și sigur al forțelor armate convenționale de pe continent, la cote mai joase decît cele existente în prezent ; eliminarea dezechilibrelor dintre cele două alianțe militare ; eliminarea, cu prioritate, a capacităților fiecăreia din părți de a executa atacuri prin surprindere și acțiuni ofensive de amploare ; reducerea trupelor și armamentelor dislocate pe teritorii străine ; stabilirea unor limite în ce privește concentrarea de forțe armate și armamente în unele regiuni, cum este Europa centrală ; stabilirea unui nivel maxim pînă la care să se poată ridica forțele armate ale unui stat pentru a nu putea afecta radical stabilitatea militară în Europa. În cadrul de mai sus se vor stabili plafoane maxime și egale, pe alianțe, la tancuri, mijloace de artilerie cu calibru de peste 100 mm, mașini blindate de luptă, elicoptere de luptă, aviație de luptă. Reducerile vor fi substanțiale. De exemplu, la tancuri — invocate la țările N.A.T.O. ca un pericol real pentru securitatea lor, avînd în vedere superioritatea numerică la acest tip de arme a statelor participante la Tratatul de la Varșovia — se va ajunge la un plafon de 20.000 de unități pentru fiecare alianță, față de 25—30.000, cît are în prezent N.A.T.O., și de 55—60.000, cît reclamă Tratatul de la Varșovia.

La Viena se negociază activ. Realizarea unui acord de reducere a armamentelor convenționale din Europa va înlătura și unul din argumentele menținerii armelor nucleare ca factor de disuasiune față de superioritatea în domeniul armamentelor convenționale a Tratatului de la Varșovia. Secretarul general al N.A.T.O. a și declarat că țările alianței nord-atlantice vor fi interesate să inițieze convorbiri pentru reducerea armelor nucleare tactice în Europa, imediat după semnarea acordului privind armamentele convenționale. Problemele care mai rămîn de soluționat nu sînt, însă, deloc simple. Există asimetrii în ceea ce privește modul de dotare tehnică a celor două alianțe, care trebuie depășite pentru realizarea unei paități sau a unui echilibru. Există percepții și nevoi de securitate care derivă din situația geostrategică a fiecărui stat. În sfîrșit, pe măsură ce negocierile au înaintat, ca urmare a schimbărilor din Europa Centrală și de Est, s-au schimbat și premisele politico-militare de la care au început negocierile. În cadrul Tratatului de la Varșovia, au loc evoluții. Fiecare stat-parte își evaluează, în prezent, necesarul de forțe armate care să răspundă nevoilor sale, de o altă manieră decît cu doi—trei ani în urmă, ș.a.m.d. Cele 23 de state participante la negocieri și-au reafirmat, însă, voința de a soluționa toate aceste probleme și de a încheia acordul înainte de sfîrșitul anului. Iar țările N.A.T.O. au anunțat că, la întîlnirea din luna iulie, de la Londra, a șefilor lor de stat, vor prezenta propuneri pentru obiectivele unei a doua runde a negocierilor de la Viena, avînd ca obiectiv întărirea stabilității pe continent și sporirea încrederii, a informării reciproce și chiar a colaborării în domeniul militar.

Tot la Viena se desfășoară **negocierile între toate cele 35 de state semnatare ale Actului final de la Helsinki pentru dezvoltarea măsurilor de creștere a încrederii în domeniul militar**, consemnate inițial în Actul final și, ulterior, în Documentul Conferinței de la Stockholm. Este posibil ca, în perspectiva reuniunii la nivel înalt a statelor participante la C.S.C.E., din toamna acestui an, să se convină un acord parțial axat, mai ales, pe lărgirea schimbului de date și informații militare.

Conferința pentru dezarmare de la Geneva, care și-a reluat lucrările la 12 iunie a.c., are, ca punct activ pe ordinea sa de zi, încheierea Convenției universale pentru interzicerea producției de arme chimice și distrugerea stocurilor existente de asemenea arme. Negocierile progresează, dar mai sînt probleme complicate, în special de ordin tehnic, legate de procesul distrugerii armelor chimice acumulate, de controlul distrugerii, de prevenirea folosirii, în viitor, a unor agenți chimici inofensivi pentru producerea de noi arme, în sfîrșit, de asigurarea condițiilor ca încheierea unei asemenea convenții să nu afecteze industria chimică civilă.

Lista forurilor de dezbateri și chiar de negocieri în probleme de dezarmare nu se oprește aici. Se acționează pe un front larg. Acțiunile se întrepătrund și se sprijină reciproc. Alte două reuniuni importante, în următoarea perioadă, vor fi, de exemplu, Conferința pentru examinarea modului de îndeplinire a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare, menită să sublinieze necesitatea întăririi regimului de neproliferare a acestor arme, precum și Conferința pentru amendarea Tratatului din 1963 privind interzicerea experiențelor nucleare în trei medii (în atmosferă, Cosmos și sub apă) prin extinderea prevederilor acestuia și asupra experiențelor care se practică în mediul subteran.

N. R. În numărul viitor, vom prezenta forumurile negocierilor multilaterale și bilaterale de dezarmare.

Și, totuși, se mișcă...

● Ministrul vest-german al apărării, Gerhard Stoltenberg, s-a pronunțat pentru o reunificare rapidă a armatei germane, de îndată ce Germania își va fi realizat unitatea sa politică. „Obiectivul nostru este o armată germană, după o scurtă perioadă de tranziție, de îndată ce întreaga Germanie va deveni un stat democratic cu un parlament și cu un guvern unice" — a afirmat Stoltenberg în fața unor ofițeri superior vest-germani, întruniți la Fellbach, în apropiere de Stuttgart. Stoltenberg se opune, astfel/ categoric, omologului său est-german, Rainer Eppelmann, care, pînă în prezent, a susținut întotdeauna că, după unificarea de stat, trebuie să continuie să existe — pentru un anumit timp — două armate distincte (Bundeswehr, pentru R.F.G., și NVA — armata națională populară — pentru R.D.G.).

● Guvernul Serbiei a elaborat un proiect de lege prin care parlamentul acestei republici capătă, în situații speciale, o serie de imputerniciri în provincia autonomă Kosovo (care intră în componența republicii). Este vorba de legea care oferă organelor juridice, legislative și executive ale Serbiei posibilitatea de a substitui aceleași organe din Kosovo în situația în care acestea nu își îndeplinesc obligațiile constituționale și legale și nu asigură liniștea și securitatea tuturor cetățenilor. Legea nu diminuează, în nici un caz, drepturile organelor provinciale și nici nu neagă autonomia acestei provincii, în măsura în care se respectă normele constituționale și legale, dar asigură apărarea mai eficientă a integrității republicii, subliniază agenția „Taniug".

● Procurorul federal vest-german, Alexander von Stahl, intenționează să deschidă o procedură judecătorească împotriva fostului lider est-german, Erich Honecker, și a fostului șef al STASI (securitatea statului), Erich Mielke, pentru sprijinul lor prezumtiv față de teroriștii din Fracțiunea Armata Roșie (RAF). Parchetul federal din Karlsruhe examinează, în prezent, în ce măsură cei doi lideri est-germani sînt răspunzători de a fi primit și protejat membri ai RAF în R.D.G., ceea ce ar da temei inculpării lor pentru sprijinirea unei asociații teroriste.

Relațiile României cu F.M.I. și B.I.R.D.

(urmare din pag. 6)

În principiu, da. Pe de o parte, aportul Băncii Mondiale poate fi important în susținerea unor proiecte de restructurare economică, de realizare a unor obiective economice care să sprijine procesul. Și nu trebuie uitate programele Băncii Mondiale de „cofinanțare", împreună cu companii particulare bancare și industriale, a unor dezvoltări ale sectorului privat în economie. Pe de altă parte, este vorba de rolul direct și indirect al F.M.I. Credite de susținere ale F.M.I. pot fi folosite atît ca suport financiar în cazul trecerii la convertibilitatea monedei naționale, cît și ca punte de legătură în perioada pînă la deschiderea unei finanțări semnificative din partea băncilor particulare. A devenit deja, prin cutumă, o condiție a angajării acestor bănci în finanțări stabilirea, în prealabil, a unui acord cu F.M.I., care se constituie într-un fel de gir prin recomandările reclamate de acesta în privința unor ajustări economice în țara în cauză. Desigur, pentru aceasta — mi-au spus interlocutorii din cadrul organizației, amintind procedura — este necesar ca România să pună la dispoziție setul cuprinzător de statistici pe baza cărora să se poată întocmi raportul asupra situației economiei românești, în vederea demarării consultărilor menite să formuleze programele de ajustări economice, ca un compromis între recomandările F.M.I. și opțiunile guvernului român.

Interlocutorii au arătat că cele două instituții, confruntate, de altfel, cu o multitudine de situații specifice în țările membre, nu fac o legătură între reluarea colaborării și trecerea la o economie de piață. Singura condiționare pe care o stabilesc este între creditele acordate și posibilitățile de rambursare, care, însă, pot fi, în principiu, superioare în cazul funcționării, în economie, a unor mecanisme de piață. Înțelegînd dificultățile tranziției spre o economie de piață, specialiștii F.M.I. și Băncii Mondiale sînt de părere, ca economiști și nu ca reprezentanți ai instituțiilor respective, că, indiferent de strategia adoptată („șoc" sau „graduală"), măsuri trebuie întreprinse nu numai *corelat* pe trei planuri — macroeconomic, microeconomic (al întreprinderii) și al securității sociale (protecție împotriva inflației și șomajului) — dar și *concomitent*, sub forma unui pachet de acțiuni de ansamblu, minuțios pregătite legislativ, economic, financiar, administrativ.

Convorbirile de la Washington cu reprezentanți ai FMI și Băncii Mondiale le-am avut înaintea tragicelor evenimente din 13-15 iunie din România. Se pare, însă, că, în condițiile implicațiilor acestor evenimente pe linia slăbirii șanselor și, în orice caz, a întîrzierii unui sprijin economic din partea țărilor occidentale, relațiile României cu cele două instituții — în principiu neangajate politic, ci doar economico-financiar — cîștigă în importanță.

din actualitatea internațională

MOSCOVA

Păreri... și păreri

Corespondență de la Nicolae Crețu

Acum, ca niciclnd în istoria sa de peste șapte decenii a statului multinațional sovietic, contradicțiile de toate felurile — economice, politice, sociale, etnice — sînt de o evidență îngrijorătoare.

La radio, la televiziune, în presa scrisă din U.R.S.S., formula de „situație complexă" este cvasipermanentă. Uniunea se află în fața unor evenimente politice de o importanță majoră pentru viitorul apropiat — conferința de partid a comuniștilor din Rusia — de fapt, Congresul constitutiv al Partidului Comunist din R.S.F.S.R. (19 iunie) — și cel de-al XXVIII-lea Congres al P.C.U.S. (2 iulie 1990). Punctele de vedere față de aceste evenimente și față de politica de „perestroika" și de „glasnosti" sînt deosebit de polarizate.

Pe de o parte, unii sînt de părere — și încearcă să argumenteze — că P.C.U.S. se află într-o profundă criză de încredere. Sînt evocate ororile stalinismului, comunismul cu „porumbul semănat în cuiburi în pătrat" al lui Hrușciov, gangrena stagnării din perioada lui Brejnev. Se atrage atenția că fiecare membru al P.C.U.S. răspunde de politica partidului în fața poporului, iar partidul ar trebui să fie tras la răspundere pentru acțiunile fiecăruia dintre membrii săi. Se afirmă că totul poate fi suportat în afară de umilință. Se constată, cu durere, că visul pentru care s-au făcut atitea sacrificii, bătîndu-se pasul pe loc, este departe de a fi realizat. În fine, concepțiile marxiste despre stat, piață, proprietate — constată mulți exegeți — contravin în practica legilor obiective de dezvoltare ale societății. Pe de altă parte, se încearcă să se demonstreze că principalele impedimente pe calea dezvoltării societății sovietice sînt „dogmatismul" preponderenței valorilor general-umane în raport cu interesele de clasă, precum și „dogma" că puterea partidului trebuie transferată sovietelor, că se renunță la Lenin în favoarea expertului Abalkin în problema trecerii la economia de piață, care este apreciată că „o aventură iluzorie" și „dăunătoare".

Recentul Congres al Uniunii Țăranilor din Uniunea Sovietică a evidențiat clar cele două tendințe, ce se exclud reciproc. Egor Kuzmici Ligaciov, membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., secretar al C.C. al Partidului Comunist, a susținut, cu fermitatea ce-l caracterizează, necesitatea priorității proprietății obștești în agricultură. Greșelile comise, pînă acum, în acest domeniu vital al economiei naționale — este de părere Egor Ligaciov — se datorează slabei influențe a comitetelor de partid în sfera economică. El și-a reafirmat hotărîrea de a duce la bun sfîrșit lupta sa politică „în acest moment periculos pentru stat și partid", considerînd că actuala linie a conducerii țării duce la „descompunerea federației", că „face concesii după concesii"; „dacă vom accepta permanent compromisul, vom pierde totul" — avertizează Egor Ligaciov.

În totală opoziție cu Egor Ligaciov, președintele nou ales al Sovietului Suprem al R.S.F.S.R., Boris Elțîn, susține că baza dezvoltării agriculturii sovietice o constituie țăranul — proprietar nu numai al mijloacelor de producție, ci și al pămîntului — și că organizațiile de partid nu trebuie să se amestece în activitatea de producție.

Dar lupta părerilor contrarii este vizibilă nu numai în Congresul Uniunii Țăranilor sau în Congresul Minerilor din U.R.S.S., ci și în Congresul Deputaților Poporului al R.S.F.S.R. În acest înalt forum al Rusiei s-a dat citire unui apel al președintelui U.R.S.S., Mihail Gorbaciov, prin care se „resping afirmațiile unor deputați, potrivit cărora președintele ar fi intervenit ca un interviu al lui Boris Elțin să nu fie transmis de televiziunea centrală sovietică, atunci cînd a fost programat". Din vina cui s-a petrecut acest lucru urmează să se pronunțe o comisie instituită de Congresul Deputaților Rusiei.

Dacă în R.S.F.S.R. lupta „contrariilor" are doar caracterul de dispută parlamentară, în unele republicii din Asia Centrală sovietică, lupta ia aspectul dramatic al confruntărilor interetnice de stradă. Tragedia recentă din regiunea Osh, din R.S.S. Kirghiză, soldată cu 139 de morți și 486 de răniți, ne amintește de vărsările de sînge de la Baku, Sumgait, Ferga, Novii Uzen, Stepanakert, Erevan ; (aparținînd administrativ de Kirghizia, regiunea Osh este locuită în majoritate de uzbeci).

În apropiere de librăria „Lenin" din Moscova, numeroase femei s-au adunat să demonstreze împotriva sistemului juridic sovietic pe care-l consideră lacunar

Pare paradoxal, dar „perestroika" și „glasnosti" au accelerat radicalizarea unor procese datorate unor grave contradicții sociale ce „mocneau înăbușit" datorită demagogiei conducătorilor politici locali. Prăpastia ce s-a creat între kirghizi și uzbeci — se subliniază — este greu de traversat prin „demagogie", lupta, aici, s-a dat pentru o „palmă de pămînt, pentru locuință", și ea a fost pe viață și pe moarte, pămîntul fiind aici de neprețuit. Vrînd să-l ia de la „străbuni", aceștia fiind uzbecii aduhtoni, autoritățile nu au făcut decît să amorseze bomba, care a detonat. Există aprecierea că „extremiștii", despre care se vorbește în comunicatele K.G.B., aveau, și ei, dreptul la aceeași palmă de pămînt. S-a instituit starea excepțională, s-a adoptat o rezoluție la Congresul P.C. din Kirghizia „în legătură cu conflictul interetnic din regiunea Osh", dar nu se vor mai recupera niciclnd viețile pierdute. Prim-secretar va rămîne același Absamat Masaliev, care, la Congresul Deputaților Poporului de la Moscova, afirma că „presa oglindește deformat viața din republică". Dar mulți sînt cei care susțin că pererea lui Masaliev nu corespunde adevărului.

Multitudinea temelor de dezbatere și a momentelor în curs sau în perspectivă stimulează o multitudine de opinii...

Vom încheia prin a aminti și discuțiile pe marginea legilor adoptate de Sovietul Suprem. În acest context, pe lîngă legea cu privire la impozite, la întreprinderi, la proprietate s-a adoptat și legea privind apărarea cinstei și demnității președintelui — subiect acut în contextul actualei efervescențe politice.

STOP CADRU

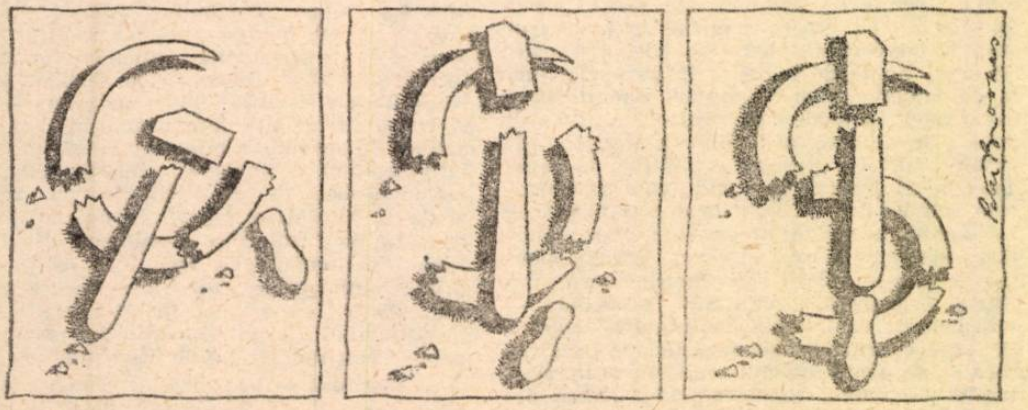

„Sperăm că, într-o zi, vom realiza o rețea internațională de supraveghere"

Convorbire cu dl. Dolphi Drimer

vicepreședintele Mișcării Ecologiste din România,
rectorul Universității Ecologice din București

■ **Domnule Drimer, sînteți vicepreședintele Mișcării Ecologiste din România și rectorul primei Universități Ecologice din țara noastră. Așadar, am în față un lider politic și, deopotrivă, un om de știință. Vă rugăm, pentru început, să ne definiți, pe scurt, ce este ecologia ?**

■ Ecologia a apărut spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, ca o reîntoarcere la ideea de **hoikos** (casă, în limba greacă), deci o întoarcere a omului spre casa lui, care se numește Terra. Foarte pe scurt, ecologia se referă la modul cum trăim, între oameni și noi înșine. Din acest motiv, ecologia a cucerit, în secolul al XX-lea, dimensiuni de neimaginat. Și aceasta, pentru că toată lumea a înțeles că, pe măsură ce explozia demografică și cea economică cresc fără limite, nava pe care călătorim în Cosmos suferă, suferința putînd ajunge pînă la un sistem de catastrofă, unde viața n-ar mai fi posibilă. În perspectiva unui asemenea impact, ecologia s-a constituit într-o apărare pentru viață, în metode și mijloace prin care să supraviețuim, în comun, pe un Pămînt care are din ce în ce mai multe ființe raționale și unde rațiunea trebuie să fie pusă în slujba conviețuirii. Mișcări ecologiste există în întreaga lume, unele din ele acționînd împotriva creșterii economice, adică, dacă vreți, chiar împotriva intereselor omului. Aceasta este o extremă a ecologiei. Cele mai raționale mișcări ecologiste — și îmi place să cred că și Mișcarea Ecologistă din România se încadrează în ele — au, ca idee politică și fundament, noțiunea că omul trebuie să trăiască bine, să exploateze rațional natura, s-o ajute, în același timp să se refacă, astfel încît întreg acest organism pe care noi nu-l simțim, care este un organism cosmic, să se poată regulariza, în așa fel încît, pe de o parte, să evităm catastrofele, iar, pe de altă parte, să beneficiem de prosperitate. De acea, și mișcarea ecologică din țara noastră, care s-a născut de cîteva luni, este un copil al cărui scîncet începe să se audă, dar el nu scîncește necuvîntător, ci rațional, pentru a se evita ceea ce s-a și întîmplat, din păcate, și anume amplasări economice, creșteri economice, care nu țin seama de resursele țării noastre.

În același timp, trebuie să atrag atenția că ecologia, ca și ideile, face parte din acele categorii și fenomene ce n-au graniță. Ceea ce facem rău, aici, se transmite vecinilor noștri și nu există grănicer să-l oprească. Dacă Dunărea este poluată la Belgrad, poluată vine și la Călărași. Nici o altă activitate umană nu ne unește, așa cum o face ecologia. Vînturile galbene din Sahara ajung la noi. Bioxidul de sulf pe care îl aruncăm în aer ajunge în Ungaria. Bioxidul de carbon emanat de autoturismele din Franța și din R.F.G. poate ajunge și la noi.

Dar cel mai periculos poluant, și de care ecologia abia a luat cunoștință acum 10—15 ani, sînt radiațiile. Noi, oamenii, nu știm să le identificăm. Există două tipuri de radiații : electromagnetice și nucleare. Ne-am înconjurat de o rețea electrică de care nu ne mai putem dispensa. Cînd intrăm în casă, aprindem lumina, deschidem televizorul, dăm drumul la radio. Toate acestea radiază. Nu simțim rădiația electromagnetică și nici nu știm cum influențează ea omul. Foarte multe boli legate de cancer sînt datorate acestor radiații electromagnetice. Dar există o radiație pe care nu o simțim și în fața căreia sîntem neputincioși. Este vorba de radiația nucleară. Am trăit fără să știm, la început, dezastrul Cernobîlului. A trebuit să treacă zile și să aflăm că eram amenințați de radiații de acest gen, față de care nu avem mijloace de protecție. Cele două genuri de radiații electromagnetice și nucleare au devenit o problemă ecologică ale cărei dimensiuni cresc odată cu sporirea numărului de centrale nucleare, pe măsură ce electricitatea devine tovarășul nostru de viață de nedespărțit.

Ecologia s-a mai confruntat cu încă o problemă, atunci cînd s-a descoperit că emanațiile de clorofluorocarbon din banalele spray-uri se descompun la înălțimi și distrug stratul de ozon. Dacă n-am avea stratul de ozon, care ne protejează de ultravioletele radiațiilor Soarelui, dacă n-am fi înclinați cu cîteva grade față de axa teoretică de rotație, atunci am fi o planetă moartă, așa cum sînt, probabil, celelalte planete din sistemul solar.

Și iată că am ajuns să privim mediul înconjurător — pe care îl vedem mare, puternic — ca pe un copil mic ce trebuie îngrijit. Altfel, el nu ne va mai lăsa să trăim. Această relație biunivocă între mediu și om reprezintă, pe scurt, definiția ecologiei moderne.

■ **Ce factori au determinat manifestarea ecologiei ca mișcare politică ? Se poate vorbi de manifestarea ei la nivel continental ?**

■ Nu există țară în care să lipsească o asemenea activitate. De ce ? Pentru că, în lumea modernă, nu se mai poate imagina o activitate economică, științifică, de servicii, fără să nu fie subordonată unor scopuri politice sau care să servească acestor scopuri. Politica pătrunde peste tot, și am putea spune că ne apropiem de democrația ateniană. Politica nu poate fi despărțită de viața noastră, mai ales acum, cînd trăim în era comunicațiilor moderne, cînd, practic, știm, în fiecare moment, ce se petrece pe întregul glob.

Mișcarea ecologistă în Europa, cu caracter politic, a început să pătrundă în parlamentele țărilor continentului. La Strasbourg, există un parlament al verzilor ecologiști din Europa. Au adoptat culoarea verde, a pădurilor, dar puteau adopta și albastrul mărilor, oceanului ori al cerului curat. Nu culoarea are importanță. Există, astăzi, o dimensiune politică foarte importantă a ecologiștilor : un grup puternic în R.F.G., altele în Austria, Italia, Franța, Belgia, Olanda. Unele din ele, cele din R.F.G., Austria, sînt mai active din punct de vedere politic, altele — din Franța, Belgia — se manifestă, mai ales, pe tărîm științific. De ce pătrunderea ecologiștilor în parlamente este relativ redusă, în general ? Am încercat să-mi explic acest lucru pornind de la realitățile țării noastre. Ecologiștii noștri au obținut, în recentele alegeri, de la 20 mai, aproximativ 5 la sută, cam tot atît cît au cîștigat U.D.M.R. și P.N.L. Practic, toate cele trei formațiuni sînt la egalitate din acest punct de vedere. Procentul relativ mic înregistrat de ecologiști se datorează faptului că partidele mari nu pot concepe dezvoltarea economică fără a nu ține seama de ecologie și, implicit, au abordat, în activitățile lor, și probleme ecologice. Și atunci, mișcarea ecologistă, care vizează numai o latură foarte strictă a dezvoltării economice, s-a găsit oarecum marginalizată. Aceasta a fost și motivul pentru care noi am încercat ca mișcarea ecologistă din țara noastră să aibă opțiunile ei și în industrie, în turism, în agricultură, adică să încerce să aibă orientări politice, ca și cum ar fi un partid serios, de mare anvergură. Astfel, s-a înțeles că mișcarea ecologistă trăiește prin oameni de mare valoare. Cum în jurul Mișcării Ecologiste din România s-au strîns destul de mulți oameni de valoare, am reușit să prezentăm un program politic închegat, care n-a scăpat alegătorilor. În plus, noi mai avem un avantaj — nu sîntem legați de istorie (care se poate repercuta, uneori, defavorabil), ci de prezent și, mai ales, de viitor.

■ **Domnule profesor, să abordăm și o problemă ecologică concretă — cea a poluării cu clor din zona Giurgiului. Este sau nu real acest „clor al discordiei" ?**

— „Clorul discordiei" din zona Giurgiului a fost obiectul unei discuții la Ministerul Pădurilor, Apelor și Mediului Înconjurător cu o delegație bulgară, condusă chiar de un membru al guvernului țării vecine și prietene — Bulgaria. Cu acest prilej, s-a arătat că acest combinat a fost închis de mult, că s-a urmărit, în opt puncte, starea atmosferei din jurul său și, că, la depozitul de clor care există, s-au luat toate măsurile de protecție și că, de fapt, toată problema este mai mult — dacă vreți — un joc politic și nu un pericol real. În acest joc politic au intrat, însă, și ecologiștii români, care au atras atenția asupra celor patru grupuri de la centrala nucleară aflată în construcție pe malul bulgar al Dunării. Această construcție se realizează cu utilaje din Cehoslovacia, care n-are o experiență în asemenea obiective. Este vorba de o construcție identică cu cea de la Cernobîl, fără anvelope de protecție. Montarea și darea ei în exploatare, chiar dacă are loc în Bulgaria, reprezintă un pericol pentru noi, ca și cum ar fi construită în România. Cum spuneam, ecologia nu are granițe.

Pentru soluționarea problemei emanației de clor de la Giurgiu, noi am propus montarea unor stații pentru controlul emisiilor. Și în Bulgaria, și în România. Să realizăm, deci, o supraveghere comună. M.E.R. este de acord cu instituirea unui control pe ambele maluri ale Dunării. Dar să instituim un control de proiectare și pentru centrala nucleară, pentru că trebuie să ne păzim de eventualele primejdii ce pot surveni. Soluția este, după părerea noastră, studiul în comun al condițiilor de funcționare a tuturor surselor poluante. Încercăm, de altfel, să aducem în atenție ideea unei rețele internaționale pentru cunoașterea stării mediului în toată Europa. Sperăm că, într-o zi, vom realiza această supraveghere internațională, că vom crea, în fiecare țară, punctele de observație, care să fie conectate la un calculator general.

Și ca să încheiem, sînt convins că, dacă vom instala imediat stații de observație pe ambele maluri ale Dunării și le vom supraveghea împreună, elementele de discordie vor dispărea. Să nu spun cu păcat, dar cred că există emisie de clor pe malul bulgar.

A consemnat
Aurel Zamfirescu

■ **Omul trebuie să exploateze în mod rațional natura, s-o ajute să se refacă.**

■ **Ecologia — un fenomen fără granițe.**

■ **Radiațiile — cel mai periculos poluant.**

■ **Mișcarea ecologică în Europa, cu caracter politic, pătrunde în parlamente.**

■ **Partidele nu mai pot concepe dezvoltarea economică fără să țină seama de ecologie.**

■ **„Clorul discordiei" din zona Giurgiului — un joc politic și nu un pericol real.**

1000+1

Trei cupluri de gemeni fac deliciul profesorilor școlii primare St. Martha din Sidney, Australia. Copiii au fost fotografiați cu prilejul unui seminar pe tema psihologiei gemenilor

Recompensă

Premiul Simon Bolivar, ce recompensează la fiecare doi ani o personalitate sau un organism care a contribuit în mod deosebit la „libertatea, independența și demnitatea popoarelor"; a fost decernat, pentru anul 1990, președintelui cehoslovac Vaclav Havel, s-a anunțat la sediul UNESCO care patronează acest premiu.

Tranziție

Statele Unite și Uniunea Sovietică se apropie de o reglementare pașnică a problemei Afganistanului, a declarat secretarul de stat american, James Baker, în Comitetul pentru afaceri externe al Camerei Reprezentanților. „Singurul lucru care separă pozițiile celor două țări privind o posibilă reglementare a problemei afgane este dacă Najibullah va conduce sau nu guvernul într-o perioadă de tranziție care să ducă la organizarea de alegeri", a precizat J. Baker.

Studenții

Senatul Facultății de drept a Universității din Praga a dat publicității o declarație în legătură cu hotărîrea guvernului cubanez de a-și rechema, pînă la sfîrșitul anului, studenții din Cehoslovacia. „Presupunem că această acțiune constituie o nouă încercare disperată a regimului cubanez de a-și izola țara și poporul de restul lumii și de a îndepărta astfel înfăptuirea de schimbări sociale. Chemăm organele competente să analizeze posibilitatea acordării de azil politic acelor studenți cubanezi, ce urmează să fie retrași în țară, care își vor manifesta dorința în această direcție", subliniază declarația.

Concurență

Guvernul sud-coreean a autorizat crearea unui post de televiziune particular, în încercarea de a iniția o competiție în cadrul acestui domeniu al informațiilor. Ministrul informațiilor, Choe Byung-yul, a declarat că restricțiile impuse asupra frecvențelor de emisie vor fi ridicate pentru a permite începerea activității unei rețele private și a asigura o difuzare corectă și autonomă. El a apreciat actuala structură a mijloacelor de informare în masă drept un produs al fostei conduceri militare. Choe a recunoscut că rețelele MBC și KBS, care monopolizează sistemul informațional, nu satisfac așteptările opiniei publice.

Ediție

Casa editorială „Penguin" a renunțat să publice o ediție de buzunar a deja renumitelor „Versete satanice" ale lui Salman Rushdie, pentru a nu compromite șansele eliberării ostaticilor britanici din Liban, scrie „Financial Times". Potrivit agențiilor de presă editorul cărții considerată ca blasfematorie de către Iran și a cărei primă apariție a dus la ruperea relațiilor diplomatice dintre Londra și Teheran, a refuzat să facă orice fel de comentariu în legătură cu această știre. Este știut că publicarea acestei cărți, în 1989, a provocat mînia musulmanilor din întreaga lume și, în mod special, a Iranului. La vremea respectivă, fostul iman Khomeini l-a „condamnat" la moarte pe autorul romanului. Actualul lider spiritual al Iranului, Ali Seyyed Khamanei, a menționat că această „condamnare" rămîne valabilă. Autorul „Versetelor satanice" trăiește încă ascuns și sub protecția poliției britanice.

Revendicînd modificarea sistemului electoral în Israel, demonstranți au organizat un marș în jurul Knesseth-ului unde primul ministru, Yitzhak Shamir, tocmai își prezenta programul de guvernare

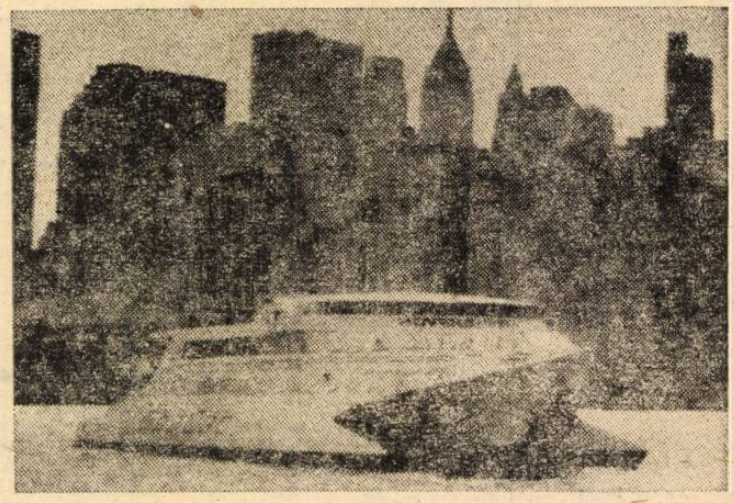

Feribotul „Marea Britanie", aflat în portul New York, a plecat într-o cursă transatlantică pentru a-și testa calitățile de cel mai mare și mai rapid vas de pasageri de acest gen

Primării

Cele două municipalități din Berlin au ținut prima lor sesiune comună după divizarea orașului — cu aproape 42 de ani în urmă — și au decis ca aceasta să devină capitala și sediul guvernului Germaniei unificate, în curs de formare. Cele două municipalități, cu conduceri social-democrate, reunite în primăria istorică a Berlinului, situată în partea estică a orașului, au înnoit într-o declarație comună candidatura Berlinului pentru Jocurile Olimpice de vară din anul 2000 sau 2004. S-a cerut și abolirea, începînd cu 1 iulie, data uniunii monetare germane, a controalelor între cele două părți ale orașului. Primarul Berlinului de vest a afirmat că nu va plăti „nici un ban" pentru dărîmarea zidului — care a reînceput după o întrerupere de cîteva săptămîni — precizînd că guvernul R.D.G. poartă întreaga răspundere pentru construirea acestuia, în 1961. „Berlinezii nu au dorit acest zid", a concluzionat el.

Trupe

În cadrul ședinței Comisiei pentru apărare a Parlamentului Ungariei, secretarul de stat pentru probleme administrative ale Ministerului apărării, general maior Antal Ambrusz, a informat despre retragerea trupelor sovietice din țară. El a arătat că, în timp ce eșaloanele cu trupe sovietice părăsesc Ungaria potrivit graficului stabilit, în problemele referitoare la aspectele economice și financiare au apărut contradicții substanțiale. Uniunea Sovietică a cerut despăgubiri de 50 miliarde forinți pentru obiectivele construite de sovietici. Partea ungară nu acceptă, însă, deoarece majoritatea obiectivelor sovietice au fost construite fără aprobare, iar o parte importantă a lor o constituie obiectivele strict militare. A. Ambrusz a menționat că sovieticii doresc ca o parte din bunurile imobile construite să fie folosite drept contribuție sovietică la întreprinderi mixte. În legătură cu aceste chestiuni, guvernul ungar urmează să își formuleze poziția. A. Ambrusz a informat, totodată, că ministrul apărării ungar, Lajos Fuer, a sugerat omologului său sovietic ideea accelerării retragerii trupelor, dar a primit de la generalul Iazov un răspuns negativ.

Rezerve

Japonia a primit cu un amestec de mîndrie și extremă rezervă alegerea lui Alberto Fujimori la președinția Perului — primul imigrant de origine japoneză care a ajuns să obțină funcția de șef al statului —, temîndu-se ca acest succes să nu sporească sentimentele antinipone în America Latină. Guvernul japonez a ținut să risipească impresia că, de acum înainte, va acorda Perului un regim preferențial, cum pare să spere electoratul lui Fujimori. Acesta și-a anunțat, de altfel, intenția de a se duce în Japonia, începînd cu sfîrșitul lunii iunie, pentru a încerca să obțină un ajutor sporit pentru țara sa, afectată de cea mai gravă criză economică din istoria națională.

„Japonia este bogată, pentru ce ar ezita să ofere ajutor economic Perului ? Sper că servesc ca o punte de legătură între cele două țări", a declarat președintele ales al Perului unui grup de ziariști japonezi. La Tokio, ministrul de finanțe, Ryutaro Hashimoto, a reacționat imediat, afirmînd că politica Japoniei față de Peru nu se va schimba pentru că președintele acestei țări este fiul unor imigranți japonezi. „Reguli internaționale de cooperare cu statele cele mai îndatorate au fost deja stabilite și Japonia trebuie să le respecte", a precizat Hashimoto.

Opoziție

Poliția a dispersat cu brutalitate cîteva sute de persoane care manifestau în fața televiziunii din Belgrad, cerînd demisia directorului acesteia, Zusan Mitevici. Televiziunea din Belgrad, strîns controlată, duce o campanie virulentă împotriva opoziției fără a-i acorda vreodată dreptul la replică. Manifestanții, conduși de președintele Partidului Democrat, Dragoliub Mikunovici, și scriitorul Brislav Pekici, se pregăteau să plece în momentul în care poliția a făcut o adevărată descindere și i-a atacat cu bastoane pe manifestanți. Au fost operate arestări. Manifestanții participaseră în după-amiaza aceleiași zile la primul miting organizat de cinci partide ale opoziției pentru a cere alegeri libere în Serbia. La mitingul ostil puterii comuniste din Serbia au participat, potrivit diverselor estimări, 30 000 —50 000 de oameni, iar după opinia organizatorilor — 100 000. După ce s-au adunat în Piața Republicii, manifestanții s-au deplasat spre Parlament în fața căruia au protestat, paralizînd timp de cîteva ore circulația pe principala arteră din Belgrad. Liderii celor cinci partide au încercat să prezinte președintelui Parlamentului o petiție în care se cere stabilirea datei primelor alegeri libere de după război în Serbia, legalizarea opoziției și accesul acesteia la mijloacele de informare în masă.

Dialog

Guvernul israelian speră să reia dialogul „la cel mai înalt nivel" cu Administrația americană pentru a relansa procesul de pace, a informat o sursă apropiată de președinția Consiliului de Miniștri. Sursa a adăugat că Israelul nu dorește să se lase antrenat în polemici publice cu Washingtonul, subliniind că poziția israeliană nu s-a schimbat în ce privește procesul de pace.

de MATTY

— Nu, domnul meu, ...Eu nu fac politică ! Eu am oftat din motive pur personale.

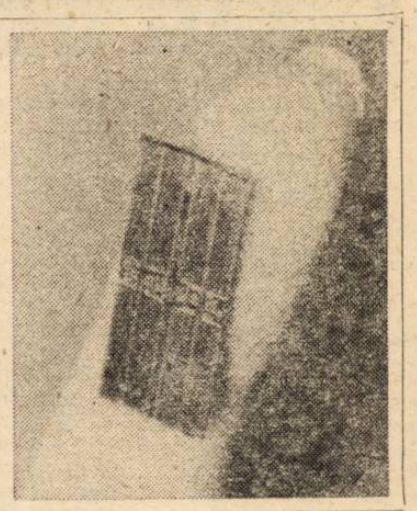

Firma japoneză „Hitachi" a prezentat primul prototip al unui „chip" cu o memorie de 64 megabiți. Minusculele sale circuite au o lățime de numai 0,3 microni și pot conține aproximativ 64 milioane de unități binare de informație, adică echivalentul a 512 pagini de ziar

Paradoxuri...

„MARXIȘTII MILIONARI". Daniel Ortega și Frontul Sandinist au condus în ultimii ani Nicaragua, promițînd o repartizare echitabilă a bogățiilor țării. Dar acestea au fost împărțite într-un cerc restrîns de funcționari, deveniți... marxiști milionari — se relevă într-un articol din publicația „Washington Post".

Din 1985, am publicat informații despre întreprinderile capitaliste ale lui Ortega, scrie ziarul amintit. De atunci, CIA a confirmat aceste informații, adăugîndu-le unele detalii obținute de la agenții din Nicaragua și interceptînd știrile bancilor.

Pregătindu-se pentru a-i preda puterea noului președinte, Violeta Chamorro, sandiniștii nu au uitat să adopte o lege care oferă dreptul de posesiune permanentă a proprietății de stat oricărei persoane care o deținea anterior. A fost o încercare fățișă de a transforma în mari proprietari peste 10 000 de sandiniști. Unul din liderii opoziției a calificat această lege drept un act „spoliator, care risipește averea statului".

CIA a descoperit o serie de conturi bancare în Panama, în valoare de peste trei milioane de dolari, ale căror urme duc la frații Ortega. Bunurile materiale ale ministrului de interne al sandiniștilor, Tomas Borje, se ridică la peste un milion de dolari. Un alt lider al sandiniștilor, B. Arse, se plimbă cu nou-nouțul lui „Volvo" de culoare roșie și, potrivit martorilor, „poartă kilograme de bijuterii din aur". Ierarhia sandinistă se aprovizionă în magazine speciale, unde se vindeau, la prețuri reduse, mărfuri occidentale. Membrii ei erau trimiși la odihnă în stațiunile balneo-climaterice sovietice de la Marea Neagră, iar pentru asistență medicală — în Cuba. Și toate acestea, în baza unor retribuții care, conform datelor oficiale, se ridicau la aproximativ 50 de dolari pe lună. (!?)

DOI PE UN SCAUN ? O ipoteză, avansată de președintele R. P. D. Coreene, Kim Ir Sen (în relatarea agenției de presă nord-coreeană „KCNA") : cele două state coreene — în prezent, fiecare, cu statut de observator la ONU — ar putea să devină membre cu drepturi depline ale Organizației mondiale, înainte de reunificare, dar cu condiția să împartă același loc. „Națiunile Unite nu trebuie să servească la întîrzierea reunificării Coreei — a afirmat liderul nord-coreean, adresîndu-se parlamentului de la Phenian, după recenta sa realegere ca șef al statului. Dacă Nordul și Sudul trebuie să devină membre ale ONU înainte de încheierea reunificării, aderarea lor nu trebuie să se facă separat. Ele trebuie să adere ca o singură țară, gest favorizînd reunificarea și să împartă același loc".

Reținînd știrea, agenția „France Presse" notează și opinia unor observatori, pentru care declarațiile președintelui R.P. D. Coreene ar fi, în sine, o respingere a inițiativelor guvernului de la Seul de a obține ca ambele state coreene să devină membre cu drepturi depline ale ONU. Inițiative pentru care Coreea de Sud ar căuta sprijinul URSS și Chinei, ambele membre ale Consiliului de Securitate al ONU. Admiterea oricărui nou membru în Națiunile Unite trebuie să primească acordul Consiliului de Securitate — unde Moscova și Pekinul au drept de veto —, ca și al Adunării Generale a ONU. Pînă acum — notează „AFP" — de la Phenian s-a susținut că reunificarea Coreei trebuie să preceadă admiterea în ONU.

„ASIA VA FI PARTENERUL — PRIVILEGIAT" AL „NOII EUROPE" — a fost opinia exprimată de primul ministru francez, Michel Rocard, cu ocazia primirii, la Paris, a omologului său singaporez, Lee Kuan Yew, aflat într-un turneu într-o serie de state europene (Franța, Turcia, Marea Britanie, RFG). Încercînd să atenueze unele temeri exprimate în rîndul țărilor asiatice, premierul francez a spus : „Europa pe care o construim este o Europă a deschiderii". Iar Franța — a adăugat el — „are pentru Asia de sud-est un interes special". „Întărind — așa cum o facem, de altfel — relațiile dintre Singapore și Franța, noi stabilim un climat esențial colaborării între Europa și ansamblul Asiei și Pacificului" — a subliniat Michel Rocard.

În ce-l privește, premierul singaporez a apreciat că „renașterea Europei va avea „un impact durabil", arătînd că este sigur că „înțelepciunea franceză", cucerită în urma unor „războaie distrugătoare", ar putea să contribuie ca „Europa de azi să rămînă departe de rivalitățile teritoriale și economice ale vechilor state-națiuni europene de odinioară".

Liana Enescu

1000+1

La Klagenfurt, în Austria, a fost sărbătorită împlinirea a 110 ani de la înființarea brigăzilor de pompieri voluntari. Pentru a marca momentul, copiii acestora — care vor urma, poate, meseria părinților — au îmbrăcat, bineînțeles, uniforme de pompieri

Neagresiune

N.A.T.O. ar putea da curs unei inițiative sovietice conform căreia Alianța Atlantică și Tratatul de la Varșovia vor încheia un pact de neagresiune care să garanteze Uniunii Sovietice că o Germanie unită, membră a N.A.T.O., nu va constitui o amenințare la adresa U.R.S.S., au declarat surse ale Pactului Nord-Atlantic. „Nu știm încă exact ce urmăresc sovieticii, dar am putea fi gata, în principiu, să acceptăm o declarație generală privind intențiile noastre pașnice și încheierea formală a ostilităților războiului rece", au declarat diplomați vest-europeni.

Terorism

Atît autoritățile est-germane, cît și cele vest-germane au stabilit că poliția secretă a fostului regim comunist est-german „Stasi" a lucrat mînă în mînă cu teroriștii vest-germani din cadrul R.A.F. (Fracțiunea Armată Roșie). „Este vorba despre combinația aproape perversă (...) dintre un stat, care se dădea drept socialist, și demonii care se găsesc în orice democrație", a afirmat ministrul est-german de interne, Peter Michael Diestel. În decurs de o săptămînă, au fost arestate două teroriste ale R.A.F., care trăiau de mulți ani în R.D.G. sub o identitate falsă. Acestea erau utilizate, după cum a afirmat un înalt responsabil vest-german, pentru diverse misiuni în Orientul Mijlociu.

2 000

Biroul internațional al expozițiilor (B.I.E.) a ales orașul Hanovra (R.F.G.) ca gazdă a Expoziției universale din anul 2000. Singurul contracandidat era orașul canadian Toronto, întrucît guvernul italian a hotărît să nu mai propună Veneția ca sediu al acestei manifestări. Ultima Expoziție universală s-a desfășurat la Osaka, în Japonia, în anul 1970, iar următoarea va avea loc la Sevilla, în Spania, în 1992. Hanovra, cunoscut pentru Tîrgul său economic internațional, a propus pentru expoziție un proiect denumit „Om-Natură-Tehnică".

Ministrul britanic al apărării, Tom King (în dreapta), a participat la testarea unui Land Rover, care, deși decapotabil, are motorul și aparatura de bord complet etanșeizate la apă. Proba a avut loc într-un bazin special de la o bază a Marinei regale

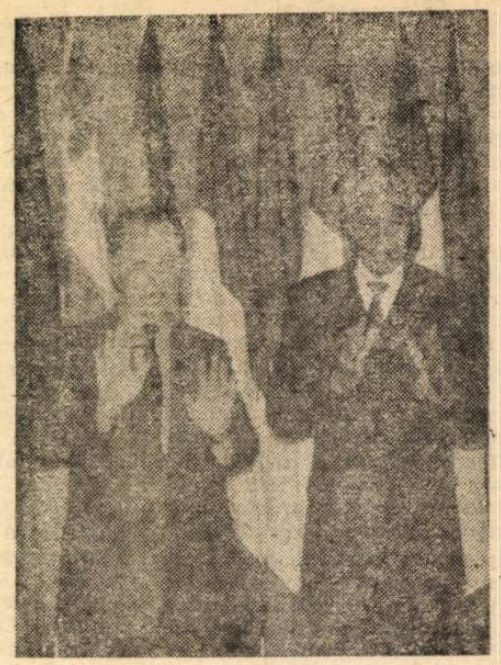

Aflat într-un turneu în Europa, Nelson Mandela s-a întîlnit, la Strasbourg, cu Jacques Delors, președintele Comisiei Economice Europene. A fost discutată, din nou, problema menținerii sancțiunilor economice împotriva Africii de Sud

S-au împlinit o sută de ani de la nașterea lui Stan Laurel. Hollywood-ul a sărbătorit momentul, din care nu au lipsit, desigur, filmele cu Stan și Bran (Oliver Hardy)

Contacte

Statele Unite au avut la New York, în urmă cu trei săptămîni, contacte neoficiale cu reprezentanți ai Albaniei și așteaptă răspuns la momentul ales de Tirana, a afirmat Raymond Seitz, secretar de stat american adjunct pentru problemele Europei și Canadei. El nu a precizat dacă guvernul american a formulat condiții prealabile pentru o normalizare a relațiilor dintre cele două țări. Seitz a arătat că există o preocupare în legătură cu situația drepturilor omului în Albania, dar a adăugat că, în opinia sa, această problemă nu va fi o condiție pentru stabilirea de relații normale.

Pledoarie

Într-un interviu acordat ziarului olandez „Volkskrant", ministrul de externe britanic, Douglas Hurd, a apreciat că „trebuie să menținem N.A.T.O.; este foarte important", deoarece „încă mai există dușmani". Totodată, el a subliniat că nu trebuie să existe „nici o simetrie" între N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia. Într-o pledoarie în favoarea menținerii Organizației Nord-Atlantice, a comandamentului său și a prezenței trupelor americane în Europa, D. Hurd a precizat că „nu putem ști despre ce dușman va fi vorba, dar, în calitate de organizație garantă a păcii, N.A.T.O. trebuie să rămînă ca atare".

Accident

Uniunea Sovietică a confirmat faptul că, în 1975, la centrala nucleară de la Leningrad, s-a înregistrat un important accident nuclear. „Canalul de alimentare cu combustibil al reactorului nr. 1 a fost deteriorat în momentul pornirii, la 30 noiembrie 1975, și substanțe radioactive au pătruns în atmosferă", se afirmă într-un mesaj înregistrat, furnizat de sovietici ca urmare a întrebărilor pe această temă puse de Centrul Finlandez pentru Radiații și Securitate Nucleară.

Rubrică realizată de Anca Voican

Spre o economie de piață

Bursa

Ioan Popa

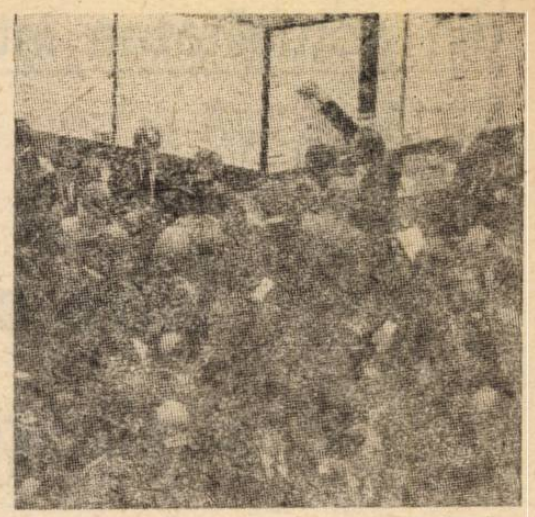

Activitatea de bursă — cu profesionalismul său impenetrant, cu spectaculozitatea operațiunilor — exercită, poate mai mult decît oricare formă de manifestare a realității economice, o puternică fascinație asupra publicului larg. Îmbogățiri fabuloase și căderi catastrofale, speculații îndrăznețe și tranzacții frauduloase sînt legate de existența burselor, considerate nu o dată adevărate cutii ale Pandorei pentru viața economico-financiară. Care este, de fapt, rolul bursei în economia contemporană și ce tendințe se manifestă în zilele noastre în domeniul activității bursiere ?

O piață prin excelență

Definită ca o piață organizată pentru tranzacții cu anumite categorii de mărfuri (burse comerciale) sau cu hîrtii de valoare — acțiuni sau obligațiuni (bursele de valori), bursa reprezintă o componentă esențială a sistemului economic modern. Aici se stabilește prețul pentru mărfurile sau valorile cotate, așa-numitul curs al bursei, reper pentru toate tranzacțiile comerciale sau operațiunile financiare care se desfășoară în țara respectivă, iar, în cazul marilor burse, în întreaga lume. Tranzacția bursieră este, în esență, bazată pe un mecanism de licitație continuă, pe parcursul ședinței bursiere, la toate mărfurile sau valorile cotate. Aceasta înseamnă o confruntare directă și permanentă a cererii cu oferta, asigurîndu-se continuitate și realism procesului de formare a prețului. Prin acest mecanism se pot pune în valoare — într-un anumit loc și după o procedură strict reglementată — forțele echilibrante ale pieței, acea „mînă invizibilă" de care vorbea economistul clasic englez Adam Smith.

Crearea și dezvoltarea piețelor bursiere permit descătușarea și punerea pe baze sănătoase a liberei inițiative, promovarea spiritului de afaceri, a eficienței în activitatea economică : aceasta reprezintă, totodată, un mijloc de a asigura funcționarea unor piețe de liberă concurență, deci fără intervenția din afară a unor factori de comandă, cu caracter administrativ, dar, în același timp, apărate în mare parte de influențele destabilizatoare care pot veni dinăuntrul pieței, de tendințele de monopolizare a ofertei și manipulare a prețurilor.

Desigur, în aprecierea rolului bursei în viața economico-financiară nu putem să ignorăm amploarea consecințelor pe care le poate avea o activitate bursieră foarte intensă, riscul unor speculații incontrolabile, care pot genera panica bursieră și chiar crahul. Istoria bursei este traversată de numeroase astfel de perioade de „excese", cu profunde efecte în planul vieții de afaceri și cu un puternic ecou în rîndurile publicului larg. Nu trebuie, însă, nici să supraestimăm probabilitatea apariției unor astfel de efecte și, cu atît mai puțin, să refuzăm ideea de bursă — și, deci, pe cea de piață — pentru simplul motiv că ea poate duce și la consecințe nedorite.

Consecințele nefaste — în domeniul eficienței economice, al cointeresării agenților economici pentru realizarea unei activități de performanță — ale unei astfel de opoziții „teoretice" au fost dramatic evidențiate în cazul economiilor central planificate. În fond, bursa este o piață prin excelență, cu virtuțile și pericolele ei. Respingerea „de plano" a ideii bursei traduce, de fapt, o temere care își are rădăcinile într-un anumit mod de abordare a realităților economice : cel care consideră că economia este o uriașă mașină, perfect cognoscibilă, care poate fi manevrată „inginerește" de la un pupitru de comandă. Cu alte cuvinte, este vorba de ideologia economiei totalitare, care refuză realitatea economică — atît de complexă, diversificată și care se desfășoară într-un spațiu al riscului și incertitudinii, înlocuind-o cu o ficțiune a certitudinii și perfectei predictabilități : planul atotcuprinzător, care substituie integral piața.

Trecerea de la o economie administrativă, sufocată de plan, la o economie... „economică", bazată pe mecanismele pieței — opțiune fundamentală în țările Europei de Est — înseamnă punerea în funcțiune a pîrghiilor economico-financiare, asigurarea condițiilor pentru acțiunea legilor economice obiective. Aceasta înseamnă un cadru legislativ și instituțional riguros, care să valorifice potențialul pieței, dar, în același timp, să-i limiteze excesele ei, să prevină formarea, din chiar interiorul pieței, a unor procese care pot să ducă la înăbușirea liberei concurențe, la tendințe de monopolizare și manipulare a cererii și ofertei.

Or, unul din rosturile majore ale bursei este tocmai de a institui o astfel de piață organizată, strict reglementată, unde cererea și oferta să se poată manifesta neîngrădit, iar prețul să reflecte tot timpul realitatea economică. De altfel, s-a și spus că bursa este organismul economic care se apropie cel mai mult de modelul teoretic al pieței perfecte. Pe de altă parte, bursa reprezintă un adevărat centru al vieții comerciale și financiare, o instituție care asigură o bază riguroasă pentru realizarea negocierilor de afaceri, precum și o sursă de primă importanță pentru informații privind tendințele conjuncturale pe piețele de mărfuri, servicii și capital.

Barometru al situației economico-financiare

Bursa de valori prezintă o importanță aparte pentru lumea de afaceri, ea oferind o imagine sintetică asupra stării economico-financiare a unei țări la un moment dat, mai precis asupra percepției cercurilor de afaceri în ceea ce privește perspectivele economice pe termen scurt. Cum la bursele din principalele centre occidentale sînt cotate cele mai importante companii capitaliste, indicii bursieri dau o imagine generală a tendinței vieții economico-financiare, mai exact a aprecierii cercurilor de afaceri în legătură cu această tendință.

În acest sens, indicele bursei, de exemplu indicele Dow Jones la celebra bursă de pe Wall Street — New York Stock Exchange —, poate să arate o tendință optimistă, de creștre, sau, dimpotrivă, o atitudine rezervată sau chiar de îngrijorare, la scădere. Fiind o piață pentru titlurile financiare — forma dedublată în hîrtii de valoare a capitalului efectiv —, bursa are o funcție de evaluare, de evidențiere curentă a valorii de piață a acestor titluri, deci a stocului de capital de care dispune o țară.

Existența pieței bursiere permite mobilizarea unor fonduri uriașe, realizarea unor proiecte investiționale de anvergură, care n-ar fi putut fi înfăptuite cu fondurile unui grup restrîns de întreprinzător. În astfel de acțiuni, bursa poate fi implicată atît direct, prin „flotarea" acțiunilor sau obligațiunilor emise pentru finanțarea proiectului (adică introducerea lor pe piața bursieră), cît și indirect, prin rolul său de centru al pieței capitalurilor. Pe de altă parte, înscrierea unei companii în sistemul de cotare bursieră are o importantă semnificație : nu numai că aceasta atestă standingul firmei respective (adică faptul că aceasta satisface criteriile impuse de bursă pentru cotare), dar piața bursieră dă, în fiecare zi, o evaluare de ansamblu a patrimoniului firmei respective. Valoarea de piață a unei firme este dată de numărul de titluri (acțiuni) ale acesteia înmulțit cu cursul acțiunilor în bursă.

Dacă bursa constituie un mijloc de mobilizare a fondurilor pentru procurarea capitalului efectiv, ea reprezintă, în același timp ,o piață de plasamente în hîrtii de valoare. Dar titlurile financiare care se tranzacționează în bursă suportă o dedublare : între valoarea nominală (respectiv, valoarea la care au fost emise și care are, ca reper, costul capitalului efectiv) și valoarea de piață (adică cursul bursei, care oscilează, zilnic, în funcție de raportul dintre cererea și oferta pentru titlurile respective). Aceasta înseamnă că, pe lîngă rezultatele pe care le aduce în mod direct investiția, cel care face plasamente în hîrtii de valoare poate urmări un alt obiectiv : obținerea de profit din diferența de curs dintre momentul cumpărării și cel al revînzării. Dacă, de exemplu, bursa cunoaște o tendință net ascendentă (adică o tendință „tare" sau „sub semnul taurului"), cumpărarea și revînzarea ulterioară de titluri și transformarea lor în bani gheață este o condiție a limitării pierderilor. Marea problemă este cît de mult se poate spera în creșterea cursului : orice semn de slăbiciune a bursei pune în alertă pe deținătorii de acțiuni care urmăresc marja de profit și îi determină să vîndă rapid pentru a nu-și compromite șansele de cîștig.

A crea o bursă într-o economie națională înseamnă deci, înainte de toate, a dota acea economie cu un instrument foarte sensibil de înregistrare a „temperaturii" vieții de afaceri : orice eveniment mai important din domeniul economico-financiar sau din sfera extraeconomică — convulsiuni politice sau sociale — este înregistrat de indicele bursei. Desigur, acest instrumenet nu este unul perfect. În anumite situații, el poate reflecta un optimism nefondat, o falsă promisiune de cîștig, ajungîndu-se uneori la desprinderea trendului bursei de situația economică reală. Este ceea ce poate duce la criza de bursă, la crah, situație care alimentează, cel mai mult, temerea publicului față de acest mecanism infernal care se dovedește a fi, uneori, bursa.

(Continuare în pag. 21)

NICARAGUA

Între coabitare și alianțe tactice

[2]

Instalîndu-se la guvern, dna Violeta Chamorro a preluat o țară răvășită de aproape nouă ani de război, cu o economie în stare de faliment și o populație dezbinată nu numai în plan politic, dar, o parte, angajată chiar în confruntări cu armata. Realizarea reconcilierii naționale — promisă insistent în campania electorală a U.N.O. — apare, azi, nu numai ca o dovadă de respectare a angajamentelor asumate, dar și ca o profesiune de credință, fără de care atingerea celorlalte obiective devine imposibilă. Pe de o parte, este vorba de reconstrucția economică și lărgirea libertăților individuale în cadrul unui proces mai larg de democratizare internă ; pe de altă parte, de posibilitatea reducerii rolului F.S.L.N. de la ceea ce este el în prezent — un factor de presiune și de limitare a plenitudinii puterii — la ceea ce ar trebui, de fapt, să fie — o opoziție politică, obligată să acționeze în cadrul strict constituțional.

„Mai săraci ca oricînd"

În momentul cînd Violeta Chamorro a preluat conducerea țării, în vistieria statului se mai aflau trei milioane de dolari — aceeași sumă, au declarat sandiniștii, pe care au găsit-o ei la înlăturarea lui Anastasio Somoza. Economia nicaraguană este într-o stare de faliment total, avea să precizeze noul președinte într-un mesaj către națiune, rostit la 25 mai. Rapoartele oficiale vorbesc de o datorie externă de zece miliarde de dolari, echivalentul producției nicaraguane pe 36 de ani. Iar aceasta, în condițiile în care „totul lipsește, de la medicamente la tabla de zinc pentru acoperișuri". Deocamdată, primele măsuri au constat din minidevalorizări succesive ale monedei — cordoba —, guvernul anunțînd că intenționează că lanseze „cordoba-oro" (cordoba-aur), echivalentă cu dolarul american. Pînă atunci, însă, inflația înregistrează un ritm galopant, produsul intern brut nu depășește 300 de dolari anual pe cap de locuitor, iar indicele șomajului este de 35 la sută. Înainte de a preda puterea — argumentează unul din consilierii președintelui — sandiniștii au jucat o ultimă festă noului guvern : au operat măriri de salarii, fără acoperire într-o creștere a producției. Efectele rămîn să fie rezolvate de actualele autorități... La acest capitol — al ultimelor decizii ale F.S.L.N. — ar trebui, poate, menționat și un decret de amnistie. Acesta îi pune la adăpost de o eventuală urmărire penală pe toți cei ce, în ultimii zece ani, — militari sau funcționari publici — s-ar putea face pasibili de acuzații privind „modalitățile" de combatere a forțelor „contras" sau de gestionare a avuției statului.

Pe fond de criză, a apărut și primul conflict social căruia a trebuit să-i facă față guvernul : greva generală, de la mijlocul

Simbătă, Violeta Chamorro a asistat, personal, la predarea armelor de către masive grupuri de rebeli, sosiți în acest scop la El Amendro, în sudul țării

lunii trecute, a funcționarilor publici, lansată la chemarea sindicatelor din administrația de stat, de orientare sandinistă. Timp de aproape o săptămînă, greviștii au ocupat sedii de instituții, au paralizat activitatea din telecomunicații și transporturi, au blocat accesul spre parlament și palatul prezidențial. Revendicările lor : sporirea — pentru a se compensa devalorizările succesive și măririle de prețuri —a salariului minim la 150 de dolari, însemnînd o creștere cu 200 la sută, și revenirea la „legea serviciului civil" (suspendată de noile autorități), care garantează stabilitatea locului de muncă pentru funcționarii din domeniul public. Deși inițial s-a opus, guvernul a trebuit, în cele din urmă, să negocieze cu greviștii, cărora le-a acceptat cererile, cu precizarea că mărirea de salarii s-a făcut numai cu 100 la sută. „O grevă politică", avea să caracterizeze dna Chamorro această primă confruntare dintre noile autorități și sindicatele sandiniste. Ziarul guvernamental „La Prensa" considera, în zilele grevei, că scopul real al acesteia a fost „să o facă să capituleze pe Doña Violeta", printr-o „demonstrație de forță subversivă, răspunzînd unui șantaj politic al liderilor sandiniști".

Pentru a face față situației de gravă criză economică — „țara este mai săracă acum ca oricînd", a declarat președintele —, Nicaragua are nevoie de o substanțială infuzie de credite și ajutoare financiare de urgență. Din cele 600—900 milioane dolari, cîți se apreciază a fi necesari într-o primă instanță, circa 300 milioane au fost aprobați, de curînd, de Congresul S.U.A., ca asistență ime-

Dansul „cordobei"

Deși Nicaragua este țara cea mai săracă din America, cu un produs intern brut mai mic de 300 de dolari pe cap de locuitor, banii circulă, ca în nici o altă parte, în hîrtii de peste un milion de „cordobas" (cordoba — moneda națională). Este rezultatul unei inflații care a debutat în timpul sandiniștilor.

Sute de „coioți" — tineri care schimbă la bursa neagră — împînzesc centrul Managuei, lîngă piața orientală, fluturînd impresionante fișicuri de „cordobas" la sosirea oricărui automobilist dispus să le schimbe pe mult căutații dolari. Toți scot la vedere și micile lor calculatoare indispensabile operațiunilor complicate, generate de permanentele modificări ale ratelor de schimb. Cei ce ofereau 120 000 de „cordobas" pentru un dolar, la 25 aprilie, data instalării la putere a Violetei Chamorro, dau acum mult peste 200 000.

„Coioții" îi așteaptă pe automobiliști la lumina zilei, cu teancuri de hîrtii de o sută, două sute și chiar un milion de „cordobas". Negociază, modificînd rata de schimb la fiecare oră și calculînd valoarea dolarului la sfîrșitul zilei. Cît vor oferi mîine ? Nimeni nu știe, dar totul este posibil, pentru că noul președinte al Băncii Centrale, Francisco Mayorga, a anunțat o iminentă explozie inflaționistă, de care îi acuză pe sandiniști, anterior la guvern. Pesimismul noului responsabil al politicii economice este atît de profund, încît a anunțat tipărirea de noi bani de hîrtie, de cinci milioane, pentru a ușura cel puțin minuirea lor, acum dificilă.

Hiperinflația îl deconcentrează pe consumator, care își amintește de prețurile din ziua precedentă, și sporește improvizația și fantezia comercianților, care încearcă să vîndă azi... la prețurile de mîine. Pentru străinul care are în buzunar dolari, socotelile sînt, pur și simplu, imposibile. O cină de patru persoane, fără excese, poate costa opt milioane : plătită în „cordobas" schimbate cu o săptămînă în urmă, face 80 de dolari ; cu „cordobas" de azi, mai puțin de jumătate. Este, oricum, un preț inaccesibil pentru salariul unui nicaraguan, care oscilează între 30 de dolari — pentru un profesor, 50 — pentru un funcționar de stat sau 100 — pentru un medic. Și asta, pentru a vorbi de categoriile sociale cele mai puțin defavorizate.

Rapiditatea cu care variază rata de schimb oficială — pe care nimeni n-o ia în seamă — și cea de la bursa neagră face ca schimbul să se efectueze în ultima clipă, chiar înainte de plată, pentru a beneficia de cea mai proaspătă fluctuație... Străinii se hotărăsc în momentul cînd cumpără sau consumă ceva, iar nicaraguanii schimbă puțin cîte puțin, după necesități, păstrînd pentru mîine cît mai mulți dolari, primiți aproape întotdeauna de la vreo rudă emigrată în S.U.A. Dar pentru „coioți", negoțul își are zig-zag-urile lui. Dacă dolarul urcă și moneda cade în picaj, pot pierde tot ce au cîștigat cu o zi înainte, întrucît se devalorizează, în aceeași măsură, și acele „cordobas" cumpărate pentru a le vinde clienților viitori.

Statisticile despre inflația veche și cea previzibilă au tot atîtea zero-uri ca și banii de hîrtie, care circulă la Managua. Prima explozie inflaționistă a avut loc în 1988 : 33 000 la sută anual. În 1989, a scăzut la 1 400 la sută, iar, pentru 1990, F. Mayorga prevede o rată a inflației de 12 000 la sută, dacă nu se modifică tendințele din primele luni.

Noul guvern, care nu pare să poată controla fenomenul, speră că ajutorul american, de 300 milioane dolari, și revenirea în forță a investițiilor particulare vor putea stăvili spirala inflaționistă, care îi favorizează pe speculanți și perpetuează mizeria din țară.

diată pentru noul guvern. Desigur, aceasta — spre deosebire de regimul sandinist — contează pe „sprijinul total" al Washingtonului, cum a declarat președintele George Bush, care a ridicat, recent, sancțiunile economice impuse în mai 1985. Vor fi reluate, deci, relațiile comerciale și se va manifesta, în general, o atitudine binevoitoare, în contextul noului curs al raporturilor nicaraguano-americane, după victoria opoziției în alegeri.

În baza aceleiași schimbări produse la Managua, ansamblul relațiilor externe nicaraguane cunoaște o reevaluare, care nu înseamnă, totuși, „mișcări" bruște sau poziții radical modificate. În regiunea centro-americană existența, în prezent, a unor guverne de aceeași orientare ideologică facilitează o extindere a conlucrării, ca, de altfel, cu toate țările latino-americane ; mai mult, se așteaptă ca evoluțiile din Nicaragua să impulsioneze o reglementare negociată a conflictului din Salvador, prin încetarea ajutorului sandinist către gherila din această țară. În același timp, noul guvern intenționează să ducă o politică realistă, de colaborare în plan economic cu orice stat care este dispus să coopereze, inclusiv cu partenerii tradiționali ai sandiniștilor, respectiv cubanezii și sovieticii. Havana și-a retras, imediat după alegeri, consilierii militari din Nicaragua, precizîndu-se că, în ceea ce privește specialiștii civili aflați la Bluefields (oraș de coastă, grav afectat de ravagiile uraganului Juana, din toamna trecută), aceștia pot rămîne pentru a ajuta, în continuare, la reconstrucția localității ; nu s-au putut da, în schimb, asigurări în legătură cu continuarea vînzărilor de petrol, furnizate pînă acum de Cuba. Pe de altă parte, Moscova — care nu s-a angajat niciodată față de Managua în aceeași măsură ca față de Havana, în ciuda unor livrări de armament către guvernul lui Daniel Ortega — nu a părut afectată de rezultatele alegerilor. De altfel, situația din regiune, inclusiv cea din Nicaragua, a fost discutată la diversele întîlniri sovieto-americane din ultima vreme ; în acest timp, sandiniștii au început să ducă o mai accentuată politică de nealiniere și să accepte, printr-o viziune mai realistă, condiția geopolitică a țării. „Daniel Ortega a dat dovadă că a devenit un politician care înțelege evoluția evenimentelor", declara fostul președinte costarican, Oscar Arias, apreciind recunoașterea, de către F.S.L.N., a rezultatelor alegerilor din februarie.

„Contras" — fără nici o rațiune de a mai fi

Pentru regimul sandinist, grupurile „contras", finanțate de S.U.A., au reprezentat opoziția armată, acțiunile militare ale acesteia ținînd permanent în alertă guvernul lui Daniel Ortega, a cărui înlăturare a urmărit-o. Ceea ce n-au reușit, însă, rebelii, pe calea armelor au izbutit, pe calea urnelor, partidele angajate în lupta politică. Noile autorități au rămas, în schimb, cu povara rezolvării acestei probleme-cheie pentru liniștea și chiar pacea internă : demobilizarea (dezarmarea și revenirea la vatră) a rebelilor.

În momentul victoriei U.N.O. la scrutinul general din februarie, grupurile „contras" și-au pierdut, practic, rațiunea de a fi. La 18 aprilie, liderii lor au semnat, de altfel, un acord de încetare a focului cu guvernul sandinist, pe atunci încă în funcție, și un altul, privind etapele dezarmării, cu reprezentanții doamnei Chamorro. Era evident, totuși, că lucrurile nu vor fi simple. Revenirea la viața civilă a peste 13 000 de rebeli, care de peste opt ani duceau o viață de luptători de gherilă și ale căror familii li se alăturaseră în taberele lor militare, presupunea un proces complicat. Ei cereau garanții de securitate și de protecție din momentul cînd își vor preda armele, completate cu facilități economice, pentru a-și putea asigura existența. În același timp, nu puteau scăpa evidenței unele reticențe ale combatanților în ce privește dezarmarea, alimentate de ostilitatea față de sandiniști și brațul lor armat — forțele militare și poliția. Ca urmare, deși a fost semnat un acord de demobilizare, aceasta s-a făcut în pas de melc, cu atît mai mult cu cît, conform celor stabilite, are caracterul unei acțiuni voluntare și nu obligatorii. În plus, menținerea generalului Humberto Ortega în fruntea armatei a sporit temerile și nemulțumirile ; după cum greva salariaților prosandiniști din sectorul public — a declarat Isidro Galeano (alias „comandante Franklin") liderul militar al „contras" — a convins rebelii că guvernul Chamorro nu poate controla opoziția.

Dempobilizarea rebelilor rămîne, totuși, de strigentă actualitate, obiectiv sprijinit — chiar dacă din rațiuni aparent diferite — de autoritățile la putere, de sandiniști și de Națiunile Unite. De altfel, pași importanți s-au făcut deja : mulți dintre luptători s-au grupat în cele cinci „zone de securitate", create pentru a li se asigura protecția. Aici, predarea armelor are loc sub supraveghere internațională, asigurată de „căștile albastre", respectiv membrii misiunii de observatori ai O.N.U. pentru America Centrală (O.N.U.C.A.) și ai Comisiei internaționale de supraveghere și control (C.I.A.V.).

Pe de altă parte, după o sistare a procesului de demobilizare — decisă de liderii combatanților pe motivul instabilității interne —, negocieri desfășurate cu guvernul, la 30 mai, au dus la noi înțelegeri. „Încă un pas spre o pace durabilă", a declarat Violeta Chamorro. Acordul, realizat după discuții laborioase, a stabilit că dezarmarea rebelilor se va încheia pînă la data de 10 iunie. Guvernul se angajează să le asigure, apoi, instalarea în așa-zisele „poluri de dezvoltare", unde vor beneficia de asistență economică și își vor putea constitui o poliție rurală, subordonată ministerului de interne. Vor fi, de asemenea, reprezentați în toate instituțiile nicaraguane implicate în reîncadrarea lor în viața civilă, precum și în guvernele locale.

Urmărind ritmul lent al predării armelor, secretarul general al O.N.U., Javier Perez de Cuellar, evoca necesitatea prelungirii mandatului misiunii de observatori. Într-adevăr, scadența a sosit, fără ca procesul — cu dată limită stabilită prin acord — să se fi încheiat. Ce e de făcut ? Guvernul va trebui, probabil, să aducă dovezi palpabile privind punerea în aplicare a planului anunțat de reducere a forțelor armate, sarcină ce cade în seama generalului Humberto Ortega (de altfel, una din rațiunile menținerii sale în funcție). Rebelii vor avea de învins propriile reticențe și sentimente de neîncredere, mai mult sau mai puțin justificate. Acuzațiile lor privind unele asasinate realizate de militari — motivul suspendării, luna trecută, a demobilizării — nu au putut fi confirmate de comisia guvernamentală deplasată la fața locului. În sfîrșit, Consiliul de Securitate al O.N.U. a acceptat prelungirea, pînă la 29 iunie, a mandatului „căștilor albastre", încercînd, în același timp, să găsească noi modalități de impulsionare a dezarmării rebelilor.

Lent, marcat uneori de stagnări, procesul dezarmării grupurilor „contras" apare, totuși, ireversibil. Două treimi din rebeli și-au predat deja armamentul, unii lideri marcînd momentul printr-o ceremonie desfășurată în prezența Violetei Chamorro. „Războiul s-a sfîrșit. Intrăm într-o etapă de pace, cînd ne vom putea consacra reconcilierii și reconstrucției țării", a declarat ea, amintind obiectivele guvernului său de „salvare națională". În perspectivă, Rezistența Nicaraguană se va transforma, probabil, într-un partid politic — cel puțin așa au declarat unii din liderii ei. Rămîne, desigur, de văzut dacă se va realiza o asemenea intenție, întrucît singurul punct comun al rebelilor a fost antisandinismul. Or, există deja — ca alternativă la F.S.L.N. — alianța U.N.O. Dar va rezista aceasta disensiunilor interne ? Răspunsul depinde, în viitorul apropiat, de măsura în care noul guvern își va consolida puterea, pentru a reuși, în sfîrșit, să nu mai fie nevoit să recurgă la atît de criticatele compromisuri. Și, în egală măsură, pentru a putea trece la aplicarea programului său, din care prea puține puncte au putut fi atinse sau prefigurate. Pentru moment, au fost anulate serviciul militar obligatoriu și legea reformei agrare. Nu vor fi, totuși, desființate cooperativele agricole create de sandiniști, iar declarațiile doamnei Chamorro, privind revizuirea situației pămînturilor confiscate de aceștia sînt încă neclare și timide. F.S.L.N. avertizează deja cu posibilele „ieșiri în stradă" ale populației, în cazul în care se va încerca „o atingere a cuceririlor revoluției". O bună parte dintre acestea — naționalizarea comerțului exterior sau a băncilor, de pildă — sînt apărate chiar prin Constituție. Iar modificarea legii fundamentale reclamă votul favorabil a două treimi din numărul deputaților, respectiv peste 60. U.N.O. nu dispune, însă, decît de 51 de reprezentanți, care nici nu formează măcar un grup unitar. Căutarea unei conlucrări cu sandiniștii pare, de aceea, posibilă, după cum este de presupus că, la rîndu-i, F.S.L.N. va urmări, bazîndu-se pe atu-urile de care dispune, o tactică de recîștigare a puterii politice. „Putem pierde guvernarea, dar nu puterea", declarase, anul trecut, Daniel Ortega. Conjunctura internă pare, pentru moment, să-i dea dreptate. Rămîne, totuși, de văzut cum vor evolua lucrurile în cei șase ani, cîți are la dispoziție guvernul Chamorro pentru a-și consolida victoria electorală dobîndită în februarie trecut.

Anca Voican

Bursa

(Urmare din pag. 19)

După cum se știe, ziua de 19 octombrie 1987 a marcat unul din cele mai grave momente în istoria burselor de valori, amintind, în unele privințe, de celebrul crah interbelic. La New York Stock Exchange, indicele Dow Jones a înregistrat o scădere record de 508,32 puncte (peste 22 la sută), depășind chiar scăderea din 28 octombrie 1929 (12,8 la sută), care a marcat debutul marii crize din 1929—1933, cu cortegiul său de consecințe economico-financiare, sociale și politice. Numai că, în 1987, crahul de bursă, deși a avut un puternic șoc emoțional în lumea de afaceri, nu a mai generat efecte similare celui din 1929. Este aici și rezultatul unei reglementări mai stricte a activității bursiere, precum și expresia eficacității intervenției statale — acțiunea concertată a guvernelor din S.U.A., Europa occidentală și Japonia de stabilizare a economiei și dezamorsarea situației de panică. Prin urmare, fără să poată fi controlată complet — nu se poate controla perfect un fenomen viu, de mare complexitate, cum este piața — bursa pare a fi fost, în perioada consecutivă crizei interbelice, mult „domesticită".

Dar, dincolo de excesele sale, bursa s-a dovedit o instituție esențială pentru funcționarea economiei de piață : fără bursa de valori nu poate fi concepută economia modernă a țărilor occidentale. O dovadă, în acest sens, este faptul că piața bursieră tinde să se extindă. Pentru a fi cotate la bursa propriu-zisă, firmele trebuie să răspundă unor anumite condiții restrictive (volum al capitalului, vechime, bonitate financiară). S-au creat, însă, piețe bursiere secundare, unde accesul este permis în condiții mai puțin limitative și chiar, în ultimul timp, au apărut așa-numitele piețe terțe, unde pot fi cotate firmele noi, constituite de regulă în domenii cu mari promisiuni de profit, dar și cu riscuri considerabile. Mai mult, în cadrul burselor tradiționale s-au diversificat în mod deosebit tipurile de operațiuni ce pot fi efectuate, punîndu-se la dispoziția operatorilor o serie de instrumente noi, deosebit de atractive. Piețele „futures" (la termen) cu instrumente financiare și active monetare constituie una dintre cele mai recente creații în materie bursieră. Ele au apărut prin extinderea principiilor care guvernează activitatea piețelor la termen pentru active monetare (în speță valute) sau diferite titluri financiare (bonuri de tezaur, obligațiuni, depozite în eurodolari).

(Va urma)

Iugoslavia — pe calea economiei de piață și a pluralismului politic

Sporirea eficienței economice prin promovarea fermă a principiilor economiei de piață și a pluralismului formelor de proprietate, ca și democratizarea vieții politice interne prin legalizarea pluripartitismului, constituie direcțiile fundamentale ale programului de reforme economice și politice, inițiat de premierul iugoslav Ante Markovici.

Ante Markovici, de profesie inginer, a fost desemnat în fruntea Consiliului Executiv Federal al Iugoslaviei, în martie anul trecut, succedîndu-i lui Branko Mikulici, care a demisionat, împreună cu întregul cabinet, la sfîrșitul anului 1988. Noul premier și-a asumat sarcini deosebit de dificile într-un moment în care Iugoslavia era confruntată cu o îndelungată și profundă criză politică și economică marcată de o inflație galopantă, a cărei rată lunară se cifra, la finele anului trecut, la 64 la sută.

Conștient de faptul că o cotitură radicală pe plan economic nu este posibilă prin implicarea și sub presiunea factorului politic, Ante Markovici a cerut conducerii statului să-i acorde, încă de la începutul mandatului, sprijin și deplină autonomie în aplicarea măsurilor pe care le propune. Ceea ce a și obținut.

Ținînd seama de experiențele anterioare, care, în cazul Iugoslaviei, au demonstrat că reducerea inflației și stabilizarea economică nu se pot realiza prin paliative, ci prin „intervenții chirurgicale radicale", el a procedat, mai întîi, la elaborarea tuturor premiselor normative și legislative pentru edificarea noului sistem, ceea ce a făcut posibil să se treacă la reforma monetară, fiscală și bancară, la crearea unei piețe iugoslave integrale — a muncii, a capitalului și a mărfurilor. Prin adoptarea Legii cu privire la comerțul cu străinătatea, a fost suprimat, de asemenea, monopolul întreprinderilor de stat de profil în acest domeniu. Paralel cu aceasta, s-a procedat la modificarea rolului statului, în sensul slăbirii intervențiilor sale administrative în sfera economică și al sporirii funcțiilor lui juridice în ocrotirea personalității și libertății omului.

Acum, la un an și două luni după instalarea sa în fruntea guvernului, Ante Markovici și echipa sa pot fi mulțumiți de munca depusă, programul iugoslav de reforme economice oferind primele rezultate, calificate ca de-a dreptul „miraculoase". După introducerea convertibilității dinarului, la 1 ianuarie 1990, și pînă în prezent, rezervele valutare ale țării au sporit la 8,4 miliarde dolari, iar pînă la sfîrșitul anului se așteaptă ca ele să se cifreze la 11-12 miliarde — aprecia, la jumătatea lunii mai, Al. Mitrovici, vicepreședinte al guvernului, în expunerea prezentată în fața parlamentului despre rezultatele reformei economice. Markovici este primul premier al Iugoslaviei postbelice — sublinia ziarul „Borba" — care a reușit să facă dinarul convertibil, oferind cetățenilor iugoslavi posibilitatea de a vinde și cumpăra, de la banca proprie țări, devize forte pentru dinari. În această perioadă, importurile au crescut cu 40 la sută, iar exporturile cu 30 la sută. Pentru prima oară, ponderea mărfurilor din import pe piața internă a ajuns la 13 la sută, față de numai 8 la sută, cît reprezenta anterior. Totuși, „saltul" cel mai spectaculos a fost realizat în domeniul inflației, a cărei rată a scăzut, în luna mai la 0,4 la sută, iar pe ansamblul anului se estimează că ea nu va depăși nivelul planificat de 12—20 la sută. La aceasta se adaugă și rambursarea ratelor scadente ale datoriei externe, care, la sfîrșitul anului trecut, a fost redusă la aproximativ 16 miliarde dolari. Actuala politică monetară restrictivă va fi urmată, începînd din al doilea semestru al acestui an, de un nou ciclu de dezvoltare orientat spre crearea de întreprinderi mici și mijlocii, ușor adaptabile la cerințele pieței și promovînd toate formele de proprietate particulară, mixtă și de stat.

Pentru relansarea dezvoltării economice, aflată de mult într-o stare de letargie, vor fi folosite toate sursele financiare sănătoase interne, investițiile comune cu partenerii străini, precum și noi credite din străinătate. În ultimul an, au fost încheiate 1 240 de acorduri de investiții comune, adică de două ori mai mult decît în ultimii 20 de ani. Pe de altă parte, cu Fondul Monetar Internațional s-a convenit încheierea unei noi tranzacții „Stand By", pe baza căreia această instituție financiară va acorda Iugoslaviei un credit în valoare de aproximativ 600 milioane dolari. Banca Mondială urmează să acorde, și ea, un împrumut de 400 milioane dolari. Se preconizează, totodată, angajarea de negocieri cu „Clubul de la Paris" pentru reeșalonarea unei părți din datoria scadentă, precum și cu C.E.E., în vederea obținerii unui credit de cîteva miliarde dolari.

Deși nu vor fi neglijate nici obiectivele economice mai mari, ca, de exemplu, construirea și modernizarea transporturilor, noul capital financiar va fi orientat, cu precădere, spre agricultură, turism și mica industrie. Aceste domenii vor trebui să absoarbă și o bună parte din forța de muncă eliberată de întreprinderile nerentabile, care vor fi nevoite să-și închidă porțile, deoarece guvernul este hotărît să sprijine doar întreprinderile capabile să se adapteze cerințelor pieței.

O problemă deosebită cu care se confruntă, în momentul de față, economia iugoslavă este cea a lichidităților interne. Potrivit datelor furnizate de Oficiul federal de contabilitate (reproduse de ziarul „Borba") în luna martie, 6 375 de întreprinderi au funcționat la limita solvabilității. În aceeași lună, 213 întreprinderi au fost declarate falimentare.

Fără îndoială că forța de muncă excedentară, ca urmare a lichidării întreprinderilor nerentabile, va agrava problema șomajului, cu care se confruntă, de mult timp, Iugoslavia. Potrivit afirmației lui Ante Markovici, 20 la sută din forța de muncă actuală va fi eliberată în procesul adaptării la noul sistem.

Pachetul măsurilor economice a fost completat, în această primăvară, de cel al reformelor politice, esența lor constînd în edificarea unui stat de drept, cu democrație pluripartită, în centrul căreia să se afle omul, cu drepturile și libertățile sale, după standardele civilizației europene și mondiale.

Desigur, pentru a putea duce la bun sfîrșit reformele economice și politice, cabinetul Markovici are nevoie — după cum a afirmat-o el însuși, la începutul mandatului — de încă patru ani. Oficial, mandatul actualului guvern, al parlamentului federal și al Prezidiului R.S.F.I. expira la jumătatea lunii mai. Adunarea R.S.F.I. a dat curs propunerii guvernului ca mandatul tuturor acestor organe să fie prelungit pînă la sfîrșitul anului, urmînd ca, pînă atunci, să fie create toate premisele legale pentru instaurarea pluripartitismului, oferind tuturor formațiunilor politice nou create posibilitatea de a participa la viitoarele alegeri. Dacă, la începutul anului, în afară de Uniunea Comuniștilor nu au existat alte forțe, în prezent, în Iugoslavia, există peste 130 de partide și formațiuni politice, organizate, în principal, pe baze naționale.

Înfăptuirea tuturor acestor reforme economice și politice, care se condiționează și completează reciproc, necesită un climat politic și social stabil. Or, în discursul rostit, în fața Adunării R.S.F.I., despre situația politică actuală din țară, noul președinte al Prezidiului R.S.F.I., Borisav Iovici (ales în această funcție la 15 mai a.c., cu un mandat de un an), a declarat: „Situația politică și pe planul securității este atît de complexă și instabilă, încît se poate vorbi, pe bună dreptate, de punctul cel mai critic în evoluția R.S.F.I. Se impun schimbări unilaterale în orînduirea federativă stabilită prin Constituția R.S.F.I. și se invocă dreptul la separare, fiind periclitată funcționarea Federației și a instituțiilor sale. Se agravează relațiile interetnice, paralel cu manifestarea unor sentimente naționaliste și șovine tradiționale. Se extind amenințările revanșarde și răfuielile cu cei care au o altă orientare politică".

Cele mai aprinse dispute se poartă în jurul viitoarei organizări a federației. Slovenia și Croația — unde, după recentele alegeri parlamentare pluripartite, a venit la putere opoziția, necomunistă, — se pronunță pentru un sistem confederal, în cadrul căruia republicilor să le fie garantat, prin Constituție, dreptul la autodeterminare, inclusiv dreptul la separare. În unele comentarii de presă, victoria opoziției în cele două republici este apreciată ca un prim pas spre destrămarea Iugoslaviei. Într-un recent interviu acordat ziarului „Nedelni viesnik", din Zagreb, ministrul apărării din Slovenia, Ianez Ianșa, a avertizat că numai o orînduire confederală ar putea salva Iugoslavia de destrămare. Potrivit declarației sale, „cel mai mare pericol pentru destrămarea Iugoslaviei îl reprezintă acele forțe care nu acceptă schimbări în societate, ci, prin forțele represiunii, doresc, cu orice preț, să mențină monopolul puterii, invocînd principiile constituționale depășite de viață".

O altă încercare grea pentru Iugoslavia o reprezintă provincia autonomă Kosovo, unde, în februarie și martie anul trecut, au avut loc demonstrații ample ale etnicilor albanezi, demonstrații apreciate oficial ca acțiuni contrarevoluționare ale iredentiștilor și naționaliștilor albanezi, orientate spre subminarea orînduirii de stat și avînd ca scop final separarea provinciei de Iugoslavia și alipirea ei la Albania. Recent, a fost ridicată starea excepțională instituită de Prezidiul R.S.F.I. în Kosovo, după tulburările de anul trecut, dar situația rămîne fragilă, deoarece au fost grav afectate relațiile interetnice și încrederea reciprocă.

Rolul armatei ca factor de coeziune și garant al apărării securității, unității și integrității teritoriale a țării este, de asemenea, o problemă disputată în forurile iugoslave. Slovenia se pronunță pentru crearea armatei naționale în fiecare republică, pentru instituirea așa-zisului serviciu militar alternativ, invocînd cheltuielile prea mari pe care le alocă, din venitul său, pentru întreținerea forțelor armate iugoslave.

La aceasta se adaugă și profundele scindări în rîndul Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia care — după eșecul Congresului al XIV-lea, extraordinar — va trebui să-și revizuiască platforma și să-și redobîndească încrederea, înainte de a se angaja în lupta electorală, în condițiile sistemului pluripartit, sistem în cadrul căruia Constituția nu îi va mai garanta **a priori** rolul de forță politică conducătoare.

Vera Georgescu

Bravo România!

Cînd, la cumpăna zilelor 18—19 iunie a.c., cu vocea sugrumată de emoție, Cristian Țopescu ne spunea că România noastră de suflet s-a calificat între primele 16 echipe prezente la a 14-a ediție de la Coppa del Mondo, abia dacă ne mai puteam bucura. Atît de mare a fost tensiunea acelui meci, pe care foarte mulți l-am privit, dar puțini am mai sperat în calificare. Și, totuși, miracolul — dacă e vorba de așa ceva — s-a produs, iar imaginea cu Maradona implorîndu-l pe Dumnezeu să-l ajute și acum a făcut înconjurul lumii, ca o dovadă a neputinței sau a impunerii altor valori, întrucît s-ar putea să ne înșelăm, dar actualul turneu final al campionatului mondial al celui mai popular, pătimaș și controversat sport de pe Terra — fotbalul — oferă, doar după disputarea primelor două manșe ale grupelor, atîtea subiecte de comentat, cît, poate, alte cupe ale lumii la un loc ! Ne aflăm, pur și simplu, în fața unor o mie și una de nopți cu povești, una mai controversată decît alta, una mai palpitantă decît alta ! Dac-ar fi să amintim doar surprizele de proporții furnizate de așa-numitele echipe „mici" — Egipt, Costa Rica, Coreea de Sud, SUA, de Camerun, buna noastră cunoștință, nu mai vorbesc ! — și ar fi, parcă, de ajuns. Și totuși ! Lumea „bună" a fotbalului, ca și spectatorii simpli se întreabă, firesc : unde este marea tripletă a Olandei — Rijkaard, Gullit, Van Basten ? ; se poate vorbi de accident în cazul unor scoruri atît de mici (1—0) pentru echipe cotate atît de bine, Italia—SUA, Brazilia — Costa Rica ? Cît de obiectivi, corecți și, în fond, capabili sînt unii arbitri, cum este suedezul Frederikson, care are pe conștiință drumul reprezentativei sovietice la ultimele două cupe ale lumii ? Ce este un campionat mondial : o întrecere pur sportivă sau un tîrg, mai mult sau mai puțin deschis, de fotbaliști și antrenori ! ș.a.m.d.

Cazul Milla : adio, dar rămîn ! Roger Milla (și nu Miller, cum apare pe ecranele televizoarelor) este un celebru fotbalist camerunez. Pe terenuri era (și mai este) apreciat ca un dribleur impenitent. În afara stadioanelor este la fel de imprevizibil, cu multe retrageri „definitive" și tot atîtea reveniri spectaculoase. Astfel, la 12 iulie 1987, la Yaoundé (capitala Camerunului) își dispută primul său meci de „adio" în echipa țării sale. Își ia rămas bun de la public și părăsește stadionul plîngînd. La 15 decembrie, își reia activitatea „în mod excepțional". Decembrie 1987 — Milla re-organizează sărbătorirea sa și spune din nou „adio" spectatorilor din Douala (al doilea mare oraș al țării). Trei luni mai tîrziu iată-l îmbrăcînd tricoul „Leilor neîmblînziți" pentru faza finală a celei de-a 16-a Cupe a Africii (Maroc, martie 1988).

În decembrie 1988, Roger dezminte revenirea lui printre „Lei" și adaugă că nu va mai purta tricoul cu numărul 9. La 31 mai 1989, la Montpellier (Franța), Milla dispută „ultimul" meci cu echipa clubului său. La Paillade, și întoarce „definitiv" pagina activității profesioniste. Are 37 de ani. Start fals, pentru că iarăși acceptă o „picătură" de angajament pe șase luni la „La Saint-Pierroise", un club din insula Réunion. În martie a.c., Roger se află la Annaba (Algeria), unde urmărește campania (nefructoasă) a „Leilor" în „Cupa Africii". Cum aceștia pierd titlul. Milla își oferă serviciile pentru Coppa del Mondo 1990 și însoțește oferta de declarații numeroase, ce au un larg ecou în rîndurile opiniei publice. Luni 30 aprilie a.c., lotul camerunez pleacă în Iugoslavia pentru un stagiu de pregătire. Fac deplasarea 27 jucători plus tehnicienii lotului, iar Milla, retras din activitate, nu candidează pentru turneul final. „Mă simt în pielea unui ofițer de rezervă care, atunci cînd războiul este declarat, își pune uniforma și așteaptă chemarea la regiment", declară el. Beneficiind de un larg cerc de relații, inclusiv în jurul președintelui țării, roagă prietenii să intervină pentru el. Rezultatul nu se lasă așteptat : sîmbătă 5 mai, ministrul tineretului și sportului, Joseph Fofé, îl „selecționează" pe Milla și-l pune „la dispoziția echipei naționale în vederea Cupei lumii". Apoi, ministrul însuși se deplasează în Iugoslavia, însoțindu-l pe Milla, și comunicînd hotărîrea antrenorului Nepomniaci și adjuncților lui, Manga-Onguene și Kaham. Este o revenire politică, se spune în anturajul echipei. Urmează întrebarea : „bătrîna vulpe", care n-a marcat nici un gol, în 1982, în Spania, va putea face ceva, acum, mai bătrîn cu opt ani ? În meciul cu Argentina (cînd Camerunul a furnizat prima mare surpriză, cîștigînd cu 1—0, în zece, și, apoi, nouă oameni), Milla a jucat doar 10 minute. În întîlnirea următoare, cu România, el a fost introdus în repriza a doua, a înscris două goluri, întrucît mult mai tînărul său adversar, Andone, era prea obișnuit, din meciurile cu Victoria, Moreniul sau Hunedoara, să nu fie „deranjat" și efectul obișnuinței s-a văzut. Oricum, „ofițerul de rezervă", Milla, și-a făcut datoria în mod spectaculos...

Milla (dreapta) în plină acțiune...

Superstiții. Continuă să se facă publice tot felul de superstiții pe care le au unele echipe și jucători. Astfel, argentinienii i-au cerut lui Burruchaga, bunul prieten al lui „Maradona", să nu se radă pînă în... finală ! Cum, înaintea meciului cu Camerunul (al cărui final se știe !), ei primiseră ordin să se radă, acum nu mai acceptă asemenea dispoziții.

Ecologică. Spre a proteja cît mai bine pătura de ozon — în jurul căreia, de atîta vreme, se poartă polemici aprinse în ziare, la TV și la radio s-au convocat chiar reuniuni internaționale speciale — „verzii" italieni au cerut în mod expres „tifoșilor" să nu mai utilizeze claxoane cu aer comprimat în timpul meciurilor echipei italiene, întrucît acestea nu fac doar zgomote, ci sînt și foarte periculoase pentru atmosferă.

Gavrilă Balint, autor al golului decisiv și... coautor al calificării în optimi

Manevre scurtate. Responsabilii manevrelor N.A.T.O. în Marea Mediterană au scurtat, joi, exercițiile complexe ale Flotei a 6-a americane în largul insulelor Baleare spre a permite participanților să privească la televizor întîlnirea Italia — S.U.A. Se spune că piloții și tehnicienii n-au regretat decizia : ei au asistat la o excelentă partidă a echipei lor, căreia celebra „scuadra azzura" nu i-a înscris decît un gol, și acela foarte tîrziu !

Pînă și Hanoiul. Locuitorii capitalei vietnameze nu ezită să-și întrerupă nopțile, din cauza decalajului orar, pentru a urmări în direct, la televiziune, Coppa del Mondo. Tinerii se joacă cu mingea toată ziua, „botezați" în vedetele internaționale din Italia. Mai mult, televiziunea vietnameză a vorbit despre persoane care au pierdut totul pariind pe rezultate. Acolo, se speră că echipa națională se va califica în turneul final din 1994 organizat în Statele Unite.

Nimic despre fotbal ? Romancierul italian Alberto Moravia, maestrul literelor italiene de peste o jumătate de secol, declară, în mod categoric : „n-am nimic de zis despre fotbal" ; înainte de a-și scrie un editorial de 400 de rînduri. Subiectul — fotbalul. Ziarul „L'Unita, organul P.C.I., vorbește despre un secretar al P.C.I., care, așa cum îl imaginează un ziar advers, strigă la soția sa: „Aureliana, începează să mă îmbrățișezi și să mă săruți, echipele sînt deja pe teren" !

Record. Ungaria, care a marcat 27 goluri în cinci întîlniri (media — 5,40 goluri de meci) în 1954, deține încă recordul mediei de goluri înscrise în Cupa lumii. Urmează Polonia, cu 5 goluri într-o partidă în 1938, R.F.G. cu 9 goluri în două meciuri (4,50 media), în cadrul actualului campionat mondial (Italia '90), și 25 goluri în 6 întîlniri (4,16), în 1954.

Dumitru Constantin

ARMAND CĂLINESCU: Însemnări politice 1916-1918

• file din epopeea Marii Uniri •

În urmă cu aproape nouă ani, am publicat în revista „Flacăra" (nr. 42 din 15 octombrie 1981) un interviu cu Adela Călinescu, soția ilustrului bărbat de stat care a fost Armand Călinescu. Discuția a fost de fapt mai lungă, continuată pe distanța cîtorva zile. Nădăjduim ca într-o zi să dăm publicității părțile încă inedite ale convorbirii extrem de interesante purtate cu aproape nonagenara amfitrioană.

Între atîtea altele, am discutat atunci mult despre **„Însemnările politice"** *ale lui Armand Călinescu. Ne-a fost povestită întreaga odisee a celor șatpe caiete (format școlar) legate, pe care scria „Însemnări politice pentru uzul meu". În vremuri tulburi — deși îndurerata văduvă le păzise cu strășnicie — i-au fost „luate", fără să-i mai pricinuiască vreodată. Fuseseră cerute și de Ion Antonescu, dar i le restituise, după copierea lor în mai multe exemplare la mașina de scris, formă în care se află și astăzi depozitate în cîteva fonduri arhivistice din țară *). Marea mîhnire a Adelei Călinescu era că nu se putea da încă de urma caietelor manuscrise, copiile dactilo conținînd multe greșeli de transcriere.*

I-am mărturisit Adelei Călinescu cum noi înșine studiasem în mod temeinic conținutul „Însemnărilor politice" pe cînd ne documentam pentru o elaborare mai amplă asupra Rezistenței antihitleriste românești. Și, în adevăr, constatasem că nu este vorba de memorii propriu-zise, ci de niște însemnări politice aproape zilnice, de cele mai multe ori extrem de condensate, lapidare, așternute pe hîrtie la prima mînă, cum s-ar spune, cu mari hiatusuri în perioada 1925—1932, dar extrem de stufoase după această dată înainte și pînă în preziua lui 21 septembrie 1939 — de la care s-a împlinit deja o jumătate de secol — cînd mercenarii lui Hitler l-au ucis pe autorul „însemnărilor", prim-ministru al țării aflat la datorie, în serviciul comandat de apărător al integrității teritoriale și independenței naționale ale României.

Și totuși, „cronicarul" Armand Călinescu n-a respectat întrutotul regula jocului propus, fiindcă în preambulul „notelor" sale se află cîteva zeci de pagini din anii 1916—1918, care nu se vor a fi însemnări politice zilnice, precum cele de după 1925, ci, structurate pe capitole (XX), sînt în realitate sintetice analize ale evenimentelor politice, militare, sociale, diplomatice etc., petrecute în România acelor ani de foc.

Nedumerirea ne-a fost repede împrăștiată, pe cînd Adela Călinescu a început a depăna cu vie emoție vechi și dragi amintiri. Era în „toamna pătimirii noastre" (1916), cînd cei doi tineri logodiți porneau din Pitești în refugiul moldav. Armand Călinescu avea 23 de ani și după studii strălucite — liceale la Pitești și universitare la București (licențiat în drept și filozofie) — era magistrat stagiar de Slatina. Se vor căsători în plin război. O vreme au rămas la Iași, unde tînărul Armand Călinescu este tot mai des remarcat în cercul prietenilor politici din jurul ministrului I.G. Duca, prețuitul colaborator al lui Ion I.C. Brătianu. Mai tîrziu, soții Călinescu s-au mutat la Bacău, iar în vara lui 1918 au revenit pe teritoriul ocupat, la Pitești, de unde s-au grăbit s-o pornească spre Paris, pentru pregătirea de către Armand Călinescu a doctoratului în drept și economie politică (susținut în anul 1921).

Prin urmare, așa se explică sorgintea „însemnărilor" lui Călinescu din anii 1916—1918. Acest tînăr de o inteligență sclipitoare, reformat din armată ca urmare a unei dureroase infirmități, a trăit și el un calvar, cunoscînd direct cumplitele încercări la care a fost supus poporul român, pînă la apoteoza Mărășilor, Mărășeștilor și Oituzului. Viitorul bărbat de stat a reținut mai toate evenimentele întîmplate între octombrie 1916 — iunie 1918 și le-a filtrat prin judecata sa proprie, dacă nu în totul și în toate obiectivă, în orice caz animată de înalte simțăminte patriotice.

Stelian Neagoe

*) Între timp, reputatul istoric Al. Gh. Savu a publicat în revistele „Magazin istoric" și „Lumea", cea mai mare parte din „Însemnările politice" dactilografiate ale lui Armand Călinescu, concomitent pregătind și tipărirea lor integrală, în curs de apariție la Editura Humanitas.

I

Planul de retragere a trupelor pe linia Siretului odată hotărît, guvernul și ia măsuri de mutarea la Iași a ministerelor și Parlamentului. Parte din arhive erau transportate încă dela 1 octombrie (1916), cînd s-a întrevăzut mai întîi eventualitatea unei ocupațiuni străine. Miniștrii au rămas încă la București pînă la 15 noiembrie, cînd, armatele ajungînd înapoia liniei Titu—Glavacioc, au plecat și ei rînduri, rînduri în capitala Moldovei. Pare că Înaltul Comandament nădăjduise încă într-o îndreptare a situațiunei militare și într-adevăr marile lupte date la 18—20 noiembrie pe Valea Argeșului se desemnaseră la început în favoarea noastră. Comunicatul oficial semnala chiar că o întreagă divizie turcă a fost pusă pe goană. De ce nu s-a putut consolida această victorie nu se știe încă. Trupele își continuă retragerea și la 23 noiembrie intră în București, unde, din ordinul guvernului, rămăsese ca prefect de poliție generalul Mustață, cu însărcinarea de a preda orașul. Dacă din punct de vedere militar ocuparea Capitalei nu mai avea nici o importanță, fiindcă fortificațiile n-au fost utilizate, nu e mai puțin adevărat însă că faptul a avut o repercusiune dureroasă asupra populațiunei țării. Este și sentimentul de mîndrie națională, este și grija de urmele unei armate care distruge. Ne închipuim lesne ce vor mai găsi acolo unde cu trudă se adunaseră atîtea podoabe ale culturii românești !...

II

Odată cu guvernul plecaseră la Iași și membrii Partidului Conservator de sub conducerea lui Take Ionescu și M. Cantacuzino. „Junimiștii" însă, cunoscuți pentru sentimentele lor față de Puterile Centrale, au rămas în Capitală, în frunte cu Petre Carp, Titu Maiorescu și Al. Marghiloman. Ba chiar dintre care se mai aflau prin orașele din Moldova, au sosit la București cu cîteva zile înainte de ocupare, chemați desigur de către șefii lor. Avut-au poate gîndul să folosească legăturile lor cu oamenii politici germani și austro-ungari pentru a încerca să ocrotească populația teritoriilor ocupate ? E puțin probabil ! Căci înșiși reprezentantul Statelor Unite, d-l Wopicka, și ministrul Olandei, van Vrenden Crumg, rămași la București, se văd, într-o bună zi, invitați să părăsească orașul pentru a nu stînjeni mai mult, prin prezența lor, administrația germană. Cu atît mai puțin vor fi putut aduce „junimiștii" un folos. Dealtminteri pentru aceasta nu era nevoie de concentrarea unui partid întreg. De aceea, e mai verosimilă explicarea șoptită, că anume partidul lor așteaptă momentul cînd armatele ruse vor fi înfrînte și aruncate peste Prut, pentru a încerca o lovitură de stat și o nouă orientare a politicii românești. Vor reînvia, așadar, vechile năravuri ale boierimii pervertită de sîngele fanariot care se împărțea odinioară în partide unite cînd cu unii, cînd cu alții din străini. Ne închipuiam însă că în lunga domnie a regelui Carol, petrecîndu-se mai multe generații la conducerea țării, vor fi dispărut măcar relele deprinderi ale bătrînilor din veacul trecut ! Și dacă la 1907 Petre Carp cerea trupe austriace pentru a înăbuși răscoalele țărănești care aprinseseră țara, vedem aci doar rătăcirea de o clipă a omului care întodeauna a rămas un izolat în politica țării... Azi, desbinarea internă în fața vrăjmașului de peste hotare este revelația tristă a conștiinței unui partid întreg." De n-ar fi decît că „junimiștii" n-au urmat pe rege și armata pentru a da lumii semnul umanității țării, și încă rămîne o parte rușinoasă asupra lor !

III

În condițiunile în care se desfășurau acum luptele pe frontul român, cu o presiune crescîndă de-a lungul Carpaților, la Jiu îndeosebi, cu un atac viguros îndreptat pe la Dunăre în flancul nostru, coordonat încă cu reluarea ofensivei în Dobrogea, în care timp noi nu mai puteam opune decît aceleași divizii, avînd efectivele mult inferioare inamicului, firește că armata noastră era expusă unei învăluiri de care n-a scăpat decît cu greu. Ajutoarele ruse întîrziau, iar aprovizionarea trupelor pe o singură cale ferată se făcea anevoios. Oamenii demoralizați încep o retragere precipitată și se pierd prizonieri peste 100 000 soldați și ofițeri, un comandant de divizie, generalul Costescu, un șef de stat major al unei alte divizii, colonelul Munteanu, comandanți de regimente și alți ofițeri. Unitățile formate din elementele recrutate în Muntenia și Oltenia cu deosebire au avut pierderi însemnate ; căci inamicul în aceste clipe în care orice reculegere era imposibilă, speculînd vechia slăbiciune a țăranului setos de pămînt, l-a ispitit că-i va împărți „moșiile boierești", și el a rămas ! Ieșea la iveală acum, în chip atît de dureros, răul profund de care suferise țara : nevoia socialo-economică de a împărți pămînt la țărani sau lipsa de educație a populației rurale ?

Flămînde, neîmbrăcate și ostenite, armatele noastre soseau spre R. Sărat — Brăila, cînd au intrat în luptă rușii. Acoperind frontul României, ei luau o măsură necesară și pentru apărarea însăși a intereselor lor directe, căci, fără îndoială, germanii, ocupîndu-ne pe noi, nu aveau să se mărginească aci, ci aveau să împingă puternic ofensiva peste Prut, pentru a întoarce, prin Basarabia, întreg frontul rusesc. Dar aceasta nu o înțelegea soldatul marii împărății ! El avea conștiința că a venit să ne scape pe noi, și cu această conștiință, și cu impresia pe care îi va fi făcut-o trupele noastre acum, e lesne de închipuit ce fraternitate de arme s-a încheiat. Zadarnic regele dă ordin să se evite orice neînțelegeri cu noii oaspeți și să se previe salutul lor. Dedesubt fermenta o vrajbă neînchipuită pe care o alimenta și disprețul afectat de ofițerii ruși față de ai noștri și purtarea neomenoasă a trupelor în satele moldovene. În adevăr, pînă chiar un comandant de grup, generalul Manerheim, are într-o zi imprudența de a spune maiorului Simboteanu, atașat pe lîngă persoana lui, că : „Românii sînt lași, dar nu e nimic, îi vom învăța noi să lupte, căci îi vom mîna cu năgaica de la spate !". Iată care erau sentimentele comandanților armatelor aliate. În același timp, Inspec-

■ **„Trupele își continuau retragerea".**

■ **„Flămînde, neîmbrăcate și ostenite, armatele noastre..."**

■ **„Guvernul instalat la Iași putea să examineze mai în liniște nevoia deschiderii Parlamentului".**

toratul Jandarmeriei rurale primea zilnic rapoarte despre neorînduielile pe care le fac trupele ruse la țară, și anchetele nu mai contenesc. Vite furate, case incendiate, lume batjocorită ! Mai ales divizia neregulată „Tuzevnia" a întrecut orice închipuiri prin sălbăticia ei. E destul pentru a o ilustra, să relev două pilde. La Găgești, în Putna, un țăran avut găzduiește doi ofițeri din această divizie. Peste noapte, ei îi fură din casă lucrurile mai de preț și dispar, uitînd pe masă un portret al țarului și niște scrisori ! Tot în acea comună, un plutonier, întorcîndu-se acasă seara de la săpatul tranșeelor, găsește pe nevasta sa legată și cîțiva din acești sălbatici o îmboldeau cu iataganele ! Aceste orori au dezgustat pe un ofițer mai de treabă, colonelul Pacenco, atașat dinainte pe lîngă Corpul III armată român, și el face un raport telegrafic cerînd stăruitor retragerea de pe front a diviziei „Tuzevnia" care constituie o rușine !

Astfel, între armatele aliate nu era nici o armonie, ba chiar ofițerii noștri urau îngrozitor pe ceilalți. Sub aceste auspicii, pe front rămîn numai vreo 6 divizii române, iar restul au putut să se degajeze pentru a fi supuse unei reorganizări mai îndelungate. Cum însă la început frontul nu era încă fixat și posibilitatea unei înaintări a germanilor pînă la Prut chiar nu era cu totul exclusă, firește că guvernul singur sau după injoncțiunile Rusiei a trebuit să examineze îndată nevoia trimiterii trupelor noastre într-o zonă mai îndepărtată și mai liniștită unde să-și completeze efectivele și instrucția și să aștepte materialul necesar. Așadar soldații și ofițerii aveau să părăsească familiile lor și pămîntul țării, pentru a merge între străinii cu care nu se împăcau nici aici. În mintea lor se ridica o însemnată problemă de conștiință. Și cu spontaneitatea caracteristică hotărîrilor sincere, nici unul nu se sfiește a mărturisi că nu va trece Prutul. Această hotărîre o află și Comandamentul rus, de aceea vedem următorul raport al generalului Michelis, comandantul diviziei 13-a rusă, către Comandamentul rus superior :

„Am onoare a vă raporta că un proprietar de casă în Focșani, d-l Chirculescu, senator, mi-a spus că în rîndurile ofițerilor români, cei tineri mai ales, s-a urzit complotul de a nu trece frontiera în Rusia dacă s-ar ivi cazul de a se retrage armatele acolo. Cauzele sînt reaua purtare a rușilor și pentru a nu se despărți de familii. De asemenea s-au prins agenți evrei care umblă printre soldați spunîndu-le că germanii le împart pămîntul. Comandantul diviziei 13-a ss / G-l Michelis".

Aceasta era starea de spirit în rîndurile oștirii noastre și ea, generalizîndu-se, lua proporțiile unei mișcări primejdioase dacă m. sa. regele însuși nu s-ar fi hotărît pe dată de a renunța definitiv la ideea trecerii armatei dincolo pentru refacere. Astfel, diviziile noastre rămîn în Moldova între Siret și Prut.

IV

Guvernul odată instalat la Iași putea să exanimeze mai în liniște nevoia deschiderii Parlamentului. 15 noiembrie, data cînd după Constituție el se întrunește de drept, trecuse în împrejurări foarte tulburi. Pe de altă parte, numeroase măsuri cerute de noua stare de război, funcționau pe temeiul doar al unui decret care le schița în linii generale. Internarea străinilor, quasitutelele mobilizaților, suspendarea incompatibilității funcțiunilor și alte proiecte care așteptau deja de cîteva luni votul Camerelor. Se va mai fi ivit în urmă aprobare de credite nouă și modificări la legea pentru înaintarea ofițerilor. Dar pe lîngă acestea, într-o țară constituțională a cărui întreagă viață politică se rezămă pe regimul parlamentar, trebuia cît mai neîntîrziat să se facă reprezentanților națiunii o expunere a situațiunii generale. Intrarea în campanie creea pentru România o politică externă și internă asupra căreia deputații și senatorii trebuiau orientați. Toate aceste considerațiuni le vor fi examinat membrii guvernului cînd au hotărît deschiderea Parlamentului pentru 9 decembrie 1916... Ion Brătianu în special, care luase asupra sa personal întreaga răspundere a politicii de pînă acum, dorea să aibă, și în calitatea lui de șef de partid, un schimb de vederi cu amicii săi prin mijlocirea cărora obținuse încrederea țării. El convoacă așadar o consfătuire a majorităților parlamentare și, în mijlocul unei surprinderi generale, face o destăinuire a cărei gravitate n-a scăpat desigur nimănui. Brătianu spune în adevăr că, în timpul înfrîngerilor suferite de noi, opoziția conservatoare a avut o atitudine vrăjmășească. Take Ionescu în convorbirile avute cu reprezentanții puterilor aliate, ai Rusiei mai ales, a insinuat că primul ministru e trădător și că nu e străin de pierderea celor aproape 100 000 soldați români. Șeful conservatorilor a sugerat Rusiei ideea de a cere lui Brătianu formarea unui guvern în care Take Ionescu să exercite un control mai serios. Brătianu adaugă, în consfătuirea majorităților, cu aprobarea unanimă, că respinge cu indignare purtarea opoziției și că primirea cererii aliatei noastre, în condițiile acestea, ar constitui „o rușine națională" !

Odinioară Mihalache Sturdza, bătrînul domnitor al Moldovei, mai primea blajin ordinele consulului rus de la Iași cînd închidea Academia Mihăleană. Dar era la 1840. Azi a trebuit să vie Take Ionescu pentru a sugera străinătății un demers umilitor pentru țara lui... Deputat liberal la începutul carierei lui, secretar al lui Lascăr Catargiu curînd după aceea, colaborator al lui Iorgu Cantacuzino și cauza sciziunii din partidul acestuia mai în urmă, aliat al lui Brătianu în afacerea tramvaielor, și membru în guvernul Titu Maiorescu, Take Ionescu e tipul politicianului de aventură. Inteligent și cu talent dealtfel, el îmbrățișează orice program dacă poate obține un portofoliu. Din viața parlamentară a țării în prima ei dezvoltare care se încheie probabil acum, Take Ionescu va rămîne, fără îndoială, tipul reprezentativ. Și cînd mai tîrziu istoria, cîntărind răspunderile dezastrului de azi, va stigmatiza nu pe unii oameni, ci un întreg regim de ticăloșie și de corupțiune, are să găsească o mențiune numai pentru omul care, în clipele supreme, a creat legenda unui prim-ministru trădător, pentru ca să-l bage rușii în guvern.

V

Atitudinea nepatriotică a opoziției conservatoare, așa cum o conturase primul ministru la consfătuirea majorităților a creat, — cum de altfel era de așteptat — o atmosferă de revoltă în rîndurile parlamentarilor liberali. Ei iau hotărîrea d-a întîmpina cu răceală, la deschiderea Camerei, pe colegii lor conservatori și chiar de a se deda la acte de agresiune în cazul cînd aceștia ar lua aere de provocare. Animozitățile iau proporții așa de amenințătoare că sînt relevate chiar în dezbaterile Adresei, ca un simpton al situației parlamentare, de către Toma Stelian :

„Dar am pornit divizați, mai divizați poate decît oricînd și, ceea ce este și mai grav, divizați asupra principiului pentru care purtăm războiul. Fruntași politici mari, aceia care au făcut atîta caz înainte de caracterul lor, calitatea de factor responsabil, nu s-au sfiit să rămînă dincolo unde este dușmanul, aceia însă care, fideli idealului național, au trecut dincoace, au venit după cum știți bine, tot așa de împărțiți și mai împărțiți decît erau înainte de declararea războiului... Văd cu mulțumire și vă asigur cu o sinceră și reală mulțumire, că cel puțin acum neînțelegerile grave care despărțeau două partide politice și care zilele trecute amenințau să degenereze într-o ciocnire parlamentară, pe care fanfarele politice o anunțau de violentă, că acele neînțelegeri s-au aplanat printr-o pace, prin colaborarea la guvern a celor două partide politice". (Toma Stelian, **Desbat, Senat.** Șed. din 12 dec. 1916).

În adevăr, Take Ionescu continua pe toate căile lupta pentru a intra în guvern. A. C. Cuza : (la Mesaj) „D-vs. sînteți fericiți, desigur foarte fericiți pentru că, pînă în ultimul moment, erați sub amenințarea unei declarațiuni dureroase din partea unei părți din această Cameră. Și într-adevăr cu cîteva zile înainte de începerea discuției, vedem pe unii semizei ai parlamentarismului român — poate că e prea puțin dar n-am ajuns să zic încă zei — plimbîndu-se cu aere grave prin Cameră, pe cînd d-l Take Ionescu, și mai grav, purta un document voluminos la subțioară...

D-l Take Ionescu : N-am avut.

D-l A. C. Cuza : Am văzut documentul ! Eu care sînt un om care mă preocup de mișcările semizeilor noștri, am întrebat pe unii din colegii inițiați, ce are d-l Take Ionescu ? Mi s-a spus : aceasta e o declarațiune pe care d-l Take Ionescu are s-o citească contra guvernului... Cînd s-a prezentat guvernul, veți fi observat, în adevăr, că abia a întrunit vreo 20 aplauze foarte reci și au fost și alte incidente asupra cărora nu insist". (A. C. Cuza **Desbat. Camerei,** Șed. din 13 decembrie 1916)

După vreo două zile de tensiune neobișnuită a raporturilor politice, în ziua de 10 decembrie, guvernul propune și obține votarea unui proiect prin care se încuviințează numirea miniștrilor secretari de stat fără portofoliu, iar a treia zi, 12 decembrie, primul ministru vine înaintea Camerei cu următoarea declarațiune :

„Prezentînd demisiunea guvernului m.s. regelui, m.s. regele a binevoit a mă însărcina cu constituirea guvernului care a fost astfel făcut : Ion C. Brătianu, prezident și ministru de externe ; M. Pherichide, ministru fără portofoliu ;

D. Greceanu, ministru de lucrări publice ; A. Constantinescu, ministru de interne ; M. Gh. Cantacuzino, ministru de justiție ; V. Antonescu, ministru de finanțe ; I. Gh. Duca, ministrul cultelor și instrucțiunii ; Vintilă I. C. Brătianu, ministru de război ; Gh. Mirzescu, ministrul agriculturii și domeniilor.

N-am îndoială că putem să ne rezemăm pe concursul dvs. călduros și energic etc., etc..."

Guvernul național era așadar constituit. Ion Brătianu primea, pe aceeași bancă cu el, pe omul a cărui conduită o stigmatizase cu vorbele de „rușine națională", iar Take Ionescu colaborează cu cel pe care îl acuzase de trădare în fața străinătății !

Straniu spectacol ! În cincizeci de ani de viață constituțională, jocul partidelor politice ne-a deprins cu multe ciudățenii. Căci nicăieri regimul democratic n-a ocrotit mai mult înflorirea lipsei de caractere și în puține pămînturi s-a deschis mai larg cîmpul pentru tîrgul de conștiințe. Soarta însă, în ironia ei, a ținut să încheie epoca veche cu o sinteză a cărei imagine o găsim în guvernul Brătianu — Take Ionescu. **(Va urma)**

Acei bolnavi care au guvernat

18

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Stalin

■ „Devenit tiran, izolîndu-se voluntar, Stalin îi urăşte pe ai săi".

■ „Zvonurile privind deteriorarea sănătăţii sale vor curge nestăvilit".

■ „Fiul său, Vasili, repetă cuvintele : «L-au ucis pe tata, l-au ucis pe tata»".

Un al doilea indiciu de alterare a mecanismului gîndirii la Stalin se referă la atitudinea lui faţă de ştiinţă, îndeosebi faţă de medicină. Este conştient de faptul că, în urma alertelor sale cardiace, se află la discreţia uneia din arterîole, slăbită. Prin ricoşeu, destinul Rusiei depinde, de asemenea, de aceste fine vase sanguine. Vulnerabilitatea îi antrenează supunerea faţă de cei ce îl îngrijesc, aceştia devenind, astfel, mai puternici decît el. Va nutri, în schimb, faţă de întregul corp medical, o ură ce va spori continuu.

Îi făcea, deja, plăcere să ia peste picior veritabilele valori ştiinţifice, favorizîndu-i pe şarlatani. Astfel, Trofim Lisenko, un agronom, imaginează o teorie genetică scandaloasă pentru savanţi : caracterele dobîndite, explică el, se transmit pe calea eredităţii precum cele înnăscute. În pofida ereziei, sau poate tocmai pentru că este erezie, lui Trofim Lisenko i se conferă Premiul Stalin şi un loc de deputat în Sovietul Suprem. Dar Alexandr Bogomoleţ ? Încă o erezie, în biologie. La Kiev, unde, din punctul de vedere al oamenilor de ştiinţă, se ocupă, de multă vreme, cu inepţii, afirmă că ar fi descoperit mijlocul de învingere a îmbătrînirii, calea prin care se poate oferi, oricărei fiinţe umane, 140 de ani de viaţă. Primeşte credite imense pentru a-şi experimenta elixirul, pe bază de măduvă osoasă animală. Stalin însuşi îl va îngurgita. Rusia îl consideră cel mai mare savant după Ivan Pavlov, deja zeificat, laureat al Premiului Nobel pentru medicină în 1904, în legătură cu descoperirea reflexelor condiţionate la cîine. Legenda Bogomoleţ se va destrăma, începînd din 1946, deoarece acest Faust slav, deşi beneficiind, în primul rînd, de al său elixir al tinereţii, decedează la 65 de ani. Va mai persista doar în mintea lui Stalin.

Ce se întîmplă cu statul, aflat în marş, cînd ghidul se înşeală ? Se gripează pe căile, totuşi, unse ale planurilor cincinale. Nimic nu mai progresează, începînd cu această epocă. Blocajul sare în ochi, în 1949, cînd Rusia intră în cea de-a doua perioadă sumbră stalinistă.

În creierul lui Stalin, înceţoşat de puseurile arteriosclerozei, se instalează halucinaţiile, sub forma insidioasă ce caracterizează „boala lui Alvarez". Halucinaţii însoţite de realităţi fiziologice : adesea, vorbirea îi revine greoaie, cleioasă. Aceste fantasme debordează spiritul, în trecut atît de suplu şi pătrunzător. Dar cine îi va pune sub semnul întrebării geniul ? Nu este, oare, proclamat drept infailibil în judecăţile, în acţiunile sale ? Ordine categorice pleacă spre toate ministerele, iscînd nelinişte. Noul curent precipită, într-adevăr, U.R.S.S. într-o politică nihilistă, pe care n-ar fi dezavuat-o nici Troţki, nici Zinoviev, nici Kamenev : ea devine anticreştină, antisemită, antiamericană, antioccidentală, anti-totul. Stalin îşi rezervă zona disciplinelor intelectuale, ştiinţele, filozofia, medicina în primul rînd. Acestea vor înclina steagul, îşi vor potrivi pasul după cel al liderului de la Kremlin.

Sub ordinele lui Stalin, Academia de ştiinţe stabileşte întîietatea savanţilor ruşi faţă de cei străini în toate domeniile ştiinţelor medicale. O misiune revine istoricilor regimului : să revizuiască, în această sferă, judecăţile emise de predecesorii lor sau în străinătate, să procedeze astfel încît aprecierile asupra descoperirilor, făcute de cercetătorii ruşi, să ia locul celor emise de personalităţile medicale din restul lumii. Învăţăturile de valoare universală ale francezului Claude Bernard şi germanilor Hermann Helmholtz şi Rudolf Vischow se văd, astfel, depreciate, eclipsate.

Presiunea exercitată de Stalin se resimte pînă şi în maniera în care savanţii sovietici trebuie să efectueze şi să-şi prezinte lucrările. Contactele lor de informare cu străinătatea sînt interzise. Corespondenţa, supusă controlului poliţienesc. Sînt autorizate doar referinţele la lucrările sovietice moderne sau la cele ruseşti din trecut. Trimiterile pentru comunicări peste hotare sînt proscrise. Un grav pericol pîndeşte, din momentul respectiv, ştiinţa medicală sovietică. Izolată de sursele străine, esenţiale pentru dezvoltarea cunoştinţelor sau a indiferent ce altceva, ea se vede ameninţată de scleroză, destinată pieirii într-o perspectivă mai mult sau mai puţin îndepărtată.

Cine nu primeşte cu entuziasm aceste edicte, cine se obstinează se expune pedepsei rezervate rebelilor, trădătorilor de ţară, spionilor : izolarea, deportarea, moartea. Profesorul Bîkov, de la Academia de ştiinţe, se vede promovat în rolul de procuror al savanţilor. El este cel care detectează greşelile, care judecă şi condamnă. Nimeni nu este ferit de loviturile sale, nici chiar cele mai mari somităţi medicale, dintre care unele au fost recompensate de însuşi Stalin, în urmă cu cîtva timp. Doamna Lina Stern, 71 de ani, profesor de fiziologie, cunoscută în lume pentru lucrările privitoare la bariera hemato-encefalică, Premiul Stalin pentru ştiinţă, se numără între victimele acestui val de teroare ştiinţifică. I se reproşează fapte nu prea grave : cîteva citate străine într-o comunicare recentă, cîteva scrisori primite de peste graniţă pe numele său la Academia de ştiinţe. Este arestată într-o noapte din primăvara anului 1949. Obligată la domiciliu forţat într-o localitate foarte îndepărtată de Moscova, pe care n-o cunoştea, va vegeta aproape cinci ani într-o odaie strîmtă, singură, avînd drept hrană pîine şi apă, lipsită de lectură, de hîrtie şi creion, despărţită, literalmente, de restul lumii.

Iată, deci, care era situaţia în această lună de decembrie 1952. Devenit tiran, izolîndu-se voluntar, Stalin îi urăşte pe ai săi. Chiar şi mediile politice puţin suspecte, totuşi, de moleşală ideologică n-au mai găsit iertare în ochii lui. Nu a avut decît două scurte apariţii la cel de-al XIX-lea Congres al partidului comunist, din octombrie. La deschiderea şi închiderea lucrărilor acestuia. Sarcina de a prezenta raportul, pînă atunci un privilegiu al său, a fost încredinţată lui Malenkov, în care iniţiaţii au salutat, pe loc, un prinţ moştenitor. Discursul lui Stalin, care a durat mai puţin de zece minute, permite delegaţilor mai perspicace să remarce cît de greoaie îi devenise exprimarea. De atunci, zvonurile privind deteriorarea sănătăţii sale vor curge nestăvilit.

Rezervă, totuşi, o surpriză lumii : explozia publică a delirului său de persecuţie. Afacerea izbucneşte la 13 ianuarie 1953, prin intermediul unui scurt comunicat, publicat de „Pravda" pe ultima pagină : „În urmă cu cîtva timp, organele Securităţii de Stat au descoperit un grup terorist format din medici, al cărui ţel era de a scurta viaţa personalităţilor conducătoare ale Uniunii Sovietice, printr-un tratament nociv". Complotul „halatelor albe".

Nouă practicieni se văd, astfel, acuzaţi. Numele lor surprind pe toţi sovieticii. Era vorba de familiari ai Kremlinului, acoperiţi de onoruri şi ruble. Ei îngrijeau înaltele personalităţi. Pe cele ale regimului, ca şi pe cele ale partidelor comuniste străine care, aidoma francezului Maurice Thorez, veneau la Moscova pentru a se trata. Sînt suspectaţi de a-i fi asasinat pe Andrei Jdanov şi Alexandr Şcerbakov, membri ai Biroului Politic dispăruţi de circa un an, cardiaci notorii.

Nici o probă publică nu vine să sprijine acuzarea. Stalin cere un proces rapid. Vinovaţii vor trebui spînzuraţi, nu executaţi prin împuşcare. Mai înainte, stăpînul Kremlinului cere mărturisiri. Şi ştie cum să le obţină. „Lovituri, lovituri, lovituri", îi spune judecătorului însărcinat să alcătuiască dosarul. Propensiunea de a considera bătaia drept suprema pedeapsă urcă în anii copilăriei, cînd Visarion Djugaşvili, tatăl, îi chelfănea cu indiferenţă, atît pe el, cît şi pe Ekaterina, mama sa.

Incredulă, lumea îşi pune întrebări cu privire la semnificaţia pe care Stalin o atribuie acestui „complot", aparent inventat. Reputaţia acuzaţilor, internaţi în puşcăria Lefortovo, depăşise frontierele. Lecturarea presei sovietice nu aduce nici o informaţie. Trebuie să fii rus, iniţiat în limbajul ezoteric, oficial, pentru a decripta textele sibilinice. S-ar fi văzut, atunci, că două treimi din vinovaţii prezumtivi sînt evrei. Nu începea oare, din nou, în U.R.S.S., „ronţăirea rabinului", la fel ca în perioada pogromurilor ? Marile titluri sînt, în schimb, clare. Este lăudată Lidia Timaciuk, radiologistă la spitalul Kremlinului, care a făcut să eşueze conspiraţia medicilor. Ea este membră emerită a formaţiunilor Securităţii de Stat. Este decorată cu Ordinul Lenin, recompesîndu-i-se, astfel, vigilenţa.

Timaciuk nu se menţine multă vreme pe manşeta ziarelor. Un atac cerebral îl doboară, pentru totdeauna, pe Stalin. În seara de 29 februarie 1953, şeful statului a convocat la un dineu, în vila sa, pe cei patru şambelani politici : Hruşciov, Bulganin, Malenkov şi Beria. Serata s-a prelungit — aşa se întîmpla, de obicei, la Stalin. A doua zi, el n-a mai venit la Kremlin, spre mirarea gărzilor, a secretarilor. Nimeni, însă, nu a îndrăznit să se informeze. Abia în seara zilei de 1 martie, un ofiţer de securitate a chemat, la telefon, pe cei patru — şi ultimii — convivi ai liderului. S-au dus împreună la vilă, aflîndu-l pe Stalin zăcînd inert, pe covor. Somnul său părea anormal. Era în comă.

Profesorii Miasnikov, cardiolog al şefului statului, şi Konovalov, neurologul său, doi prieteni ai medicilor suspecţi care aşteptau la Lefortovo să li se decidă soarta, dau un prim diagnostic. Acesta nu lasă loc nici unei speranţe. O arteră a cedat în emisfera cerebrală stîngă. Hemoragia a cuprins toată această parte a creierului. Hemiplegia imobilizează, în consecinţă, integral partea dreaptă a organismului. Vorbirea pare iremediabil pierdută. Dar există ceva şi mai

grav. Stalin este afectat de tulburări respiratorii. În plus, atacul cerebral este însoțit de un infarct al miocardului.

Netransportabil, el va fi tratat la fața locului. Asistenții profesorilor Miasnikov și Konovalov, șapte dintre cei mai buni medici ruși, vin în grabă cu materialele necesare tratamentului de urgență. Electrocardiograma confirmă infarctul, mult mai amplu ca cele suferite în 1945. Apar noi semne clinice, indicînd că, în orice clipă, Stalin poate fi răpus de un cataclism. Pulsul cedează. Intervin tulburări ale funcțiilor renale. Procentul de uree în sînge urcă. Curba ascendentă a crizei uremice se dezvăluie prin respirația inegală : ea marchează o pauză prelungită, este reluată, se accelerează, apoi frecvența îi scade, intervine o nouă stagnare, după care pornește iar. Acest ritm, numit Cheyne-Stokes, pare a se datora, de asemenea, unei irigări defectuoase a centrului respirator la nivelul creierului.

În primul lor comunicat, medicii nu ascund nimic din ceea ce constată. „Este tabloul clinic al unui om care moare", spun confrații lor din Occident. Ei ignoră faptul că, în presa rusească, un aviz de ordin intern a însoțit publicarea buletinului. „Tratamentul tovarășului Stalin a fost pus sub supravegherea constantă a Comitetului Central al P.C.U.S. și a guvernului sovietic". Nimeni, acolo, nu mai are încredere în oamenii care apără viața.

Aceștia vor lupta, totuși. Ei atacă ureea, care putea conduce la intoxicarea organismului lui Stalin. Și insuficiența cardiacă. Tensiunea arterială se menține ridicată. Ritmul cardiac se accelerează și devine neregulat. Inima se dilată, suferă. Totodată, dereglarea funcțiunilor cerebrale cuprinde noi zone. În zadar, chimia. În zadar, îndeminarea medicilor. În zadar, aportul permanent de oxigen. Timp de patru zile, Miasnikov și ceilalți medici luptă cu tenacitate, dar pierd teren. Ceea ce apără ei este onoarea medicinei rusești.

După 96 de ore, sleiți de oboseală, admit, înfricoșați, că nu mai pot face nimic. Stalin pare a-și fi redobîndit cunoștința. Fiica sa, Svetlana, îi strînge mîna validă. O infirmieră încearcă să-i dea de băut cu o linguriță. El schițează o mișcare a buzelor. O grimasă ? Un surîs ? Brusc, fața îi ia o culoare pămîntie, se sufocă. Mîna stîngă i se ridică, recade. Este 5 martie 1953, ora 21,50. Trăsăturile liderului sovietic se destind, încremenesc. Stalin nu va mai blestema, nu va mai lovi, nu va mai tuna și fulgera. În camera de alături, beat de trei zile, fiul său, Vasili, repetă cuvintele : „L-au ucis pe tata, l-au ucis pe tata". (Sfîrșit)

Traducere și adaptare
Vasile Crișu

DER SPIEGEL

Lech Walesa :

„Doresc liniște și pace"*)

— Dle Walesa, din toamna lui 1989, în Polonia este la putere un guvern „Solidarnosc". Cu toate acestea i-ați declarat război. De ce ?

— Chiar și după terminarea stării de război, societatea nu a putut să iasă din mocirla din care doresc să o scot. De aceea, eu doresc să produc o pocnitură de dop, nu de pistol, pentru a-i trezi pe oameni. Cei răspunzători, care trebuie să facă ceva, trebuie să se gîndească dacă ceea ce fac este bine. Iar cei ce nu fac nimic să se pună pe treabă.

— Considerați că guvernul trece prea lent la realizarea reformelor ?

— La început, cînd toate celelalte țări ale blocului nostru mai dormeau, era încă bine că noi procedam lent și cumpătat pentru a nu speria pe nimeni și pentru a nu periclita situația nimănui. Pe atunci, modul nostru de a proceda era corect, azi însă avem o cu totul altă situație. Chiar și Albania se trezește, dar noi tot prudenți sîntem. Ar fi cazul ca, în prezent, să ne schimbăm tactica.

— Iar șeful guvernului, Tadeusz Mazowiecki, vă stă în cale ?

— Deloc. Eu nu doresc să răstorn guvernul Mazowiecki sau să desființez democrația, dimpotrivă. Eu doresc să susțin guvernul și democrația. Dar la decizii trebuie să participe mai mulți oameni și să găsească soluții mai bune. De aceea, am anunțat schimbarea de tactică.

— Desigur, nu vreți să dezmințiți încordarea existentă între dv. și intelectualii din guvernul de la Varșovia ?

— Eu vorbesc o limbă simplă, a muncitorului. Pentru mine, aceștia sînt oameni care răstălmăcesc cuvintele, așa cum s-a și întîmplat recent. Astfel, eu am afirmat că democrația este un război pașnic al tuturor împotriva tuturor. Așa am citit în unele cărți. Intelectualii au interpretat această afirmație a mea drept o dorință de război.

— Și nu doriți acest lucru ?

— Dimpotrivă. Prin chemarea mea la luptă, eu doresc să obțin liniștea și pacea, ei spun însă că incit la tulburări. Sau să luăm o altă afirmație a mea : am spus că, în timpuri ca acestea, președintele Poloniei ar trebui să umble cu o secure în mînă și să prigonească toți hoții care doresc să jefuiască Polonia. Eu nu am spus aceasta în sensul adevărat al cuvîntului, ci am dorit să spun că președintele trebuie să acționeze cu mai multă fermitate. În ziua de azi sînt insuficiente Parlamentul și justiția pentru a apăra țara de speculanții care doresc să se îmbogățească pe spinarea noastră. De aceea, avem nevoie de un președinte cu securea în mînă, care să acționeze hotărît și să îndemne Parlamentul să-și facă datoria.

— Adversarii vă reproșează că, la alegerile comunale de la sfîrșitul lunii, nu v-ați angajat suficient.

— Acest reproș este caraghios. Pînă de curînd, mi s-a reproșat că activez neîntrerupt pentru alegeri, că mă întîlnesc cu muncitorii și țăranii și-i îndemn să participe la alegeri. Aceasta este iar o calomnie împotriva căreia protestez.

— Care adversarii se tem de ambițiile lui Walesa ?

— Exact. Acești oameni consideră că mijlocul cel mai simplu de a mă combate este de a afirma că doresc puterea și că mi-a scăzut popularitatea. Ei cred că, astfel, mă pot afecta cel mai mult, dar eu am declarat, încă la Congresul „Solidarității", că nu doresc să devin președinte. Pe de altă parte, Polonia nu-și poate permite să aibă un președinte inactiv.

— Ce ați face în cazul acesta ?

— Tocmai acum, președintele trebuie să fie activ și să prindă hoții care ne fură țara. O mai spun încă o dată : eu nu doresc să devin președinte. Ceea ce doresc eu este găsirea celor mai bune soluții pentru problemele noastre. Există două modalități de a privi o funcție. Unii îmi reproșează că îmi doresc titlul de președinte, punînd pe planul doi munca mea. Eu văd lucrurile invers ; eu doresc să fac, mai întîi, treabă, iar, dacă, după aceea, mi se vor da unele onoruri, nu am nimic împotrivă. Nu îmi doresc scaunul de președinte, nici cel al Solidarității și nici pe cel de stat, deoarece funcția de președinte este o pîine amară. Pe de altă parte, nu doresc să renunț atît de ușor la 25 de ani de viață, la 25 de ani de luptă.

— Ce pericole pîndesc Polonia în lunile următoare ?

— Nu văd pericole propriu-zise prea mari. Doresc să consolidez cele obținute. Solidaritatea este o organizație înțeleaptă. Dacă mă vor asculta, totul va merge bine. Desigur, există conflicte și este bine să le dezbatem în public și nu în spatele ușilor închise. De aceea, îndemn la luptă, la luptă deschisă, care să aducă liniște. Mai mult chiar : eu sînt cel ce aduce băncile și joint-ventures în țară. Iar băncile și firmele ce vin în Polonia măresc șansele victoriei noastre.

— Pînă acum, investițiile de capital străin nu au fost prea mari. Sînteți dezamăgit ?

— Ele vor veni cu siguranță. Noi, polonezii, am dovedit că nu ne putem lipsi de multe, dar, totodată, putem face multe. Cu toate acestea, trebuie să fim mai activi. Eu nu vreau să răstorn guvernul, ci vreau să-l înțep puțin ca să se mai alerteze, nu intenționez să-l rănesc.

— Ce vreți să faceți în viitor ?

— Să pescuiesc, aceasta îmi doresc cel mai mult.

— Pentru că sînteți obosit ?

— Nu este vorba că sînt obosit psihic, eu mai pot răsturna 50 de președinți. Eu sînt un om practic și am făcut socoteala că 25 de ani din viață mi i-am dedicat luptei. De acum înainte, să lupte alții. Eu îmi doresc să beau o bere, să mă plimb, să trăiesc, în sfîrșit, normal. Oamenii care luptă pentru putere consider că sînt anormali din punct de vedere politic. Există multe anomalii la care, acum, se adaugă și cea politică, iar eu nu doresc așa ceva.

— Atunci de ce nu renunțați la tot ?

— Asta nu se poate. Adversarii ar spune imediat : iată, a ajuns sus, a realizat ceva și, acum, lasă totul baltă și fuge. Acest lucru nu ar fi onorabil și nici patriotic.

*) „Der Spiegel", nr. 21/1990.

Arhipelagul Gulag 23

Aleksandr Soljeniţîn

Porturile Arhipelagului

Aş vrea să mă amestec şi eu în vorbă să povestesc cum era la Krasnaia Presnia, în august 1945. Era în prima vară după Victorie. Aş povesti, dar parcă mi-e jenă. Acolo, noi puteam, totuşi, să ne întindem picioarele, şi nici cu plosniţele nu stăteam prea rău. Noaptea, însă, ardeau becuri puternice şi, fiindcă eram în pielea goală, ne înţepau muştele. Dar nu e prea grav, aşa că mi-e ruşine să mă fudulesc. După fiecare mişcare, asudam abundent, iar, după ce mîncam, de pe noi curgeau valuri de sudoare. Într-o cameră ceva mai mare decît o cameră de locuit de mărime medie, eram 100 de deţinuţi. Atît de mulţi încît nu puteai pune piciorul pe podea. Cele două ferestruici erau acoperite cu obloane metalice. Fiind situate cu faţa spre sud, aceste ferestre nu numai că nu permiteau aerisirea, ci, dimpotrivă, cînd era soare, ele se transformau într-un fel de guri de cuptor.

Cum toate închisorile de transfer nu aveau nici cap, nici coadă, tot aşa şi discuţiile despre ele nu au nici cap, nici coadă şi, probabil, că şi capitolul va ieşi la fel : nu ştii de ce să te apuci, despre care din ele să povesteşti, cu ce să începi. Cu cît mai multă lume se adună în închisorile de transfer, cu atît se încurcă lucrurile. Este insuportabil pentru oameni, nu este convenabil pentru Gulag şi, totuşi, oamenii stau la punctele de transfer cu lunile. De aceea, închisorile de transfer se transformă în nişte fabrici : raţiile de pîine se aduc cu toptanul pe brancarde, cum se aduc cărămizile pe şantiere. Zeama care se cheamă supă se aduce în butoaie de lemn, de şase vedre.

Mai încordată şi mai sinceră decît altele era închisoarea de transfer de la Kotlass. Mai încordată, pentru că, de aici, porneau drumurile spre întreaga zonă de nord-est a părţii europene ; era mai sinceră, pentru că era pătrunsă mai adînc în Arhipelag, aşa că nu avea de ce să se ascundă. Era, pur şi simplu, o porţiune de teren împărţită cu ajutorul unor garduri în sectoare, toate închise cu lacătul. Cu toate că acolo se trimitea multă lume încă din anul 1930, cred că sectoarele respective nu erau acoperite, iar mărturii nu mai ai de la cine obţine. Se ştie, însă, că, în anul 1938, nu toţi deţinuţii încăpeau în barăcile fără etaje, construite din bîrne şi acoperite cu foi de cort. Toamna, cînd începea să cadă zăpada şi se lăsau gerurile, oamenii trăiau, aici, de fapt, sub cerul liber. Este drept că nu erau lăsaţi să îngheţe, fiind în permanenţă învioraţi cu controale (erau momente cînd, aici, se aflau simultan cîte 20 000 de oameni) sau cu percheziţii inopinate noaptea. Ulterior, în sectoarele respective au început să se construiască corturi. Apoi, s-au construit ziduri din bîrne, la înălţimea unei case cu un etaj. Pentru a se folosi economicos spaţiul, nu se construiau tavane care să separe etajele, ci, direct, priciuri cu şase etaje şi cu scări pe care deţinuţii trebuiau să se caţere ca marinarii (instalaţia corespunde mai mult navelor decît porturilor). În iarna anilor 1944—1945, cînd toţi erau deja sub acoperiş, aici încăpeau numai 7 500 de deţinuţi, din care mureau zilnic 50, astfel încît brancardele mortuare nu se odihneau niciodată. (Se poate spune că cifra era acceptabilă şi că mortalitatea era sub unu la sută pe zi, astfel că, ţinînd seama de rulajul din acele timpuri, omul poate supravieţui cinci luni. Şi totuşi, lucrurile nu stau chiar aşa, pentru că, de fapt, omul nu era supus încă la munca din lagăr. De fapt, aceste două treimi de procent reprezentau perisabilitatea, or, o astfel de perisabilitate nu se admite nici la un depozit de legume.)

Cu cît pătrunzi mai adînc în Arhipelag, cu atît porturile betonate se transformă în punţi de acostare din bîrne.

Să luăm, de exemplu, punctul de transfer Karabas, din apropiere de Karaganda. În cîţiva ani, pe aici au trecut aproximativ o jumătate de milion de persoane. De exemplu : Iuri Karbe a fost pe acolo în anul 1942 şi a fost înregistrat în a 433-a mie. Punctul de transfer era format din barăci joase, din paiantă, cu podea de lut. Distracţia zilnică consta în aceea că deţinuţii erau scoşi din barăci, iar pictorii din rîndurile lor spoiau podeaua şi desenau pe ea preşuri. Seara, deţinuţii se culcau pe jos şi ştergeau aceste desene cu corpurile lor. Dintre toate închisorile de transfer, Karabas ar fi trebuit cel mai mult să fie transformată în muzeu, dar, din păcate, ea nu mai există — în locul respectiv a fost construită o fabrică de construcţii din beton armat.

Punctul de transfer Kniaj-Pogostski (63° latitudine nordică) se compunea din colibe construite pe o mlaştină ! Carcasa colibei era din prăjini, care erau acoperite cu foi de cort, iar acestea nu ajungeau pînă la pămînt. În interiorul colibei erau priciuri duble, tot din prăjini prost curăţate, iar, prin locurile de trecere, podeaua era, şi ea, făcută din prăjini. Ziua, podeaua mustea de apă, iar, noaptea, îngheţa. În diferite puncte din zonă, locurile de trecere erau, de asemenea, acoperite cu podeţe din prăjini, dar oamenii nu-şi puteau ţine echilibrul, din cauză că erau slăbiţi, cădeau în apă şi în noroi. În anul 1938, la Kniaj-Pogostski se dădea, totdeauna, aceeaşi mîncare : un amestec din arpacaş şi oase de peşte măcinate. Acest fel de mîncare era comod, pentru că, la punctul de transfer, nu existau străchini, căni şi linguri, iar deţinuţii le aveau cu atît mai puţin. Oamenii erau trimişi, cîte zece, la cazan, iar mîncarea li se punea în şepci sau în poale.

La Vogvozdino, situat la cîţiva kilometri de Usti-Vimi, unde se aflau simultan cîte 5 000 de deţinuţi, mîncarea se făcea cu zeamă multă, dar străchini tot nu existau. Şi totuşi, s-a găsit o soluţie (perspicacitatea noastră este nelimitată). Mîncarea se dădea în aceleaşi ligheane în care deţinuţii se spălau. În ligheane se turnau zece porţii, deţinuţii avînd libertatea să se ia la întrecere. Cine a auzit de Vogvozdino înainte de a fi citit aceste rînduri ? Şi cîte au mai fost de acelaşi fel. Înmulţiţi numărul lor cu cîte 5 000 şi veţi avea numărul deţinuţilor.

Este drept că, la Vogvozdino, nimeni nu stătea mai mult de un an. (Doar dacă termenul de detenţie se apropia de sfîrşit şi lagărele nu voiau să-l mai primească pe deţinutul respectiv.)

Fantezia scriitorilor este săracă faţă de exemplele din viaţa băştinaşilor Arhipelagului. Cînd cineva vrea să scrie ceva foarte murdar despre o închisoare, se recurge întotdeauna la hîrdău. Hîrdăul a devenit simbolul literar al închisorii, al înjosirii, al putorii. Cît de uşuratici sînt scriitorii ! Oare hîrdăul este un rău pentru deţinut ? Dimpotrivă, el reprezintă cea mai bună invenţie a temnicerilor. Groaza începe atunci cînd, în cameră, NU există hîrdău.

În anul 1937, în unele penitenciare din Siberia, NU EXISTA HÎRDĂU. Nu ajungeau ca număr. Nu fusese confecţionat un număr corespunzător. Industria din Siberia nu făcea faţă dezvoltării impetuoase a închisorilor. În depozite nu existau suficiente butoaie care ar fi putut fi întrebuinţate, în mod corespunzător, drept hîrdaie în celulele noi. În celulele vechi existau hîrdaie, dar erau vechi şi mici şi a fost nevoie să fie scoase afară pentru că nu ar fi ajuns pentru noile contingente sporite. Astfel, dacă penitenciarul de la Minusinsk era construit pentru 500 de deţinuţi (Vladimir Ilici nu a fost aici, deoarece a plecat spre exil fără escortă), acum, în el, încăpeau 10 000. Deci fiecare hîrdău trebuia să crească de douăzeci de ori. Dar nu a crescut !

Scriitorilor noştri ruşi le place să scrie despre lucruri mari. La noi s-a suferit mult, dar nu s-a descris aproape nimic. Pentru autorii occidentali, cărora le place să privească viaţa prin microscop, ar fi o întreagă epopee, încă zece volume din „În căutarea timpului pierdut", să scrie ce poate suporta sufletul omului, atunci cînd numărul deţinuţilor din cameră creşte de douăzeci de ori, cînd nu există hîrdău şi cînd eşti dus să-ţi faci nevoile o singură dată pe zi ! Desigur că aici există numeroşi factori pe care nu-i cunosc : desigur că ei nu vor găsi soluţia urinînd în glugă, sau nu vor găsi nici un haz în sfatul vecinului de a urina în cizme. Şi totuşi, aceste sfaturi pornesc dintr-o înţelepciune veche, nu duc la deteriorarea cizmelor şi nici nu coboară rangul cizmelor pînă la cel al hîrdăului. Dimpotrivă : cizma trebuie scoasă, răsturnată, carîmbul trebuie întors cît mai mult posibil ca să se formeze un recipient corespunzător de formă circulară. Cîte invocări psihologice nu ar face autorii pentru a îmbogăţi literatura, fără nici un risc de a-i repeta pe marii maeştri, dacă ar cunoaşte ordinea interioară a aceluiaşi penitenciar din Minusinsk : pentru mîncare se dă o strachină la patru persoane, apă — o cană de om pe zi (căni există). Dar iată că unul din deţinuţi ia strachina comună s-o folosească pentru a se uşura de presiunea internă. La masă, el refuză, însă, să cedeze raţia sa de apă pentru a spăla strachina. Conflict ! Ciocnirea a patru caractere ! Ce nuanţe se pot scoate ! (Şi să ştiţi că nu glumesc. În felul acesta îl cunoşti pe om. Numai că literatul rus nu are timp să scrie aşa ceva, iar ochiul rusului nu vede aşa ceva. Nu glumesc. Şi să ştiţi că, după părerea medicilor, cîteva luni de şedere într-o astfel de cameră distruge sănătatea oamenilor, chiar dacă ei reuşesc, cumva, să supravieţuiască execuţiilor lui Ejov şi reabilitărilor lui Hruşciov.)

Aici nu căuta adevărul

Şi cînd te gîndeşti că am vrut să ne odihnim în port. Cît de mult ne-am gîndit la punctul de transfer, atunci cînd am stat chirciţi şi strînşi din toate părţile în compartimentul de tren. Credeam că, aici, vom putea să ne dezmorţim oasele. Credeam că vom bea, aici, pe săturate apă simplă sau apă fiartă. Credeam că, aici, nu vom fi obligaţi să plătim escortei pentru raţia de pîine, dîndu-i din lucrurile noastre. Credeam că, aici, vom primi o mîncare caldă. Şi, în sfîrşit, credeam că vom merge la baie, că vom putea să ne spălăm cu apă caldă şi că vom înceta să ne scărpinăm. Am fost scuturaţi bine în dube, ni s-a strigat să ne apucăm de picioare sau de braţe, dar noi ne gîndeam : las-că ajungem, în curînd, la punctul de transfer... Las-că acolo...

Patrimoniul Armatei Roșii în Ungaria

Kiss Carmen, Satu Mare. Trupele sovietice se retrag din Ungaria, dar rămîn probleme serioase nerezolvate și, în primul rînd, problema averii Grupului de trupe din sud, care se află pe teritoriul Ungariei și constituie proprietatea U.R.S.S., scrie săptămînalul „Moskovskie Novosti". Acest patrimoniu — arată publicația sovietică — reprezintă 363 case de locuit cu 14 000 apartamente, spitale, școli, case de odihnă, șase mari aerodromuri, depozite pentru 220 000 tone combustibil, parcuri de mașini, 149 cazarme, 66 cantine, întreaga infrastructură și multe altele. Să mai adăugăm, aici, un complex spitalicesc modern, la Budapesta, în valoare de 30 milioane ruble, un club pentru ofițeri la Szeged, în valoare de 3 milioane, o uzină de reparat mijloace de autotransport, valorînd aproape 20 milioane ruble. Valoarea totală a obiectivelor rămase acolo, chiar după aprecieri minime, reprezintă aproape 2,7 miliarde ruble.

În legătură cu soarta acestui patrimoniu, interesele de stat ale Uniunii Sovietice intră într-un conflict serios cu interesele Ungariei, apreciază „Moskovskie Novosti". Reprezentanții Ungariei caută să reducă la minimum mărimea compensațiilor pentru patrimoniul Uniunii Sovietice, care rămîne acolo și care i se cuvine U.R.S.S., conform acordurilor în vigoare. Înțelegerile au fost întocmite la vremea respectivă, astfel încît dau posibilitatea unor interpretări contradictorii. Și-a spus cuvîntul și fosta atitudine nihilistă față de proprietate ca atare, precum și față de problemele ocrotirii ei juridice peste hotare, și faptul că prezența „provizorie" a trupelor sovietice pe teritoriul Ungariei a fost considerată de fosta conducere sovietică drept permanentă sau foarte îndelungată.

Care este, însă, poziția Ungariei la tratativele privind patrimoniul Grupului de trupe din Sud ? Pe scurt, ungurii încearcă să stabilească situația juridică a patrimoniului Grupului de trupe din Sud nu prin tratate intergu vernamentale, ci prin legislația internă ungară. Iar aceasta înseamnă că partea ungară va plăti compensația numai dacă va considera că clădirile rămase pot fi utilizate de ea — cu alte cuvinte, în funcție de părerea proprie, subiectivă, privind posibilitatea și dorința de a le folosi, și nu în funcție de valoarea reală a obiectivelor.

Partea sovietică este pusă, astfel, în fața alternativei : fie să demonteze construcțiile respective, să recultive pămîntul (din punct de vedere tehnic, acest lucru este complicat și foarte scump), fie să transfere clădirile pentru o compensație neînsemnată. Este firesc — consideră săptămînalul sovietic — că părții ungare i-ar conveni să includă, pe lista obiectivelor nefolosite, cît mai multe clădiri din patrimoniul transferat, iar, dacă clădirea respectivă va fi sau nu folosită și în ce mod, puțin probabil că se va mai verifica. Există deja cazuri cînd partea ungară pretinde să obțină pe gratis un fond fix sau altul, deși există firme maghiare care propun să le cumpere de la U.R.S.S. Desigur, calitatea multora dintre clădirile predate sînt, după standardele europene, sub orice critică, dar, chiar și în această stare, ele au valoarea lor, iar în prețurile maghiare la fondurile fixe, aceasta poate fi mare. În orice caz, sînt destul de mulți doritori de a obține aceste clădiri.

În general, dacă poziția ungară va avea cîștig de cauză, aceasta va însemna că o mare parte din patrimoniul sovietic va reveni statului ungar pe gratis sau pentru o compensație mică. În mod corespunzător, crearea infrastructurii, a caselor, școlilor, construcțiilor pentru unitățile militare care se întorc în U.R.S.S. din Ungaria va fi din nou finanțată exclusiv pe seama bugetului U.R.S.S.

Rezolvarea acestor probleme — e de părere publicația citată — trebuie să revină Sovietului Suprem al U.R.S.S., și totul depinde nu de luni, ci de zile și săptămîni.

Rafael Angel Calderon

președintele Republicii Costa Rica

Fiu al unui fost președinte, Rafael Angel Calderon Fournier, avocat în vîrstă de 41 de ani, a fost ales, la rîndul său, șef al statului costarican. Aceasta, după 25 de ani de activitate politică și două eșecuri înregistrate la precedentele alegeri prezidențiale. Candidat al opoziției — a reprezentat Partidul de Unitate Social-creștină —, el a cîștigat scrutinul de la 4 februarie a.c. cu 51 la sută din voturi, învingîndu-l, astfel, pe principalul său adversar, Carlos Manuel Castillo, din partea Partidului Eliberării Naționale (PNL), pînă atunci la guvern.

Noul șef al statului s-a născut în exil, la 14 martie 1949. Familia sa a părăsit Costa Rica după războiul civil din 1948, trăind întîi în Nicaragua, apoi în Mexic. Venit în țară în 1958, la începutul studiilor secundare, Rafael Angel Calderon a urmat pilda tatălui său, Rafael Angel Calderon Guardia, președinte al Costa Ricăi între 1940—1944, angajîndu-se foarte tînăr în activitatea politică. La 16 ani, el este secretar pe probleme de învățămînt secundar al Partidului Calderonist, creat de tatăl său. Studiază dreptul la Universitatea din San Jose, devine avocat, dar, pentru a se putea consacra activității politice, își abandonează profesia.

La vîrsta de 22 de ani, Rafael Angel Calderon este ales deputat din partea partidului republican. Apoi, în numele Partidului Calderonist, își prezintă pentru prima dată candidatura la scrutinul prezidențial din 1981, avîndu-l ca adversar pe liberalul Luis Alberto Monge. În 1983, cea de-a doua încercare, din partea aceluiași partid, reprezintă un nou eșec : este ales Oscar Arias. Rafael Angel Calderon obține, totuși, 46 la sută din voturi, cu 12 la sută mai mult decît în 1981. Fost ministru al afacerilor externe (1978—1982) și adept al ideologiei social-creștine, actualul președinte decide, în 1985, să unească forțele de opoziție față de P.L.N. Fondează, deci, P.U.S.C., grupare alcătuită din calderoniști, democrat-creștini și cîteva partide minoritare.

Rafael Angel Calderon respinge calificativul de „populist", care i s-a atribuit adesea, preferînd să se definească „un apărător al luptei pentru dreptate socială", ceea ce, conform opiniilor sale, nu trebuie să se confunde cu „populismul". Programul său de centru-stînga prevede o politică economică liberală, destul de apropiată de cea a administrației precedente, condusă de Oscar Arias.

Noul șef al statului costarican — cel mai tînăr dintre președinții acestei țări din ultimii 40 de ani — este căsătorit și are patru copii. Iubește fotbalul și baseball-ul și a reprezentat Costa Rica în diverse turnee centro-americane de tenis.

Anca Voican

Delincvență

Gheorghe Pătrău, Craiova. Numeroase probleme ale Sistemului de Reeducare prin Muncă (S.R.M) din U.R.S.S. au devenit, în prezent, de importanță națională, fiind un factor de destabilizare a ordinii publice în unele regiuni ale țării, a subliniat, într-o conferință de presă, șeful Secției pentru supravegherea respectării legilor din instituțiile S.R.M. din cadrul Procuraturii U.R.S.S., Iuri Hitrin. În ultimii 10 ani — a arătat I. Hitrin — au fost condamnate la închisoare cîteva milioane de persoane. Fiecare al treilea delincvent eliberat din detenție comite o nouă infracțiune. Cei cu antecedente penale devin, frecvent, nucleul unor grupuri infracționale, participanți activi la diferite forme de crimă organizată. În anul 1989, fiecare cea de a patra infracțiune a fost comisă de cei cu antecedente penale, activitatea de recidivă a sporit cu 12,7 la sută, numărul recidiviștilor deosebit de periculoși trași la răspundere penală — cu 24 la sută, persoanele care au săvîrșit trei sau mai multe infracțiuni — cu 12,6 la sută.

În anul 1989, în locurile de detenție s-a înregistrat nivelul cel mai ridicat de criminalitate din ultimii 20 de ani. Comparativ cu anul 1988, acesta a sporit, în colonii, cu 84,6 la sută, în camerele de anchetare și închisori — cu 62,7 la sută, în infirmeriile de tratament și muncă (I.T.M.) — de 1,9 ori. Pe lîngă aceasta, anul care a trecut se caracterizează prin creșterea numărului de acțiuni deschise ale celor condamnați împotriva celor ce asigură ordinea în instituțiile de corecție, a atacurilor asupra organelor de menținere a ordinii și a militarilor, luarea acestora ca ostatici.

Vasiliu Cezar, Comarnic, jud. Prahova. Biblia este cea mai tradusă carte din întreaga lume — în nu mai puțin de 1 928 de limbi diferite, potrivit unui raport, publicat recent, la Paris, de Alianța biblică universală. În 1989, în acest total au fost introduse 21 de limbi cu circulație foarte restrînsă, cum ar fi „tök pisin", ce se vorbește în Papua-Noua Guinee, sau traducerile în „bawn", vorbită în Bangladesh, în „lahu" dialect din nordul Thailandei și Birmaniei, sau în „trukese", limbă în unele insule din Pacific. Traducători specializați realizează, acum, versiuni ale Bibliei în „saame", limbă vorbită de laponii din U.R.S.S. și Scandinavia, în „romă" pentru țiganii din Iugoslavia, și în „gumatj", limbă a unor aborigeni din Australia. De asemenea, indienii nord-americani au primit o variantă a Noului Testament în limba „ojibne". Potrivit aprecierilor Asociației, la ora actuală, 80 la sută din populația planetei are acces la Biblie într-o limbă pe care poate să o vorbească sau să o înțeleagă.

poşta redacţiei

Din „Murphologie"

Cercetare

Legea lui Edington

Numărul ipotezelor diferite făcute pentru a explica un fenomen este invers proporţional cu cunoştinţele disponibile.

Legea lui Clarke

Singura cale de a depăşi limitele posibilului este de a trece de ele în imposibil.

Legea lui Parker

Adevărul unei afirmaţii nu are nimic de-a face cu credibilitatea acestuia.

Despre „problema cambodgiană"

V. Ionescu, Ploieşti. Japonia s-a asociat, pentru prima oară, eforturilor pentru o reglementare paşnică a conflictului cambodgian. Capitala sa, Tokio, a găzduit recenta întîlnire dintre prinţul Norodom Sianuk, conducătorul guvernului de coaliţie al rezistenţei cambodgiene, şi Hun Sen, primul ministru al guvernului de la Pnom Penh. După intense negocieri, cei doi lideri khmeri au ajuns să se pună de acord asupra necesităţii „unei abţineri voluntare de la utilizarea forţei de către toate părţile" cambodgiene — notează comunicatul comun, precizînd că această reţinere trebuie să devină realitate cel mai tîrziu la sfîrşitul lunii iulie. Dar comunicatul comun dat publicităţii nu se ocupă de armistiţiu, cum s-a prevăzut la sosirea prinţului şi a lui Hun Sen la Tokio. Khieu Samphan, liderul khmerilor roşii, principala forţă militară a rezistenţei, a boicotat ceremonia semnării, după ce a refuzat să participe la deschiderea întîlnirii inter-cambodgiene de la Tokio — relevă agenţia „France Presse", apreciind că această boicotare a perturbat desfăşurarea întîlnirii şi a repus în discuţie încheierea unui armistiţiu.

Comunicatul precizează că un „adevărat armistiţiu nu va putea fi aplicat decît ca o etapă spre o soluţie acceptabilă" a problemei cambodgiene. Totodată, aplicarea nerecurgerii la forţă nu va fi efectivă „decît începînd din ziua în care se va reuni Consiliul Naţional Suprem", cel tîrziu înainte de sfîrşitul lunii iulie, adaugă comunicatul. C.N.S. este un organism care va fi depozitarul suveranităţii Cambodgiei în timpul perioadei de tranziţie care precede alegerile libere din această ţară. Nu au fost stabilite nici componenţa sa, nici prerogativele sale exacte. Comunicatul precizează că C.N.S. „va trebui să fie compus dintr-un număr egal de personalităţi marcante din cele două părţi". Într-o anexă a comunicatului, prinţul şi Hun Sen cer, pe de altă parte, o reconvocare a Conferinţei internaţionale de la Paris asupra Cambodgiei „cît mai curînd posibil".

Prima conferinţă de la Paris s-a desfăşurat, anul trecut, în august, şi s-a soldat cu un eşec. cele patru fracţiuni cambodgiene nereuşind să se înţeleagă asupra unei împărţiri a puterii. Noua conferinţă va trebui să „ia măsurile necesare pentru a supraveghea, controla şi verifica retragerea tuturor trupelor străine şi încetarea oricărei asistenţe militare străine, inclusiv aplicarea armistiţiului", precizează comunicatul comun.

Potrivit analiştilor, acordul nu va modifica fundamental situaţia militară în Cambodgia, dar constituie un pas major în izolarea politică a khmerilor roşii. Khmerii roşii, principala forţă militară a rezistenţei, au subliniat, într-un comunicat, că nu intenţionează să pună în aplicare un text pe care au fost „împiedicaţi" să-l semneze. Răspunzători de moartea a sute de mii de persoane pe cînd s-au aflat la putere, khmerii roşii — apreciază majoritatea comentatorilor — se găsesc într-o situaţie politică din ce în ce mai delicată, izolarea lor pe scena internaţională intensificîndu-se în ultimele luni.

Japonia, una din puţinele ţări occidentale care continuă să recunoască guvernul rezistenţei — din care fac parte şi khmerii roşii —, a refuzat să permită acestora să semneze comunicatul comun, insistînd asupra naturii „bipartite" (Sianuk-Hun Sen) a întîlnirii. Într-o conferinţă de presă, organizată îndată după semnare, prinţul Norodom Sianuk şi-a exprimat opinia că războiul va continua în Cambodgia, „în următoarele luni", khmerii roşii nesimţindu-se obligaţi să aplice prevederile unui document pe care nu l-au semnat. În schimb, Hun Sen şi-a exprimat speranţa într-o „aplicare serioasă" a înţelegerii convenite, subliniind : „Nu trebuie să permitem ca aceasta să devină un petic de hîrtie...".

Pe de altă parte, un purtător de cuvînt al guvernului thailandez a confirmat, de la Bangkok, data de 9 iulie pentru desfăşurarea la Paris a unei noi reuniuni a reprezentanţilor celor „cinci mari", adică ai ţărilor membre permanente ale Consiliului de Securitate al O.N.U. (China, S.U.A., Franţa, Marea Britanie, U.R.S.S.), în scopul reluării discuţiilor asupra problemei cambodgiene. Anunţul a survenit după întîlnirea dintre şeful diplomaţiei thailandeze, Siddhi Savetsila, şi ministrul adjunct de externe al Chinei, Xu Dunxin, acesta din urmă pronunţîndu-se în favoarea participării la reuniunea de la Paris a tuturor celor patru grupări cambodgiene. (L.E.)

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

IF YOU WOULD LIKE

TO IMPROVE YOUR ENGLISH

● WES vă poate ajuta să vă îmbunătăţiţi capacitatea de a citi, scrie şi vorbi în limba engleză

● Trimiteţi numele şi adresa dv. către

World English School
P.O.Box 1013
Little Rock, Arkansas 72203
U.S.A.

● Este un curs gratuit prin corespondenţă

World English School, Inc.

The World English School was developed to help people improve their knowledge of the English language. For more then twenty years a group of concerned English professors have worked with, improved, re-written and field tested the correspondence course that is now offered. Some of the very first experiments with this material were conducted in Vietnam in the late 1960's and later in West Germany, Portugal and Italy in the 70's and 80's.

Professors and University Students from America spent their summers traveling to these countries and teaching students, one on one, to test and develop the materials. What was learned from these field tests was then used to improve and adapt the materials until in 1988 they were put into final form and printed as they now are used.

Thousands of students in scores of nations around the world are now improving their English through WES. In Romania 5892 Students had requested the course as of April 18th. We are prepared to teach up to 30,000 students in Romania so send in your name and address today. WORLD ENGLISH SCHOOL, P.O. Box 1013, Little Rock, AR 72203, USA.

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Rodica Georgescu, Ion Madoşa – şef de secţie, Ilie Olteanu – secretar general de redacţie, Radu Pascal – redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Turlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu – şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Ioana-Mariela Bărbulescu, Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Ileana Iordache, Ion Matei, Marin Pieleanu, Manuela Ştefănescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfirolu, Marilena Szabo ; Administrator : Brînduşa Anghel. Tipografi : Ion Aghescu, Gheorghe Matei, Nicolae Mihăilă, Aurel Stănescu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poştal 33, cod 1341, căsuţa poştală 33–29, telefon : 17 60 10, internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" – sector export-import presă. P.O.BOX12-201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64–66.

C.P.B.

3

Aici însă, chiar de se vor împlini unele din visurile noastre, tot vor fi spurcate cu ceva.

Ce ne așteaptă la baie? Nu poți ști niciodată. Ba încep să fie tunse la zero femeile (Krasnaia Presnia, noiembrie 1950), ba rîndul de bărbați în pielea goală trece la tuns și la frizerițe. La baia de abur de la închisoarea din Vologda, mătușa Motia striga cît o ținea gura: „Treceți la rînd, băieți!" și îndrepta furtunul cu aburi spre oameni ca să-i opărească. La închisoarea de transfer din Irkutsk se consideră că este mai natural ca tot serviciul în baie să fie asigurat de bărbați. Sau la baia din închisoarea din Novosibirsk, iarna, după ce te săpunești, observi că, din robinete curge numai apă rece. Deținuții se hotărăsc să-l cheme pe comandant. Vine un căpitan și spune: „Apa este caldă! Ați înțeles!" M-am săturat să tot povestesc că există băi și fără apă, că în camera de dezinfecție se ard lucrurile, că după baie ești obligat să alergi cu picioarele goale și dezbrăcat prin zăpadă să-ți iei lucrurile (ca, de exemplu, la serviciul de contrainformații al Frontului II Bielorus, la Brodnița în anul 1945, unde am alergat și eu).

De la primii pași făcuți prin punctul de transfer, observi că nu ești la dispoziția supraveghetorilor, a epoleților și uniformelor, care, totuși, mai respectă litera legii. Aici ești la dispoziția unuia care face pe nebunu'. Care vine și începe să urle „Haideți la baie, domnilor fasciști!" sau care repartizează locurile, sau educatorul bine ras și frezat, care se tot lovește peste carîmb cu ziarul făcut sul, privind cu coada ochiului spre bocceluțele noastre, sau alții de același fel, care pătrund cu privirea valizele și boccelele deținuților de parcă ar fi aparate roentgen. Cît de mult pot să semene între ei, și tot timpul trăiești cu impresia că i-ai mai văzut undeva. Poate nu tot atît de curăței, dar cu același surîs de fiară hămesită.

Și îți dai seama, de fapt, că sînt aceiași infractori de drept comun, aceiași manglitori! Aceiași Jenka Jogol, Serioga Zver și Dimka Kișkenia, dar nu îmbrăcați în zeghe, ci în haine de oameni de încredere ai statului, care supraveghează, cu un aer de superioritate, modul cum respectăm noi disciplina. Dacă le privești mutrele, cu puțină imaginație îți poți închipui că sînt ruși de-ai noștri, foști băieți de la țară, că tații lor se numeau Klim, Prohor, Gurii, și că se asemănau cu noi chiar și ca aspect exterior: au nasul cu două nări și limba roză, cu care se ajută la înghițitul mîncării și pronunță niște sunete care seamănă cu cuvinte rusești, numai că au un conținut nou.

„Geografia punctelor de transfer".

„În cîțiva ani, pe aici au trecut aproximativ o jumătate de milion de oameni".

„Fantezia scriitorilor este săracă față de exemplele din viața băștinașilor Arhipelagului".

Fiecare comandant de punct de transfer ajunge să înțeleagă că banii pentru executarea tuturor serviciilor se pot trimite rudelor de acasă sau se pot împărți între șefii închisorii. Iar munca? Pentru ea e suficient să faci apel la cei apropiați din punct de vedere social și se vor găsi doritori cu duiumul să o execute numai pentru a rămîne la punctul de transfer, pentru a nu pleca în mine și în taiga. Toți acești șefi de lucrări, scribi, contabili, educatori, băieși, magazioneri, bucătari, spălătorese de vase, spălătorese, croitori pentru reparat lenjeria sînt recrutați dintre cei condamnați pe viață, care primesc rația de mîncare obișnuită la închisoare și sînt considerați ca stînd închiși în camere. Plusul de mîncare ei și-l scot din cazanul comun sau din valizele deținuților. Noi ajungem la dispoziția lor încă insuficient de percezhționați și ei fac cu noi ce vor. Ei ne percheziționează, aici, în locul supraveghetorilor și, înaintea percheziției, ne cer să predăm banii spre păstrare, scriind cu o mutră serioasă niște chitanțe, care valorează pentru noi tot atît cît valorează și banii luați! „Am predat banii!", spunem noi mai tîrziu. „Cui?", se miră ofițerul. „Păi era unul de pe aici". „Dar cine anume?" „De ce i-ați dat?" „Am crezut..." „Trebuie să gîndiți mai puțin". Tot ei ne propun să ne lăsăm lucrurile afară, înainte de a intra în baie: „Nu le ia nimeni. Nu are nimeni nevoie de ele". Le lăsăm, că, desigur, în baie nu poți intra îmbrăcat. La întoarcere constați că nu mai există pulovere, mănuși îmblănite. „Cum arăta puloverul?" „Gri...". „S-o fi dus să se spele!" Ei ne iau lucrurile chiar și în mod cinstit: ca să putem depune lucrurile la magazie, să ne repartizeze în camere fără de deținuți de drept comun, să ne trimită mai repede spre lagăr etc. Acesta nu mai este un jaf deschis.

— Păi nu este vorba de deținuți de drept comun! — ne explică cei mai versați dintre noi. Sînt cîinii care s-au angajat să servească administrația. Sînt dușmanii hoților cinstiți. Hoții cinstiți sînt aceia care sînt închiși în camere. Mintea noastră îngustă refuză să înțeleagă. Doar este vorba de oameni cu aceleași obiceiuri, cu același limbaj. Poate că sînt dușmanii celor cinstiți, dar nouă ne sînt dușmani și unii și ceilalți...

Între timp sîntem aduși în fața ferestrelor de la camere. Ele au obloane, așa că nu se poate vedea ce se petrece în interior. De acolo se aud șoapte pline de bunăvoință: „Băieți, să știți că aici la percheziție se confiscă ceaiul, tutunul. Dacă aveți ceva, aruncați încoa prin fereastră. Pe urmă vă restituim". Noi sîntem naivi, sîntem fraieri. Poate că este adevărat că se confiscă ceaiul. Doar am citit în literatură despre marea solidaritate a deținuților. Un deținut nu poate înșela pe un altul! Și ne vorbesc frumos: „Băieți!" De aceea le aruncăm pungile cu tutun. Hoții le prind și, apoi, își bat joc de noi: „Ei, fasciști tolomaci!"

Punctul de transfer ne pregătește cu amănuntele lozinci nescrise: „Aici nu căuta adevărul!" „Tot ce ai trebuie să predai!" Același lucru ți-l repetă și supraveghetorii, și escorta, și cei de drept comun. Tu ești încă sub apăsarea sentinței care ți-a aplicat o pedeapsă mare, nu știi cum să-ți revii, iar toți din jurul tău se gîndesc cum să te jefuiască. Totul se aranjează încît să-l oprime pe deținutul politic, care, și așa, este lăsat la voia soartei. „Va trebui să predai totul...", dă din cap a pagubă supraveghetorul de la punctul de transfer din Gorki, și Ans Bernstein îi predă mantaua de ofițer și nu pe degeaba ci în schimbul a două cepe. Ce să te mai plîngi de deținuții de drept comun, dacă toți supraveghetorii din Krasnaia Presnia poartă cizme din piele fină pe care nu le-au primit de la magazie! Cizmele au fost luate cu forța în camere de deținuții de drept comun și, apoi, pasate supraveghetorilor. Ce să te mai plîngi de deținuții de drept comun, dacă educatorul de la secția cultural-educativă a administrației lagărului este, și el, deținut de drept comun și scrie caracterizări despre deținuții politici!

Se povestește că, în anul 1942, la punctul de transfer din Gorki, deținuții din foști ofițeri (Gavrilov, tehnicianul militar Soebetin și alții) s-au unit, i-au bătut pe hoți și i-au obligat să se cuminţească. Dar astfel de relatări sînt întotdeauna considerate ca simple legende. În cîte camere i-au cuminţit? Pentru cît timp? Și ce făceau caschetele albastre, în timp ce străinii îi băteau pe cei apropiați? În schimb, atunci cînd se povestește cum, în anul 1940, la punctul de transfer din Kotlass, deținuții politici au început să-i bată pe hoții care le smulgeau banii lîngă chioșc, în așa hal încît nu mai puteau fi opriți, și atunci în apărarea celor de drept comun paza a intervenit în zonă cu mitralierele, nimeni nu pune această relatare la îndoială. Așa ceva se poate întîmpla!

Și rudele astea lipsite de minte. Aleargă, se împrumută de bani (acasă doar nu sînt bani mulți), îți trimit lucruri, alimente. Sînt pachetele văduvelor. Dar darurile sînt otrăvite. Dintr-un om flămînd, dar liber, ele te transformă într-un om fricos și plin de griji. Nu mai ai acea limpezime a gîndurilor, nici fermitatea necesară înainte de a ajunge în prăpastie. Aceste lucruri nu te mai lasă să intri în împărăția cerurilor. În dubă vezi că și alții au boccele. „Porcii!" se aude din colțul unde stau deținuții de drept comun. Dar, deocamdată, ei sînt doi, iar voi sînteți cincizeci, așa că vă lasă în pace. Dar, iată că vă aflați de două zile în gara Presnia, stați pe o podea murdară și țineți picioarele chircite, că nu aveți loc unde să le întindeți. Totuși, nu sînteți observatori fini ai vieții. Vă gîndiți cu toții cum să predați valizele la păstrare. Avem acest drept, dar ni se permite să predăm lucrurile numai pentru că închisoarea era moscovită și unii dintre noi mai arătau ca niște moscoviți.

Ne simțim ușurați. Lucrurile au fost predate. Aceasta înseamnă că nu ne vor fi luate la acest punct de transfer, ci la următorul. În mîini mai avem doar nenorocitele de bocceluțe cu alimente. Ne-am strîns, însă, prea mulți deținuți noi la un loc. Se începe repartizarea pe camere. Cu același Valentin cu care ne-am angajat să începem în lagăr o viață nouă, sîntem introduși în aceeași cameră. Ea încă nu este prea plină. Locul de trecere mai este liber și mai este loc suficient și sub priciuri. Potrivit repartiției clasice, locurile de sus sînt ocupate de deținuți de drept comun: cei mai bătrîni — la fereastră, cei mai tineri — ceva mai departe. Jos se află masa cenușie, neutră. Nu sîntem atacați de nimeni. Lipsiți de experiență și de spirit de prevedere, ne băgăm sub priciuri pe podeaua de asfalt. Acolo ne va fi bine. Sîntem înalți, iar priciurile sînt joase, așa că trebuie să intrăm tîrîș. Am ajuns. Aici putem să stăm liniștiți și să discutăm în șoaptă. Dar nu este așa. Cu un zgomot ușor, se apropie de noi, ca niște șobolani mari, minorii. De fapt, sînt încă foarte tineri. Sînt unii care nu au împlinit nici 12 ani. Dar, după codul penal, și ei sînt condamnați. Au absolvit școala hoților, au fost în proces și, acum, își desăvîrșesc, aici, studiile. Au fost asmuțiți împotriva noastră! Se apropie de noi în tăcere și, cu o duzină de mîini, smulg de sub noi lucrurile pe care le avem. Și totul se petrece în tăcere. Se aude doar respirația lor grea, sacadată. Sîntem prinși în capcană. Nu ne putem nici ridica, nici schimba poziția. Nu a trecut nici un minut și ni s-a luat slănina, zahărul și pîinea. Ei s-au și retras, iar noi rămînem în nemișcare. Am cedat alimentele fără luptă și, acum, dacă vrem, putem rămîne culcați sub priciuri. Dar nu mai este posibil. Dînd caraghios din picioare, ieșim de acolo cu fundul înainte.

Sînt oare fricos? Credeam că nu. Am fost sub bombe în stepa deschisă. Am parcurs un drum pe care îl știam minat cu mine antitanc. Mi-am păstrat sîngele rece cînd mi-am scos bateria din încercuire și m-am reîntors, apoi, în încercuire, pentru a-mi salva „GAZ"-ul deteriorat. De ce nu iau atunci de gît pe unul din acești șobolani și nu-i strivesc mutra de asfalt? Este mic? Atunci luptă cu cei mai mari. Dar nu... Pe front ne menține moralul faptul că sîntem toți uniți (poate că acest lucru este greșit). Sentimentul datoriei e cel care ne ține. Aici, însă, nu știi nimic, nu există nici un regulament, afli totul prin propria experiență. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Mircea Podină

poşta redacţiei

Anchetă

Cristina Dinică, Horezu, jud. Vilcea. Fostul conducător al Partidului Comunist din Cehoslovacia, Milos Jakes, şi alţi trei lideri ai P.C.C. au fost reţinuţi şi anchetaţi în legătură cu presupusul lor rol în înăbuşirea „Primăverii de la Praga" şi cu „alte activităţi condamnabile prin lege", a anunţat Richard Sacher, ministrul de interne din această ţară, citat de agenţia „France Presse". El a declarat, de altfel, că poliţia a reuşit să descopere „cercul îngust" din care ar face parte autorul atentatului cu bombă, care a provocat, recent, 18 răniţi în centrul Pragăi. El nu a dat alte informaţii.

M. Jakes — secretar general al C.C. al P.C. din Cehoslovacia, demis la 24 noiembrie 1989 — a fost interogat în acelaşi timp cu Josef Lenart, fost membru al Biroului Politic însărcinat cu probleme internaţionale, cu Rudolf Hegenbart, fost şef al departamentului de securitate al Comitetului Central, şi cu Michal Stefanak, fost şef al departamentului politic internaţional al C.C. Acesta din urmă este singurul care nu a fost exclus din P.C.C., reînnoit după revoluţie.

Un al cincilea fost cadru comunist de conducere, Vasil Bilak, numărul doi în conducerea partidului după intervenţia trupelor Tratatului de la Varşovia din 1968, a fost arestat şi reţinut pentru 48 de ore la Bratislava, a anunţat ministrul de interne slovac. El este acuzat, ca şi alţi conducători interogaţi în cadrul anchetei comune, de a se fi „dedat la acţiuni grave, condamnabile prin lege" şi de a fi cerut intervenţia militară sovietică împotriva liberalizării din Cehoslovacia, arată ministrul de interne.

Bilak, în vîrstă de 72 de ani, membru al Biroului Politic pînă în decembrie 1988, a dezmînţit că ar fi cerut, într-un document trimis conducătorului sovietic Leonid Brejnev, intervenţia forţelor Tratatului de la Varşovia împotriva experimentului realizat de secretarul general Alexander Dubcek. El a mai fost acuzat de presă pentru corupţie şi pentru înavuţire ilegală. Bilak a fost exclus din Partidul Comunist din Cehoslovacia la un congres extraordinar ţinut în decembrie anul trecut, subliniază, în încheierea comentariului său, agenţia „France Presse".

Copiii şi ocrotirea mediului înconjurător

Cojan Monica, Bucureşti. Cei 1,7 miliarde de copii din lume vor moşteni o planetă deteriorată de contaminare, malnutriţie şi sărăcie — a avertizat Mustafa K. Tolba, directorul Programului Naţiunilor Unite pentru Mediul Înconjurător (U.N.E.P.), în cadrul acţiunilor organizate în capitala Mexicului, cu prilejul Zilei mondiale a mediului înconjurător, la care au participat delegaţi reprezentînd 150 de mişcări şi grupuri ecologiste.

Directorul U.N.E.P. a declarat, potrivit agenţiei „E.F.E.", că, anual, pe Terra, mor 14 milioane de copii minori, sub cinci ani, din cauza apei contaminate şi a malnutriţiei, iar alţi 3 milioane rămîn grav afectaţi din aceleaşi cauze.

Lumea este afectată de reducerea păturii de ozon, de pericolul încălzirii planetei, al extinderii masive a diversităţii biologice, despăduririi şi extinderii deşerturilor, contaminării mărilor şi creşterii înfricoşătoare a reziduurilor periculoase, a mai arătat Tolba.

El a adresat un apel celor implicaţi în această acţiune, respectiv guvernelor, antreprenorilor şi cetăţenilor, să oprească „flagelul" deteriorării Terrei pentru salvarea planetei noastre, a noastră, a fiilor noştri şi ai celor ce se vor naşte.

James T. Grant, directorul executiv al UNICEF, a elogiat faptul că, anul acesta, Ziua mondială a mediului înconjurător este dedicată copiilor, pe care îi consideră principalele victime ale deteriorării acestuia.

Directorul UNICEF a anunţat organizarea unei reuniuni mondiale la nivel înalt a şefilor de stat şi de guvern în perioada 29—30 septembrie, la New York, consacrată exclusiv problemelor legate de condiţia copiilor. Grant a considerat încurajator faptul că întreaga comunitate internaţională reacţionează în faţa mortalităţii infantile şi a contaminării mediului ambiant.

În această luptă trebuie să participe întreaga comunitate internaţională, deoarece toate mijloacele necesare pentru îngrijirea copiilor şi a mediului înconjurător depăşesc cu mult capacitatea oricărei ţări sau grup, a mai arătat Tolba.

O.N.U. a ales Mexicul, oraşul cel mai populat de pe planetă, cu 22 milioane de locuitori, drept sediu în vederea marcării Zilei mondiale a mediului înconjurător, pentru a evidenţia că este, totodată, şi cel mai contaminat oraş din lume.

Cartea în lume

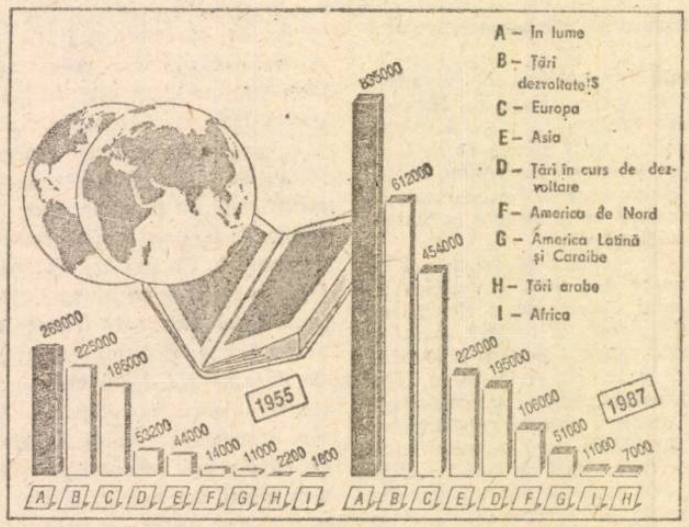

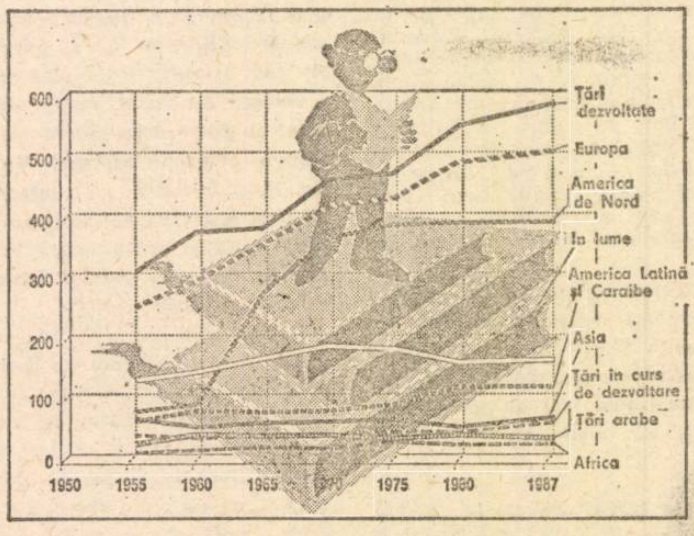

Petra Mihalache, Timişoara. Recente surse ale UNESCO răspund, în parte, la întrebările dumneavoastră privind numărul de cărţi publicate în lume, raportarea lor la numărul de locuitori din diferite zone ale globului. Graficele de mai sus (surse UNESCO) ilustrează sugestiv supremaţia ţărilor dezvoltate în raport cu cele în curs de dezvoltare. În ultimele trei decenii (mai precis, între anii 1955—1987), producţia mondială de carte a sporit de mai bine de trei ori. Aşa cum se poate observa, producţia de carte în statele dezvoltate era, în 1987, de trei ori mai mare, decît cea a ţărilor în curs de dezvoltare, în timp ce acestea din urmă sînt, în ansamblu, de trei ori mai populate decît primele. În lumea a treia, statele arabe se află în urma celor din Africa, America Latină şi Caraibe. Producţia Americii de Nord reprezintă aproape jumătate din cea a Asiei şi un sfert din cea a Europei. Sporirea cea mai evidentă a fost în Africa, dar punctul de plecare în această regiune a globului se afla la un nivel excesiv de scăzut, după cum relevă sursele UNESCO.

Există importante disparităţi în ce priveşte numărul de cărţi publicate anual, în raport cu cel al locuitorilor din diferite zone ale lumii. Dacă media mondială a fost de 166 de titluri la un milion de locuitori, diferenţa dintre ţările dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare este de aproximativ unu la nouă : 513 titluri în lumea industrializată şi 58 în lumea a treia.

Datorii

Lucia Zugravu, Bucureşti. Într-un interviu acordat ziarului „Duma", preşedintele Consiliului de Miniştri al R.P. Bulgaria, A. Lukanov, a declarat că datoria externă a acestei ţări faţă de statele occidentale s-a redus, în prezent, cu 300 milioane dolari, în comparaţie cu începutul anului, şi se cifrează la 10,320 miliarde dolari. Dacă este vorba despre datoria netă, excluzînd rezervele de aur şi obligaţiile altor state faţă de R. P. Bulgaria, suma se reduce la 8 miliarde. Bulgaria nu numai că şi-a redus datoria externă, dar a continuat să plătească dobînzile la datorie, a subliniat şeful guvernului. Prin urmare, a declarat A. Lukanov, afirmaţiile opoziţiei, conform cărora datoria noastră creşte zilnic, nu sînt adevărate. În ultimii ani ai guvernării sale, T. Jivkov a luat credite fără a se gîndi la urmări. Din 1985 pînă în 1989, cheltuielile s-au cifrat la 23 miliarde dolari, iar veniturile — la 15,7 miliarde, soldul pasiv depăşind 7 miliarde. De aceea, pentru anul acesta şi prima jumătate a lui 1991, va fi nevoie de o „undă de şoc" a rambursării datoriei. Consider, a spus A. Lukanov, că, printr-o politică corectă şi competentă sub aspect economic, în 3—4 ani am putea depăşi situaţia complicată şi normaliza relaţiile cu creditorii pentru a deveni un partener solvabil.

Paula Mateescu, Piteşti. Sediul provizoriu al Asociaţiei române de drept umanitar este în Bucureşti, Bdul. Magheru nr 22, sect. 1 cod. 70158, iar preşedintele său este dr. Ionel Cloşcă, membru al Institutului Internaţional de Drept Umanitar de la San Remo.

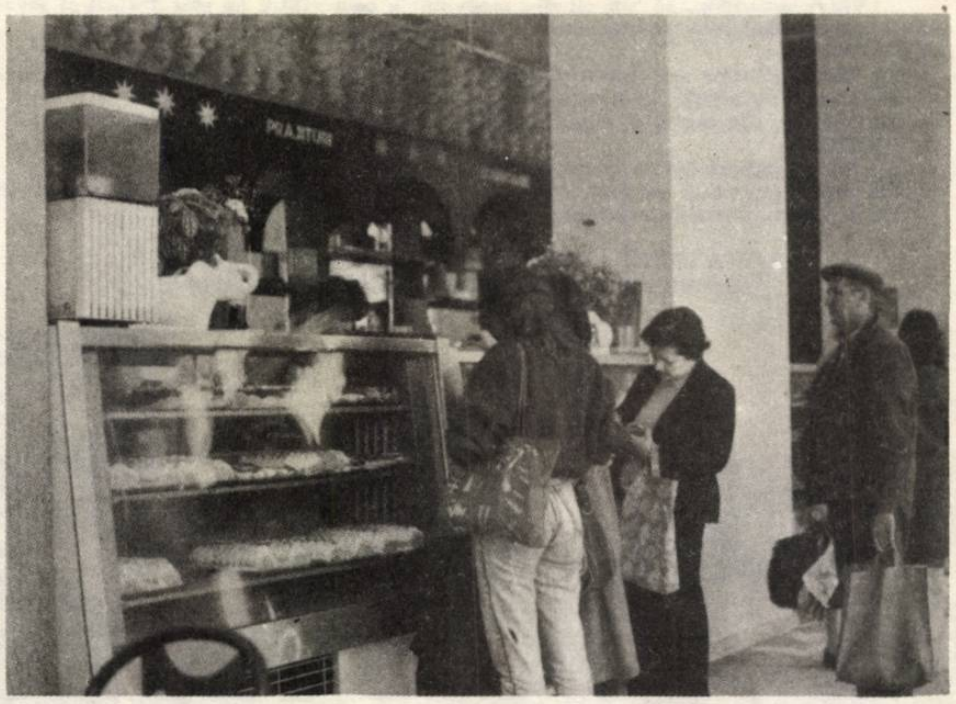

„Luna cadourilor pentru copii"

În tot timpul anului copiii primesc daruri, însă în luna iunie — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII — darul „cel mai dulce" este acela oferit în unitățile de cofetărie ale comerțului de stat

PRĂJITURI, BOMBOANE, TORTURI, TORTULEȚE, SPECIALITĂȚI DE ÎNGHEȚATĂ, SUCURI, RĂCORITOARE

sînt numai cîteva din produsele atrăgătoare, în forme și culori variate, realizate de maeștrii cofetari în condiții de calitate deosebită, pentru toate gusturile și preferințele,
în luna iunie — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII — o lună a dulciurilor în unitățile de cofetărie ale comerțului de stat.

O dată pe an este LUNA CADOURILOR PENTRU COPII
Dăruiți copiilor dumneavoastră multe bucurii !

LUNA IUNIE — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII, minunat prilej de a oferi copiilor cele mai atrăgătoare daruri

Vă recomandăm să alegeți din magazinele comerțului de stat jucării și jocuri destinate copiilor de toate vîrstele :

● JUCĂRII :
— din mase plastice sau material textil : ursuleți, iepurași, cățeluși, elefanței etc. ;
— metalice litografiate : autoutilitare, sobițe, frigidere ;
— mecanizate, din metal și mase plastice : mașmuțe de diferite tipuri, avioane ;

● JOCURI :
— din carton poligrafiat cu caracter distractiv-educativ ;
— din metal sau mase plastice, cu caracter tehnic sau pentru jocuri de construcție ;
— truse pentru activități practice.

Nu uitați !
LUNA IUNIE — LUNA CADOURILOR PENTRU COPII !
Dăruiți copiilor dumneavoastră jucăriile preferate !

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D. 555

LUMEA azi

Nr. 26 28 iunie 1990

Relaţiile est-vest în termeni reali

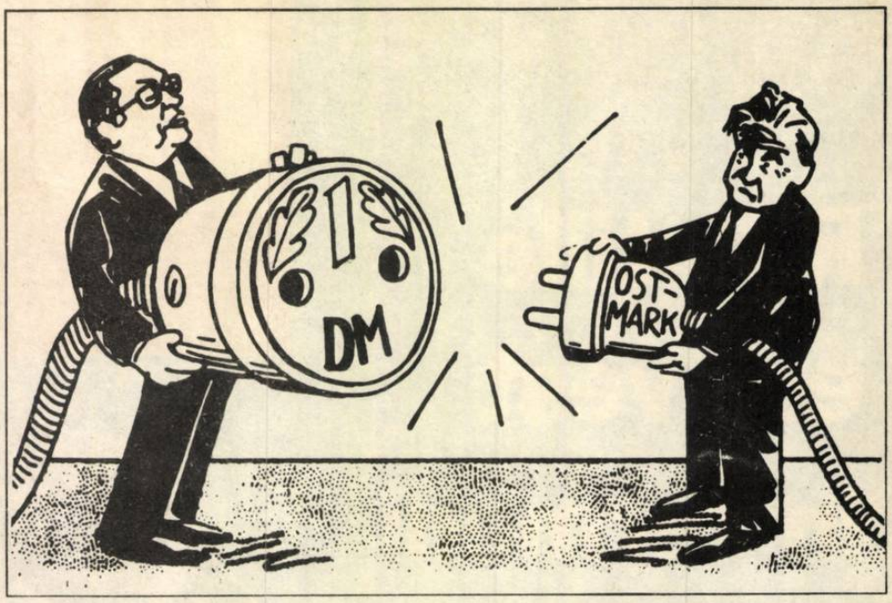

Din „Handelsblat" (R.F.G.)

PRIMUL PAS PE CALEA UNIFICĂRII GERMANIEI : UNIUNEA MONETARĂ

Din „Horizont" (R.D.G.)

DE LA CONFRUNTARE LA DIALOG...

Din „Frankfurter Allgemeine"

„Lumea azi" ● Anul II, serie nouă, nr. 26 (1389), 28 iunie 1990

Uniunea germano-germană

„Lumină verde" pentru uniunea monetară, financiară și socială : cele două parlamente — din R.D.G. și R.F.G. — au votat tratatul de stat care reglementează raporturile economice în viitorul spațiu al Germaniei unificate. Un act cu consecințe complexe. De-o parte și de alta a Elbei — preocupări diverse, îngrijorare în fața unor evoluții resimțite ca incerte, dar dominant e sentimentul încrederii în potențialul economic al Germaniei unificate. Rămîn, în continuare, nedecise așa-numitele aspecte externe ale procesului de unificare ; se așteaptă ca, lunile viitoare, negocierile „2+4" să aducă necesarele clarificări **(pag. 12).**

India. *Premierul V.P. Singh cu un grup de colaboratori*

Departe de lumea dezlănțuită ?

Între două din statele subcontinentului sud-asiatic, India și Pakistanul, vechea dispută teritorială asupra Cașmirului cunoaște o bruscă și rapidă resuscitare. Evoluțiile în curs se vădesc cu atît mai neliniștitoare cu cît evaluările privind posibilitatea izbucnirii unui nou conflict armat indo-pakistanez au în vedere și riscul nuclear **(pag. 21)**

Pakistan. *Președintele Ishaq Khan și primul ministru Benazir Bhutto*

Negocierile de la Viena

După consensul, de anul trecut, asupra definiției pieselor de artilerie, după o serie de alte evoluții, la negocierile de la Viena privind forțele armate și armamentele convenționale din Europa (CFE) a fost realizat, recent, un nou și important acord. Calificate ca o veritabilă „străpungere" a cercului de dificultăți ce începuseră să se acumuleze, noile înțelegeri se referă la plafoanele globale și la noțiunile comune pentru tancurile și vehiculele blindate de luptă. „Aceasta întărește speranța noastră de a ajunge, la timp, la un tratat CFE, în vederea reuniunii la nivel înalt a celor 35 de state participante la procesul CSCE" — declară unul dintre participanți. **(Amănunte în pag. 5).**

Bursa

Pe baza internaționalizării vieții economice, însăși activitatea bursieră se internaționalizează, mereu mai multe companii fiind cotate pe mai multe piețe. O puternică expansiune cunoaște activitatea bursieră în țările în curs de dezvoltare **(pag. 14).**

„Un Pakistan canadian" ?

Se părea că „dosarul Constituției" canadiene fusese închis pentru totdeauna. Mai mult sau mai puțin previzibile, evoluțiile recente reaprind o dezbatere veche de un deceniu. **(pag. 10).**

Andrei Saharov: Memorii

Fizician și om de știință de talie mondială, părintele bombei cu hidrogen sovietice și luptător neobosit pentru drepturile omului, Andrei Saharov reprezintă una din conștiințele lucide ale acestui sfîrșit de secol. Fragmente din „Memoriile" sale — la **pag. 26.**

Sumar

De la provizorat la legitimitatea instituțională. **Aurel Zamfirescu** 2

Relațiile Est-Vest și România. **Ilie Șerbănescu** 3

Negocierile de la Viena. Progrese dorite, progrese consemnate. **I. Madoșa** 5

Conferința de la Copenhaga. Înaintea finalului 6

Moscova. Repetiție generală... ? **Nicolae Crețu** 7

Orientul Mijlociu. Un pas înapoi. **Ștefan Cârjă** 9

Ottawa. „Un Pakistan canadian" ? **Stelian Țurlea** 10

Dublin. Spre consensuri în condiții noi. **Doina Topor** 11

Uniunea germano-germană : lovitura de deschidere. **Rodica Dumitrescu** 12

Bursa (2) **dr. Ioan Popa** 14

Sofia. Greul abia începe. **Adalbert Toth** 15

1000 + 1 16

Iran — o țară devastată de cutremur. **Mihaela Brumă** 19

„Esențială este problema modalităților de realizare a reformelor". Convorbire cu dl. Dinu Tătărăscu, consemnată de **Neagu Udroiu** 20

În sudul Asiei... Departe de lumea dezlănțuită ? **Liana Enescu** 21

Ar fi fost prea frumos... **Dumitru Constantin** 23

Inedit. Armand Călinescu : Însemnări politice 1916–1918 (2) 24

Andrei Saharov. Memorii 26

Arhipelagul Gulag (24) 28

Poșta redacției 30

Profil. Alberto Fujimori, președintele Republicii Peru 31

Închiderea ediției : morți, ora 12

Copertă I
Sorin Turculeț

De la provizorat la legitimitatea instituţională

După Revoluţia din decembrie 1989 şi alegerile de la 20 mai, viaţa politică a ţării noastre a consemnat, săptămîna trecută, un nou eveniment de istorică însemnătate : începerea lucrărilor Parlamentului şi ceremonia instalării preşedintelui ales al României. Dacă jertfa de sînge şi supremul act de voinţă, înfăptuite de poporul nostru acum şase luni, au însemnat ruperea completă cu sistemul totalitar şi ideologia comunismului, dacă votul din luna mai a exprimat opţiunea fundamentală şi ireversibilă pentru democraţie, deschiderea lucrărilor celor două camere ale Parlamentului, întrunirea lor pentru prima oară în Adunarea Constituantă şi investirea oficială a noului preşedinte al României semnifică momentul trecerii de la structurile de putere provizorie, aşa cum s-au profilat ele după Revoluţia din decembrie, spre structuri de putere definitive şi stabile. Cu alte cuvinte, trecerea de la provizorat la legitimitate. Se simţea această nevoie, căci marile probleme cu care se confruntă ţara, opţiunile fundamentale de dezvoltare economico-socială şi realizarea dreptului României de a participa, pe baze noi, la viaţa internaţională, la efortul de construcţie europeană, ca partener egal şi factor activ, nu puteau şi nu pot fi înfăptuite decît prin organe ale puterii de stat şi executive legitim constituite, în urma voinţei exprimate liber şi democratic de popor.

Desigur, Revoluţia din decembrie 1989 a adus transformări profunde în societatea noastră, marcînd, aşa cum spuneam, abolirea pentru totdeauna a regimului totalitar comunist, a dictaturii şi a oricărei forme de înjosire a demnităţii umane, deschizînd calea spre libertate şi democraţie a naţiunii noastre. Dar zidirea unei noi structuri în România, înfăptuirea aspiraţiilor de libertate, demnitate şi bunăstare nu pot fi împlinite decît prin munca întregului popor şi activitatea neobosită a unei puteri de stat care să ţină seama permanent de voinţa şi interesele neamului.

În faţa Parlamentului, a preşedintelui ales — care trebuie să fie preşedintele tuturor românilor —, a guvernului stau obiective vitale pentru renaşterea ţării şi edificarea structurilor democratice : elaborarea Constituţiei, crearea unei societăţi bazate pe respectarea drepturilor fundamentale ale omului, remodelarea întregii structuri economice, prin trecerea neîntîrziată la generalizarea mecanismelor de piaţă, preîntîmpinarea sau diminuarea efectelor unor fenomene ce par inevitabile — inflaţia şi şomajul —, îmbunătăţirea calităţii vieţii, reaşezarea României pe un loc demn în concertul naţiunilor lumii. Realizarea unor asemenea obiective nu poate fi asigurată decît într-un larg cadru democratic şi cu asigurarea participării tuturor forţelor vii ale neamului. S-a spus că rezultatul alegerilor de la 20 mai n-ar permite o funcţionare cu adevărat democratică a instituţiilor noastre fundamentale, în primul rînd a Parlamentului şi Guvernului. Credem că, într-un stat ce se vrea cu adevărat democratic, majoritatea nu poate avea prestigiul cuvenit, inerent poziţiei sale, dacă minoritatea nu-şi face auzită vocea şi simţită prezenţa. Dreptul majorităţii este recunoscut numai în măsura în care ea respectă şi minoritatea, admiţînd-o să participe la deliberări şi luarea de hotărîri. Prezenţa şi contribuţia minorităţii constituie criteriul democraţiei. La rîndul său, minoritatea nu este şi nu trebuie să fie o forţă eminamente negativă. Chiar dacă nu face parte din guvern, ea poate forma un cuplu cu majoritatea parlamentară, căci minoritatea poate avea prestigiu şi eficacitate prin forţa ideilor pe care le promovează şi le susţine. Deschiderea Parlamentului, primele sale dezbateri par să evidenţieze asemenea perspective. O cer interesele naţionale, o cere viitorul ţării. În timpul campaniei electorale şi după alegeri — în ciuda unor contestări şi chiar condamnări —, numeroşi lideri politici, indiferent de coloratura politică, au afirmat că pun mai presus de orice interesele naţionale şi şi-au declarat disponibilitatea s-o facă. Acum a sosit momentul şi este cazul să acţioneze în cadrul legal instituţionalizat prin voinţa liber exprimată a poporului, la 20 mai. În plus, opţiunile fundamentale exprimate de preşedintele ales la ceremonia instalării sale, întrunesc, credem noi, nu numai adeziunea majorităţii, ci şi a tuturor celor care vor să slujească, cu adevărat, interesele neamului. Declaraţiile ostile, apelurile la circumspecţie adresate de unii oameni politici români unor cercuri conducătoare din străinătate, ameninţările de izolare nu sînt, şi nici nu pot fi, de natură să asigure climatul intern şi extern necesar luării unor hotărîri fundamentale pentru dezvoltarea economico-socială a ţării şi nici pentru statornicirea unei conlucrări reciproc avantajoase.

Prin victoria Revoluţiei din decembrie 1989, România îşi propune o largă deschidere spre lume — ferită de voluntarismul şi demersul conjunctural ale vechiului regim —, care să-i asigure o participare, ca partener egal, la viaţa internaţională. Liniile directoare schiţate de preşedintele ales, în discursul său la ceremonia de învestitură, reafirmă adeziunea deplină a ţării noastre la valorile civilizaţiei europene, necesitatea aprofundării raporturilor sale cu toate statele europene, în contextul noilor realităţi de pe continent, disponibilitatea sa de a participa activ la instituţionalizarea treptată a procesului C.S.C.E., la instaurarea unui climat de colaborare în Europa şi în lume. România va acorda o atenţie deosebită promovării unor forme moderne de conlucrare internaţională cu ţările care cu-

Aurel Zamfirescu

(Continuare în pag. 4)

Solemnitatea de învestitură a preşedintelui României

Relaţiile Est-Vest şi România

Euforia determinată de schimbările politice majore din Europa răsăriteană a trecut iar marile dificultăţi legate de reconsiderări şi restructurări au început. Aflate în focul procesului şi creditate cu un rol de fond în influenţarea acestor mutaţii, relaţiile Est-Vest cunosc aceleaşi probleme.

Scenariul-tip, desigur cu inevitabilele sale nuanţări, părea simplu. O populaţie sătulă de ideologizări contraproductive, de baliverne cu privire la prezent şi mai ales la viitor, de un trai la marginea sărăciei iar, pentru unii, chiar în mizeria de sub condiţia demnităţii umane, urma să opteze, rapid şi masiv, pentru democraţie şi pentru o economie de piaţă. Primele alegeri — pe care mulţi le-au numit libere, deşi era vorba, pur şi simplu, de primele alegeri, căci peste patru decenii nu existase, de fapt, posibilitatea de opţiune — aveau să fie cîştigate de reformatori. Iar aceştia, cu concursul populaţiei care le încredinţase mandatul, urmau să treacă la înfăptuirea reformelor. Cele politice păreau ceva mai uşor de realizat, iar cele economice mai greu. Dar durerile sociale, implicate de trecerea de la o economie administrată şi de comandă la o economie de piaţă, se spera că vor fi acceptate de populaţie ca un temporar rău necesar, pornindu-se de la înţelegerea faptului că nu există alternativă dacă se doreşte ieşirea din dezastru spre progres economic general şi prosperitate personală. Şi în acest proces de tranziţie spre consolidarea democraţiei şi spre o economie de piaţă, Vestul avea să pună la dispoziţia Estului o substanţială susţinere politică şi economică, aptă de a sprijini tranziţia.

Scenariul-tip : o himeră

A devenit, însă, deja foarte clar că ar fi fost prea frumos ca lucrurile să se petreacă chiar aşa. Scenariul-tip, s-a dovedit, oricum, o himeră, evidenţiindu-se că nu poate fi vorba de nuanţări, ci de cazuri şi cazuri.

Cine sînt reformatorii ? — iată un prim şi important factor de diferenţiere. În unele ţări est-europene, disidenţa cît de cît organizată, tolerată în timpul fostului regim, a lăsat moştenire, după înlăturarea acestuia, personalităţi politice, care au polarizat forţele doritoare ale unei rupturi cu trecutul şi care ar putea fi cu greu contestate de reprezentanţii vechilor structuri. În alte ţări, unde vechile structuri economice şi politice au început mai de mult să fie puse în discuţie şi erodate, noi forţe politice alternative au avut timp să se constituie şi să se afirme. România pare să constituie un caz mai aparte. Disidenţa cît de cît organizată n-a existat, regimul Ceauşescu a fost măturat brusc, noi forţe politice, ca alternativă la cea care a preluat puterea, n-au avut timp efectiv să se organizeze şi să se afirme, iar principalele partide de opoziţie, potrivit unei tactici mai puţin abile, şi-au legat destinul de tradiţiile lor istorice, în relaţie destul de nesigură cu realităţile actuale, precum şi de cel al unor lideri politici veniţi din exil. Toate acestea au făcut ca potenţialii reformatori să se desprindă din chiar rîndurile celor asimilaţi, mai mult sau mai puţin, cu reprezentanţii fostelor structuri. Faptul nu are în sine semnificaţie, întrucît ceea ce contează, în fond, sînt nu reformatorii, ci reformele pe care le vor întreprinde. Dar, din punctul de vedere al relaţiilor Est-Vest, o implicaţie există. Indiferent dacă îl vom condamna sau nu pentru aceasta, Vestul manifestă o mai mare disponibilitate — cel puţin într-o primă fază, pînă la efectuarea reformelor — faţă de liderii „noi" decît faţă de cei „vechi", chiar dacă identificarea lor cu „de dreapta" şi, respectiv, „de stînga" ar fi forţată şi, oricum, imprecisă.

Primele alegeri libere, de acum încheiate în toate ţările Europei răsăritene — care au fost considerate în Occident un test pentru viitoarele relaţii cu aceste ţări — au reflectat, se poate spune, destul de articulat diferenţierile din situaţiile arătate. Dar, rezultatele alegerilor constituie, deopotrivă, produsul unor factori, în general, mai puţin luaţi în considerare : datele psiho-sociale şi psiho-culturale ale populaţiilor din ţările respective, influenţele unor mentalităţi istorice, dar şi mai recente (dobîndite în ultimele decenii de totalitarism, de ideologie comunistă şi de economie de comandă).

Condiţiile economice şi mentalităţile

Unele din aceste ţări au avut tradiţii industriale, altele aproape deloc. Întreaga dezvoltare industrială, în acestea din urmă, a avut loc în condiţiile economiei de comandă şi ale ideologiei asociate ei. În unele din ţările respective, proprietatea particulară a fost cît de cît tolerată, în altele a fost taxată ca un grav delict, şi urmele în mentalitate se resimt. În unele din ţările est-europene, s-a ţinut cît de cît pasul cu senzaţionalul salt al tehnologiilor moderne, în altele, însă, ruptura a fost totală. Conectarea la curentele din lumea exterioară a fost, în unele din aceste ţări, mai mult sau mai puţin menţinută, în altele izolarea a fost aproape completă. Însuşi nivelul de trai şi civilizaţie a fost (şi este) diferit. Standardul precar de viaţă a însemnat, în unele ţări, doar absenţa prosperităţii şi confortului ca fenomen de masă, în altele, însă, frig, întuneric, malnutriţie etc. Ca atare, o mică îmbunătăţire poate reprezenta, în primul caz — nimic, iar în al doilea caz — foarte mult. Nici dorinţele în sine nu ies din aria deosebirilor. Atitudinea faţă de muncă şi comportamentul agenţilor economici, deşi au involuat pe aceleaşi coordonate, au cunoscut deteriorări mult diferenţiate. Degradarea a fost cu atît mai pronunţată cu cît departajarea dintre leneş şi harnic a fost mai ştearsă şi mai descurajată. Reminiscenţa : o mai slabă sau mai puternică teamă de schimbare, de acceptare a competiţiei profesionale, economice, politice.

Unde se află România din aceste puncte de vedere ? În principal, clasa muncitoare a ţării este produsul industrializării în condiţiile economiei de comandă (proprietate de stat, investiţii făcute de stat, salarii plătite de stat, absenţa competiţiei salariale în funcţie de iniţiativă, valoare şi hărnicie, a concurenţei economice etc). Datorită faptului că industria românească este ancorată în ramuri, sectoare şi activităţi care au fost, odată de mult, portstindardul industrialismului clasic, dar care au încetat, sub impactul bulversant al tehnologiilor moderne, să mai fie factori de creştere economică, muncitorimea, care lucrează în condiţii deosebit de grele, de început şi nu de sfîrşit de secol XX, nu cunoaşte aproape nimic din avantajele colosalei explozii în informatică, microelectronică şi comunicaţii. Mulţi nu realizează, de fapt, că astăzi nu pot exista progres social şi prosperitate personală în afara internaţionalizării vieţii economice. Aşa se şi explică asocierea forţată şi nenuanţată pe care nu puţini, în necunoştinţă de cauză, o fac între tehnologiile moderne şi şomaj, între proprietatea privată (care, în proporţie copleşitoare, este, actualmente, colectivă) şi inegalitatea socială, între economia de piaţă şi inflaţie, între iniţiativa particulară şi speculă, între capitalul străin şi vinderea ţării. Pentru mulţi, dorinţa de a trăi mai bine înseamnă nu cu mult mai bine (neştiindu-se, de fapt, ce ar putea reprezenta aceasta) şi nu este legată strict de un efort suplimentar (deşi poate nu va fi vorba decît de o muncă mai organizată). Harnicul devine suspect, iar întreprinzătorul particular este oricînd susceptibil de a fi acuzat de înclinaţii spre îmbogăţire fără muncă. În schimb, traficul de influenţă şi bişniţa generează doar indignare, fiind de fapt acceptate. Iar beneficiarii penuriilor de tot felul, deşi supuşi unei contestări surde şi deci ineficiente, sînt nu numai toleraţi, dar şi căutaţi ori de cîte ori este nevoie de a se face faţă unor situaţii altminteri irezolvabile. Nu este suficient de clar pentru mulţi că lichidarea bişniţei, speculei şi traficului de influenţă este condiţionată, în fond, de înlăturarea penuriilor. Teama de schimbare este mai puternică decît dorinţa de mai bine. Avantajele economiei de piaţă sînt refuzate dacă este vorba de a-i prelua şi coerciţia economică pe care o implică şi care constă în penalizarea lipsei de hărnicie, iniţiativă şi eficienţă.

Este, într-un fel, dramatic că dezbaterea asupra trecerii la o economie de piaţă — probabil problema crucială a României în momentul de faţă — nici măcar nu a figurat printre temele şi mizele de bază în campania electorală. Nu numai că, din motive pe care nu le discutăm aici, această campanie s-a dus în jurul unor probleme politice mai mult sau mai puţin importante, dar trebuie recunoscut deschis că înseşi partidele politice au evitat, deliberat, o abordare de substanţă asupra trecerii la o economie de piaţă pentru a nu speria şi mai tare oamenii şi aşa nepregătiţi măcar să discute aceste aspecte. Astfel, s-au votat nu programe economice, ci impresii în legătură cu ceea ce diferitele partide politice vor face în plan economic. Fără a subestima cu nimic aderenţa FSN din alte puncte de vedere, este neîndoios că mulţi i-au dat votul cu convingerea că această formaţiune politică va întreprinde schimbări economice mai puţin radicale, în timp ce partidele de opoziţie, îndeosebi cele istorice, erau asimilate, prin înşişi liderii lor veniţi din exilul în ţări ale economiei de piaţă, cu o sperietoare generatoare de inflaţie, şomaj şi inegalităţi sociale.

O poziţie de neinvidiat

Nu este deloc de invidiat poziţia postelectorală a F.S.N. şi guvernului pe care partidul majorităţii parlamentare îl formează. Întreaga responsabilitate a restructurării economiei le revine. În misiunea sa ambarasantă, guvernul este prins ca într-un cleşte : pe de o parte, necesitatea trecerii la o economie de piaţă, cu toate durerile sociale implicate, ca ieşire din actualul dezastru economic ; pe de altă parte, populaţia majoritară care şi-a dat votul F.S.N.-ului, care este puţin pregătită pentru trecerea la economia de piaţă, care nu cere prea mult (deşi foarte mult pentru o economie sleită), dar care, după decenii de sacrificii, nu pare dispusă să accepte noi privaţiuni, chiar dacă temporare, în perspectiva unui viitor mai bun.

Soluţii-miracol nu există. Abandonarea trecerii la o economie de piaţă este posibilă, dar nu reprezintă şi o soluţie, ducînd doar la o adîncire a dificultăţilor economice. Revine, astfel, guvernului sarcina de a asocia la un program economic coerent şi substanţial înţelegerea propriului electorat faţă de necesitatea acestui program.

Miza trecerii la o economie de piață

Noul guvern demarează în această grea misiune cu handicapul de a nu beneficia de eventualele ajutoare economice pe care România ar fi putut să le primească din partea țărilor occidentale, dar care sînt, acum, refuzate în contextul multiplelor îndoieli legate de tragicele evenimente din 13—15 iunie. S-ar putea ca un program consistent, urmat de măsuri concrete, pe linia trecerii la o economie de piață să ofere o șansă de reconsiderare a pozițiilor occidentale cu privire la cooperarea și asistența economică, mai ales în cazul în care noile angajamente guvernamentale privind respectarea libertății presei, a dreptului la opinii contrare și disponibilitatea la dialog cu opoziția politică vor avea girul exercițiului practic. Nu este exclus ca, în noul context, guvernul să urmărească a merge mai departe și mai rapid, decît intenționa, pe linia unei economii de piață. Într-un asemenea caz, s-ar putea conta, dacă nu pe o revizuire imediată a pozițiilor guvernamentale occidentale, cel puțin pe o resuscitare a interesului unor oameni de afaceri occidentali pentru relații cu firme românești și pentru investiții în țara noastră. Chiar dacă aprecieri oficiale nu au fost făcute, nu este greu de presupus că unul din cele mai grave efecte ale evenimentelor din 13—15 iunie îl constituie renunțarea, de către parteneri occidentali, la afaceri în curs de perfectare sau de inițiere cu parteneri români.

Nord-Nord sau Sud-Nord ?

Nu sînt factori de ignorat. De fapt, în condițiile actuale, competiția economică devine din ce în ce mai dură. Pînă acum, țările din Est aveau un refugiu — prost dar, totuși, un refugiu — în relațiile dintre ele. Și căutau legături cu Vestul dezvoltat îndeosebi pentru a-și asigura accesul la tehnologiile moderne pe care nu le posedau. Apelau, deci, la acel Vest care, în relațiile cu Sudul subdezvoltat al lumii, este numit Nordul dezvoltat. În esență, din punctul de vedere al avantajelor economice (care aparțin întotdeauna celui dezvoltat), relațiile Est-Vest nu se deosebeau de cele Sud-Nord. Ele căpătaseră, însă, denumirea Est-Vest doar cu semnificația politică (de raporturi între țări cu sisteme sociale diferite) și, într-un fel, și economică (legată de formele specifice în care se derulau, anume derivate din aceste particularități).

Acum lucrurile se schimbă. Estul tinde să abandoneze sistemul etatizat și să se îndrepte spre o economie de piață. Și înseși relațiile dintre țările din Est par să iasă din chingile planificării rigide și evaluărilor administrative, făcînd loc mecanismelor de piață. S-ar părea că nu există decît două posibilități : ori, țările din Est vor fi în stare de astfel de transformări economice și politice încît se vor asocia Nordului ; ori, altminteri, vor îngroșa rîndurile, și așa numeroase, ale țărilor din Sud.

Rămîne, însă, de văzut dacă țările est-europene vor avea toate aceeași soartă din acest punct de vedere. Faptul că fiecare din ele își va construi, economic și politic, propria soartă acoperă doar o lafură a problemei. Cealaltă latură ține de contextul, de asemenea economic și politic extern : întereuropean și internațional. Mai precis : dacă relațiile Est-Vest tind în plan economic să devină fie relații Nord-Nord, fie relații Sud-Nord, nu este deloc clar ce destin va avea tradiționala și puternica lor încărcătură politică și ce impact va exercita aceasta asupra componentei lor economice.

Europa Centrală și Europa Răsăriteană : ieșirea dintr-o demarcație

Se vorbește de generoase proiecte politice și economice ale Europei de mîine : casa comună europeană, confederația europeană etc. Nu se cunoaște, însă, rolul înțelegerilor sovieto-americane la nivel înalt nici în influențarea schimbărilor majore de pînă acum din țările est-europene, nici schița ce va fi fost concepută la acest nivel în privința viitoarelor derulări. Este poate chiar imposibil de prognozat impactul politic și economic al reunificării Germaniei, iar viitorul blocurilor militare este greu de prevăzut. Și, oricum, rămîn ca o imponderabilă evoluțiile din U.R.S.S., care se dovedesc a fi și mai marcate de incertitudine în contextul accentuării contestării interne la adresa președintelui Gorbaciov, inițiator și promotor al schimbărilor politice și economice din Europa de Est. Care vor fi evoluțiile în U.R.S.S., în Europa și în lume în cazul unei eventuale retrageri a liderului sovietic ?

Astfel, faptul cert că Piața unică vest-europeană este forța economică copleșitoare și nucleul economic centripet pe continent nu este suficient pentru a desluși viitoarea configurație, chiar și numai în plan economic, a Europei de mîine. Deocamdată, ceea ce se poate constata este că țările est-europene se află în stadii diferite în ce privește o viitoare eventuală deplasare spre nucleul economic centripet al Pieței unice vest-europene. Dar nu numai atît : și șansele politice care li se oferă, în acest sens, nu par egale. Distincția ce tinde să se facă tot mai mult, în ultimul timp, între Europa Centrală și Europa Răsăriteană poate fi un indiciu. Să le fie oare hărăzită o ieșire spre Europa doar țărilor din primul spațiu al acestei demarcații ? Se pare că, pentru a-și învinge situarea în ultimul dintre aceste spații, România are șanse doar prin ceea ce va face ea însăși. Și, în aceasta, rolul trecerii hotărîte la o economie de piață și al înaintării spre democrație este de prim ordin.

Ilie Șerbănescu

STOP CADRU

Aflat într-un turneu prin mai multe state occidentale, Nelson Mandela, vicepreședintele A.N.C., a vizitat Canada, unde, la Toronto, a fost primit în mod cordial

La numai cîteva luni de la proclamarea independenței Namibiei, la 21 martie, președintele țării, Sam Nujoma, a făcut o vizită în S.U.A., unde s-a întîlnit cu președintele George Bush

De la provizorat la legitimitatea instituțională

(Urmare din pag. 2)

nosc o susținută dinamică a dezvoltării economice și tehnologice, va pune la baza raporturilor sale viitoare cu toate statele lumii principiul interesului real și avantajului reciproc, schimbul de valori culturale și spirituale, va participa la activitatea Organizației Națiunilor Unite, a altor organizații și organisme internaționale.

Opțiunile fundamentale de politică internă și externă, exprimate de președintele Ion Iliescu la ceremonia instalării sale, pot constitui direcții de acțiune ale programului activității parlamentare și guvernamentale. Acum, esențial este ca, atît organul puterii, cît și noul guvern — a cărui componență urmează să fie prezentată parlamentului de premierul desemnat, domnul Petre Roman — să pornească la drum cu forțe sporite. Situația de provizorat, cînd nu puteau fi adoptate măsuri de importanță vitală pentru prezentul și viitorul țării, a trecut. Noile organe, legitim constituite, sînt în drept s-o facă. Asemenea demersuri, absolut necesare, trebuie făcute fără patimi și fără resentimente, numai în interesul patriei și al poporului român. Senatul a și avut primele inițiative în acest sens.

În ședința sa de luni, Senatul a dezbătut două probleme de politică externă : cererea oficială a României de aderare la Consiliul Europei și trimiterea unei delegații de senatori și deputați români la sesiunea extraordinară a Comisiei pentru relații cu statele europene nemembre ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, ce va avea loc, la 29 iunie a.c., în orașul austriac Insbruck. După ce, în cadrul dezbaterilor, au fost prezentate cîteva date asupra istoricului Consiliului Europei, scopul și principiile sale privind, în special, apărarea democrației și drepturilor omului, favorizarea progresului economico-social, o mai strînsă conlucrare între statele europene în domeniile politic, cultural, social, științific și juridic, Senatul a împuternicit, în unanimitate, Biroul Permanent ca, împreună cu Camera Deputaților, să trimită Consiliului Europei o scrisoare de aderare, cît mai curînd posibil, a țării noastre la acest organism. Între altele s-a subliniat că procesul reintegrării României în concertul națiunilor europene, dialogul parlamentar joacă un rol determinant și că, în acest context, cererea României se înscrie ca un prim act, cu semnificații deosebite, al parlamentului român în noua politică a țării. De asemenea, Senatul a aprobat trimiterea unei delegații parlamentare — formată din doi senatori, unul din partea F.S.N. și altul din partea U.D.M.R. — să participe la sesiunea extraordinară de la Insbruck a Comisiei pentru relații cu statele europene nemembre a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

Tot ca o dovadă a voinței României spre o largă deschidere internațională trebuie interpretată, credem noi, și scrisoarea adresată de primul ministru român șefilor de guverne ale țărilor participante la procesul C.S.C.E., ai Japoniei, Chinei și Australiei, precum și unor organizații internaționale în care se declară că, atît puterea de stat, cît și cea executivă din țara noastră își asumă răspunderea și vor controla nemijlocit continuarea și consolidarea procesului de democratizare a României, a statului de drept, asigurînd supremația legii, respectarea integrală a drepturilor omului.

Deci, debut sub semn de bun augur.